

การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ปริญญานิพนธ์
ของ
รัศมี โพนเมืองหล้า

๒ ๖๘๖๐๘

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ
กุมภาพันธ์ 2543

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุม และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม)

..... กรรมการ
(ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม)

..... กรรมการ
(ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ โพธิ์สุข)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ๒๕ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากทุนสิรินธร

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก ทุนสิรินธร และปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี โดยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ โพธิ์สุข ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อารยะวิญญู และอาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กริทอง รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบังกข ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา อาจารย์สุมนา พิศลยบุตร ที่ให้ข้อเสนอแนะ และเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือทดลองและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนไผทอุดมศึกษา อาจารย์บุหงา เทียนทองสกุล อาจารย์ผู้สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกท่าน และนักเรียนโรงเรียนไผทอุดมศึกษาที่ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ในการทดลองครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณมารดาของผู้วิจัยที่ให้อำนาจใจและห่วงใยผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีที่ได้กรุณาให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อได้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านคลองตะเคียนเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการลาศึกษาต่อในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณบุหงา พลอาษา เพื่อนที่คอยให้กำลังใจและห่วงใยผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณ คุณสุเมตตา คงสง ที่ได้กรุณาช่วยผู้วิจัยพิมพ์งานวิจัยบางส่วน และคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโทภาควิชาการศึกษาพิเศษ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ทุก ๆ ท่าน ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยเหลือให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

รัตมี โพนเมืองหล้า

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	5
ตัวแปรที่ศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานของการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง	10
ความหมายของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า	
ความสามารถที่แท้จริง	10
ลักษณะที่ทำให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า	
ความสามารถที่แท้จริง	11
สาเหตุที่ทำให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า	
ความสามารถที่แท้จริง	16
แนวทางในการจัดโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์	
ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า	
ความสามารถที่แท้จริง	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	30
ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง	30
ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง	32

บทที่	หน้า
พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง	35
ลักษณะของผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง	38
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง	40
แนวทางการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง	44
งานวิจัยภายในประเทศ	44
งานวิจัยในต่างประเทศ	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	51
ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์	51
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์	53
หลักการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	55
ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	57
เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	59
ลักษณะการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	60
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์	65
งานวิจัยภายในประเทศ	65
งานวิจัยต่างประเทศ	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
เครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย	69
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	69
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	76
สถิติที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	76

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
ความมุ่งหมายของการวิจัย	82
สมมติฐานของการวิจัย	82
ขอบเขตของการวิจัย	82
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	83
สรุปผลการทดลอง	84
อภิปรายผลการทดลอง	84
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	86
ข้อเสนอแนะทั่วไป	87
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	100
ประวัติย่อของผู้วิจัย	185

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนของคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของ เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลอง	80
2	การเปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากการจัดกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง	81
3	ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจการเห็นคุณค่า ในตนเอง	111
4	ตารางรายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง	113
5	ผลการวิเคราะห์คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์	184

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กปัญญาเลิศคือทรัพยากรที่มีคุณค่า ซึ่งประมาณค่ามิได้ของชาติ เพราะเด็กประเภทนี้ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และอย่างถูกต้อง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจเป็นนักประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม หัตถกรรม หรืออาจเป็นวิศวกรที่มีความสามารถ เป็นศิลปินเอกนำความชื่นชมต่าง ๆ มาสู่ประเทศชาติได้ และสามารถสร้างคุณประโยชน์อันมหาศาลให้แก่ประเทศชาติ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการส่งเสริมให้ถูกทางหรือถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแล เด็กเหล่านี้ก็อาจจะกลายเป็นอาชญากร เป็นผู้สร้างปัญหาให้กับสังคม และทำให้เกิดความสูญเสียไปทางการศึกษา (ดุชะฎี บริพัตร ณ อยุธยา. 2540 : 245-246) ซึ่งสอดคล้องกับ ศรียา นิยมธรรม (2532 : 163-164) กล่าวว่า เด็กเก่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าอย่างยิ่ง แต่ก็เปรียบเสมือนมีดสองคม เพราะเด็กเก่งหากได้รับการพัฒนาที่ดี ก็จะเป็นผู้ที่ทำประโยชน์อย่างมหาศาล ไม่เฉพาะต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังทำประโยชน์อย่างมากมาต่อมนุษยชาติ แต่ถ้าขาดการพัฒนาที่เหมาะสมก็จะเป็นโทษอย่างยิ่งจากการใช้ความเก่ง ความฉลาดในทางที่ผิด และเป็นภัยต่อสังคม

ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพที่ตนให้มากที่สุด นักการศึกษาเห็นว่าหลักสูตรปกติไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กเหล่านี้ได้ จึงทำให้เด็กเหล่านี้ต้องสูญเสียความสามารถที่มีอยู่ในตัวไป (ดวงเดือน อ่อนน้อม. 2529 : 54-62) และคนส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดว่าเด็กที่มีปัญญาดีต้องใช้สติปัญญาอันแหลมคมนั้น แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เองอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าเด็กประเภทนี้ มีปัญหาไม่น้อยไปกว่าเด็กธรรมดาทั่วไป ซึ่งปัญหาของเด็กปัญญาเลิศที่พบได้แก่ การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับสติปัญญา หรือความสามารถที่แท้จริง (underachievement) สาเหตุก็คือ การมีความรู้สึกนึกคิด (Self - Concept) ที่ไม่ดีต่อตนเอง เห็นว่าตนเองไม่มีคุณค่า ไม่ภาคภูมิใจในตนเอง คิดว่าตนเองไม่น่าชื่นชม จึงส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งมีความรู้สึกนึกคิดและมีพฤติกรรมในด้านลบบางประการ ซึ่งเนื่องมาจากความรู้สึกอ่อนไหว และประสาทสัมผัสอันว่องไว มีนิสัยจับจด ไม่มีระบบในการคิดและการทำงาน ชอบคิดอะไรแปลก ๆ ชอบอยู่คนเดียว เป็นต้น (ดุชะฎี บริพัตร ณ อยุธยา. 2540 : 226 - 234) เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง มิใช่ว่าเด็กกลุ่มนี้จะดีไป

เสียหมดทุกอย่าง เด็กกลุ่มนี้ก็มีปัญหาเช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่ปัญหาต่างออกไปจากเด็กปกติ คือตามปกติแล้วเด็กฉลาดจะต้องมีความสำเร็จในการเรียนสูงสมกับสติปัญญาของตน แต่ในบางครั้งมักพบว่าเด็กพวกนี้อยู่น้อยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ ดังที่พบในอดีต เช่น เอดิสัน, ไอสไตน์ ฯลฯ เด็กที่มีสติปัญญาสูงแต่ผลการเรียนต่ำ คือมีผลการเรียนเท่ากับเด็กปานกลางในชั้นเรียน สาเหตุที่พบ ได้แก่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีปัญหาบางอย่างที่ยากจะแก้ได้ ขาดความตั้งใจในการทำงาน เป็นเด็กที่มีปมด้อย (สุชา จันทน์อม. 2535 : 12 – 14 ; อ้างอิงมาจาก Terman and Oden. 1947) นอกจากนี้ อุษณีย์ โพธิ์สุข (2542 : 71 – 72) ได้กล่าวถึง ความรู้สึกและปัญหาของเด็กฉลาดแต่เรียนไม่ดีว่า รากหรือต้นตอของปัญหานั้นยากที่จะแก้ไขได้ เพราะเด็กประเภทนี้มีความรู้สึกในทางลบอย่างรุนแรงต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จนส่งผลถึงการเรียน และพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือเป็นปัญหาในที่สุด ปัญหาส่วนใหญ่ นักวิจัย พบว่า เด็กกลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าตัวเองด้อยคุณค่า ไม่มีความสำคัญ แสดงออกด้วยอาการไม่ใส่ใจใคร ไม่สนใจต่อความเป็นไปของใคร และเชื่อว่าไม่มีใครชอบเขาเลย รู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการและไม่เป็นที่ชื่นชมของครอบครัวมีความรู้สึกขัดแย้งในตนเองและขัดแย้งกับผู้อื่นบ่อย ๆ ไม่ชอบโรงเรียน ไม่ชอบเพื่อน และวิชาที่เรียน เปื่อหน่ายโรงเรียน ขาดความสนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน มีลักษณะนิสัยการเรียนที่ไม่ดี

การที่นักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งทำให้โรงเรียนและผู้ปกครองหนักใจเป็นอย่างมาก เพราะการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอาจนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรมอื่น ๆ ได้ บางคนไม่ได้ใช้ความสามารถที่มีอย่างเต็มที่ จึงกล่าวได้ว่าเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง การค้นหาเด็กประเภทนี้เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือแต่เนิ่น ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เช่น เด็กปัญญาเลิศ ก็อาจเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงได้เช่นกัน ซึ่งหากทางโรงเรียนและทางบ้านไม่ทราบก็จะทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ หากทราบสาเหตุเบื้องต้นที่ทำให้เด็กไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ก็จะช่วยให้เด็กได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา และป้องกันไม่ให้เกิดสร้างปัญหาขึ้นในสังคม เพราะต้องออกจากโรงเรียนด้วยสาเหตุจากความล้มเหลวทางการเรียน (ศรียา นิยมธรรม. 2532 : บทนำ) การช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำนั้นมักไม่ได้ผล ถ้าหากว่าปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกค้นพบเอาเมื่อเด็กเรียนชั้นมัธยมศึกษา จึงควรมีโปรแกรมการเข้าไปดูแลเด็กตั้งแตในระดับประถมศึกษา ถ้าหากเกิดปัญหาแล้วปัญหาจะสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละชั้น ซึ่งมักจะพบในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเมื่อเกิดปัญหาแล้ว การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ทำได้ยาก หากเริ่มป้องกัน

ช่วยเหลือตั้งแต่เนิ่น ๆ ก็จะได้ และโปรแกรมก็ควรเป็นเรื่องของการป้องกันมากกว่าการซ่อมเสริม การป้องกันเข้าไปช่วยได้ทันเวลา ก็จะทำให้เด็กพบกับบรรยากาศของความสำเร็จ (ศรียานิยมธรรม. ม.ป.ป. : 12)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงในระดับต้น ๆ เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือได้ทันเวลา ซึ่งการช่วยเหลือนั้นจะต้องรู้สาเหตุที่เป็นปัญหาก่อนจึงจะช่วยได้สำเร็จ ดังที่ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2540 : 226 - 227) กล่าวไว้ว่าสาเหตุของผลการเรียนต่ำนั้นมีมากมาย การช่วยเหลือจึงมีวิธีการที่หลากหลายเช่นเดียวกัน แต่สาเหตุที่สำคัญคือเด็กสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง วิธีช่วยที่ได้ผลดีที่สุดก็คือ ฝึกให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ให้เด็กมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ในทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับ ประเทิน มหาจันทร์ (2536 : คำนำ) ที่กล่าวว่า ความนับถือตนเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองว่า ตนมีความสำคัญ มีคุณค่า มีความหมาย เมื่อบุคคลมีความรู้สึกนับถือตนเอง ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง บุคคลประเภทนี้ไม่ว่าจะทำอะไรก็ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง การนับถือตนเองมีผลสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสำคัญต่อการเรียน เด็กที่ขาดความนับถือตนเองจะประสบความสำเร็จไม่แต่เฉพาะทางด้านการเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการทำงาน และความล้มเหลวในชีวิตทุกด้าน การขาดความนับถือตนเองหรือการขาดการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น จึงเปรียบเสมือนความพิการทางบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งเป็นความบกพร่องไม่แพ้ความพิการทางร่างกาย การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้บุคคลทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ มาศสวรรค์ พัฒนานุพงษ์ (2531 : 24) ได้กล่าวว่า จากการที่ได้ศึกษาประวัติอาชญากร ผู้ติดยาเสพติด ผู้ที่ทำร้ายตนเอง ผู้ที่มีความล้มเหลวในชีวิต หรือผู้ที่มีปัญหาทางการปรับตัว มักจะมีทัศนคติต่อตนเองว่าเป็นคนไร้ค่าไม่มีผู้ใดเห็นคุณค่าของตน ซึ่งเนื่องมาจากการไม่เห็นความสำคัญของตน และในปัจจุบันพบว่า อัตราการฆ่าตัวตายได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และจากข่าวของหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 3 มกราคม 2538 (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2538 : 52-55) ได้กล่าวว่า อัตราการตายของคนไทยในปี 2537 ได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 55% ประมาณว่ามีคนฆ่าตัวตาย 45 คนต่อประชากร 1 แสนคน ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่สูงมาก กลุ่มที่มีการฆ่าตัวตายมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Low Self - Esteem) รู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่ไม่รู้คุณค่า ไม่พอใจในตนเอง ไม่เห็นว่าตนเองเป็นคนดีและเห็นว่าตัวเองไม่มีอะไร

ที่น่าชื่นชม เมื่อคนเรามีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ก็จะมีข้อบกพร่องและสิ้นหวังในเรื่องต่าง ๆ ได้ง่าย มีแนวโน้มเป็นคนที่เปราะบาง ถ้ามีอะไรมากระทบเพียงเล็กน้อยก็พร้อมที่จะแตกสลายและทำร้ายตัวเองได้ง่ายถ้าเป็นเด็กวัยรุ่นก็มักเป็นคนที่ค่อนข้างโดดเดี่ยว มีความต้องการอยากประสบความสำเร็จสูง มีความเครียดสูง ขาดทักษะในการสื่อสาร และมาจากครอบครัวที่มีปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533 : 88-90) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีความสำคัญต่อชีวิตของคนเรา ถ้าเราไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และไม่เห็นคุณค่าของตน ก็ไม่สามารถที่จะทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และไม่สามารถที่จะมองเห็นความสามารถ ความสำคัญของผู้อื่นเช่นเดียวกัน

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองดังกล่าวจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเร่งด่วนให้กับเด็กทั่วไป เด็กปัญญาเลิศและเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง รวมทั้งเยาวชนทั่วไป เพราะถ้าปล่อยทิ้งไว้จะทำให้ส่งผลต่อสุขภาพจิต อารมณ์ บุคลิกภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ถ้าหากว่าเด็กได้รับการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าในตนเองก็จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเผชิญกับปัญหาได้ดีในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น สามารถทำได้โดยการแนะแนวเชิงจิตวิทยา (Fong-Toy. 1985) การฝึกความกล้าแสดงออก (จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล. 2532) กิจกรรมกลุ่ม (จารุวดี บุญอารมย์. 2541) ในการวิจัยการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ผู้วิจัยได้เลือกใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพราะกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้มีการเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์จากกิจกรรมที่ตนเองได้ทำ ทำให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การทำงานเป็นกลุ่มยังสามารถสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเกิดผลดีต่อการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ยังส่งเสริมให้เข้าใจหลักการประชาธิปไตย มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจตนเอง และเห็นใจผู้อื่น (ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 114)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูแนะแนว, ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เมื่อได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เข้าใจตนเองดีขึ้น รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งทำคะแนนจากการทดสอบระดับสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก แต่มีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 3.00 หรือต่ำกว่านั้น โดยที่คะแนนเกรดเฉลี่ยของเด็กกลุ่มนี้จะต่ำลงเรื่อย ๆ ในระยะ 3 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 - 2541

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีขั้นตอนในการคัดเลือกดังนี้

1. เลือกโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้โรงเรียนไพฑูริคศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. ให้ครูผู้สอนเสนอรายชื่อนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ครูผู้สอนพิจารณาว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
3. ทำการทดสอบวัดระดับสติปัญญาหรือไอคิว โดยใช้แบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices สำหรับเด็กของ Raven ซึ่งคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีสติปัญญา

อยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก

4. ดูผลการเรียนย้อนหลัง 3 ปี จากกระเบียนสะสมตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 – 2541 คัดเลือกเฉพาะเด็กที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 แต่หลังจากนั้นผลการเรียนลดต่ำลงจนถึงปีการศึกษา 2541

5. เมื่อทำตามขั้นตอนตามข้อ 1 – 4 แล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน) ไปให้ผู้ปกครอง สำรวจเด็กในความปกครอง หลังจากนั้นสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพิ่มเติม

6. เมื่อได้รายชื่อของนักเรียนแล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอนที่รู้จักเด็กดีพอ) ไปให้ครูผู้สอนสำรวจเด็กตามรายชื่อนั้น ๆ หลังจากนั้นสัมภาษณ์ครูผู้สอนเพิ่มเติม

7. นำแบบสำรวจที่ผู้ปกครองและครูผู้สอนตอบแสดงความคิดเห็นตรงกันมาตรวจและตัดสินว่า เป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากนั้นนำรายชื่อที่ได้มาเขียนลงแผ่นกระดาษแล้วจับสลากรายชื่อเด็ก จำนวน 15 คน เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การมีความรู้สึกหรือมีความคิดเกี่ยวกับตนเองว่า ตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของบุคคลใกล้ชิดกับเด็กและบุคคลทั่วไป เป็นผลมาจากการได้รับความสนใจ ได้รับการยอมรับว่าตนเป็นคนเก่ง มีความสามารถสูง และมีความสำคัญต่อผู้อื่น ซึ่งวัดได้จากแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งแปลและปรับปรุงจากคูเปอร์สมิธ (The Coopersmith Self - Esteem Inventory School Form) ฉบับใช้กับนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 8 - 15 ปี (Coopersmith, 1984) แบบสำรวจแบ่งเป็น 5 ด้าน

1.1 ด้านตนโดยทั่วไป หมายถึง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

1.2 ด้านสังคม-เพื่อน หมายถึง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเพื่อน

1.3 ด้านโรงเรียน-การศึกษา หมายถึง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและโรงเรียน

1.4 ด้านทางบ้าน-พ่อแม่ หมายถึง สถานการณ์ที่อยู่ที่บ้านและที่เกี่ยวข้องกับพ่อ แม่

1.5 ด้านการวัดความจริงใจของผู้ตอบ

2. เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งทำคะแนนจากผลการทดสอบทางสติปัญญา อยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก แต่มีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย้อนหลัง 3 ปี โดยดูจากระเบียบสะสมตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 - 2541 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปี 2539 อยู่ในระดับเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 หลังจากนั้นคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเริ่มลดต่ำลงจนถึงปีการศึกษา 2541

3. ระดับสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก หมายถึง ผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices ของเด็กนักเรียนอายุ 10 ปี ได้คะแนน 34 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 36 คะแนน

4. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสร้างหรือส่งเสริมให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง สามารถยอมรับตนเอง สามารถตัดสินใจของตนเองได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีความรู้สึกที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และการได้รับการยอมรับจากครอบครัว และการได้รับการยอมรับจากโรงเรียน - การศึกษา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำเข้าสู่กิจกรรม โดยสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำ ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดขั้นตอนในการทำกิจกรรมนั้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความพร้อมในการเรียนและเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีและเหมาะสมต่อการเรียนรู้

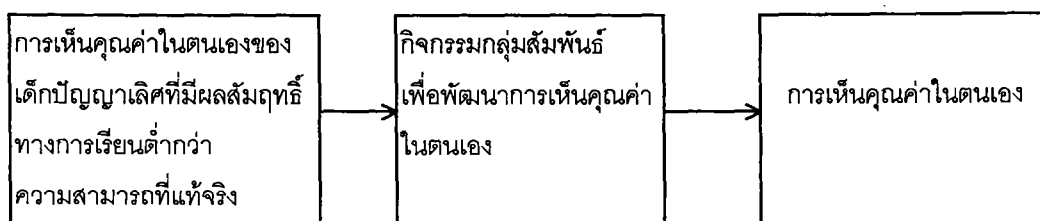
ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันคิด แยกแยะ และแสดงความคิดเห็นทันทีหลังจากทำกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง เพราะผู้เรียนได้รวบรวมความรู้ ความคิด ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียนผลการเรียนรู้นี้จะทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวความคิดที่ตนค้นพบและแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง ความรู้ที่ได้นี้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มได้ดีจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย (Conceptual Framework)

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับดังหัวข้อต่อไปนี้

1. เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
 - 1.1 ความหมายของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
 - 1.2 ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
 - 1.3 สาเหตุที่ทำให้เด็กปัญญาเลิศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
 - 1.4 แนวทางในการจัดโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.2 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.3 พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.4 ลักษณะของเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.6 แนวทางการพัฒนาและสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.3 หลักการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.4 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.5 เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

3.6 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

1. ความหมายของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

ศรียา นิยมธรรม (ม.ป.ป. : 1) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กที่แสดงให้เห็นว่ามีระดับสติปัญญาโดยทั่วไป หรือความสามารถทางวิชาการดีเด่นกว่าคนอื่น (โดยปกติก็จะเป็นคนที่อยู่ใน 3 คนแรกของผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด) หรือมีคะแนนสูงจากแบบทดสอบวัดความถนัด แต่ไม่พัฒนาหรือไม่มีผลงานในโรงเรียนดีเท่ากับระดับความคาดหวังที่ควรเป็น

เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงเป็นเด็กที่มีศักยภาพระดับพิเศษในการทำงานต่าง ๆ แต่ก็ไปไม่ถึงศักยภาพนั้น เพราะเนื่องมาจากมีปัญหาในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ หรือปัญหาด้านพัฒนาการเกี่ยวกับทักษะในการเรียนรู้และการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ

เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ปัญหามักเริ่มเกิดตั้งแต่วัยเด็กหรือวัยในช่วงต้นของชีวิตซึ่งนำไปสู่ความล้มเหลว และปัญหาก็จะสะสมเกิดขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งโตขึ้น

เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามไว้หลายท่านดังนี้

แรพ, พาสโซ และคนอื่น ๆ (Delisle and Berger. n.d. ; citing Davis and Rimm. 1989 ; Raph, Goldberg and Passow. 1966) ได้ให้ความหมายว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง ความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลงานที่ประเมินจากทางโรงเรียนของเด็กกับดัชนีความสามารถที่ทำได้จริง

ไฟน์ เอ็ม และพิท (ศรียา นิยมธรรม. ม.ป.ป. : 3 ; อ้างอิงมาจาก Fine and Pitts. 1980) ให้ความหมายว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กที่มีรูปแบบการเรียนรู้ทางวิชาการต่ำเป็นเวลานานมีปัญหาทางการเรียนรู้

และแสดงความเป็นปัญญาเลิศเฉพาะผลการทดสอบทางสติปัญญาหรือมีคะแนนที่แตกต่างกันมากในด้านการอ่านและคณิตศาสตร์

ซีฟ (ศรียา นิยมธรรม. ม.ป.ป. : 3 ; อ้างอิงมาจาก Ziv. 1977) ได้ให้ความหมายเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กที่ได้ผลจากการทดสอบไอคิวสูง แต่ได้เกรดผลการเรียนต่ำ

วิทมอร์ (Whitmore. 1985) ได้ให้ความหมายเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กที่แสดงให้เห็นถึงการมีความสามารถพิเศษ (มีแววดี) ซึ่งค้านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และไม่แสดงผลงานในชีวิตประจำวันและเมื่อทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ได้ในระดับที่น่าพอใจ

เดวิส และริมม์ (Richert. 1991 ; citing Davis and Rimm. 1994 : 281) ได้ให้ความหมายของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง ผลงานความสามารถที่เด็กแสดงออกในโรงเรียนซึ่งขัดแย้งกับดัชนีความสามารถที่แท้จริงของเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา คะแนนความคิดสร้างสรรค์ และข้อมูลจากการสังเกต เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง หมายถึง เด็กที่มีสติปัญญาดีทำแบบทดสอบทางสติปัญญาได้สูง (ไอคิวสูง) แต่เมื่อทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนทำได้ในระดับต่ำกว่าความเป็นจริงหรือได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกรด 3 รวมทั้งทำผลงานต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

2. ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้น ริมม์ (อุไรวรรณ เลิศสังข์. 2537 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Rimm. 1984 : 27) ได้อธิบายไว้ว่า เด็กประเภทนี้เมื่อเริ่มเข้าเรียนจะเรียนได้ดีในชั้นต้น ๆ เมื่อทำการทดสอบไอคิวเป็นกลุ่มหรือเดี่ยวก็ทำได้คะแนนสูง แต่ต่อมาเมื่อทำการทดสอบต่าง ๆ คะแนนก็ค่อย ๆ ลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ รวมทั้งผลการเรียนในวิชาต่าง ๆ ก็ลดต่ำลง บางคนต้องสอบซ่อมใหม่ บางคนคะแนนก็เริ่มตกลงเรื่อย ๆ เมื่อเรียนในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ครูยังรายงานอีกว่าเด็กมีผลงานไม่คงที่มีลักษณะนิสัยในการเรียนไม่ดี ขาดความตั้งใจ ขาดความขยัน ไม่อยู่นิ่ง ผันกลางวัน เบื่อโรงเรียน ตัวเด็กเองก็ต้องการมีผลงานดีเลิศแต่ทำงานไม่เสร็จ ไม่เรียบร้อย ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

แรก ๆ ก็เป็นเด็กดีเพื่อน ๆ รักใคร่ มีเพื่อนดีแต่ระยะหลัง ๆ ก็เปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ก้าวร้าว หรือขาดเพื่อนในบางครั้งเด็กเหล่านี้ก็ถูกเพื่อนล้อเลียน เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงมักจะมีวิธีการปกป้องตัวเองเพราะไม่เชื่อว่าตัวเองจะมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีได้แม้กระทั่งใช้ความพยายามที่เหมาะสมแล้วจึงมักปกปิดความล้มเหลวของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ต่ำลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งเด็กรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองจะไม่เปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กจะทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จอย่างต่อเนื่องถ้าเขารู้สึกว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามของเขากับผลการเรียนที่ออกมา การที่เด็กมีผลการเรียนต่ำกว่าความสามารถก็เพราะเด็กไม่อาจเรียนรู้ถึงความตื่นเต้นของการประสบความสำเร็จและผลของการประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนเขาจึงนับถือตนเองหรือเห็นคุณค่าในตนเองต่ำและไม่มีความมั่นใจว่าผลงานเหล่านั้นเกิดมาจากความสามารถที่แท้จริงของตนเอง

เดวิส (Davis. 1987 : 172) รายงานว่าเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นจะใช้การตรวจสอบเป็นกลุ่มจากการวัดอัตมโนทัศน์ (Self Concept) แล้วเอาคะแนนที่ได้มาทำเส้นภาพรวม (Profile) ซึ่งเขาพบว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมักจะมี ความกังวล และมีการควบคุมตนเองน้อยกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

คลาร์ก (Clark. 1988 : 471 - 472) ได้สรุปลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงไว้ดังนี้

1. มีอัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองต่ำอาจแสดงออกมาในลักษณะไม่ไว้วางใจคนอื่น เพิกเฉยไม่สนใจใยดีกับผู้อื่น ไม่มีความเป็นมิตรกับผู้อื่น เชื่อว่าไม่มีใครชอบตนเอง
2. มีความรู้สึกว่าคุณถูกปฏิเสธจากครอบครัว คิดว่าพ่อแม่ของตนไม่พึงพอใจตน
3. มีความรู้สึกตนเองทำอะไรไม่ได้ อาจจะไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตนแต่จะอ้างว่าความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ เกิดจากสิ่งภายนอก
4. แสดงความไม่เป็นมิตรต่อผู้ใหญ่อย่างเด่นชัด และแสดงความไม่ไว้วางใจผู้ใหญ่
5. เน้นความเป็นอิสระและต่อต้านครูหรือผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อตน
6. มีความรู้สึกว่าตนเองตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้าย
7. บ่อยครั้งที่ไม่ชอบโรงเรียนหรือครู และมักจะเลือกเพื่อนที่มีทัศนคติทางลบต่อโรงเรียน
8. อาจจะเหมือนเป็นคนดื้อรั้น

9. มักจะแสดงออกถึงการมีแรงจูงใจต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและอาจจะขาดทักษะด้านวิชาการ

10. มีแนวโน้มที่จะมีนิสัยในการเรียนไม่ดี

11. มีการปรับตัวทางด้านสติปัญญาน้อยกว่า

12. มีความเพียรพยายามน้อย มีการแสดงตนเองน้อย และมีการถดถอย

ในเหตุการณ์ในห้องเรียนอยู่ในระดับสูง

13. มีลักษณะความเป็นผู้นำต่ำและมีคนรู้จักในหมู่เพื่อนฝูงน้อย

14. มีวุฒิภาวะต่ำกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เช่น ขาดการมีวินัยในตนเอง ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง แสดงความไม่ตั้งใจในการทำงานให้เสร็จสิ้น จิตใจมักวอกแวกง่าย มีความหุนหันพลันแล่นสูงไม่กล้าเผชิญกับความเป็นจริง

15. มีการปรับตัวด้านส่วนตัวต่ำและแสดงความรู้สึกของการจำกัดในการกระทำ

16. ไม่ค่อยมีงานอดิเรก

17. มักจะเป็นคนที่กลัวการทดสอบและทำข้อสอบได้ไม่ดี

18. มีความไม่มั่นใจที่จะหย่อนยานต่ำกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในอาชีพไม่เด่นชัด

19. ไม่สามารถที่จะคิดหรือวางแผนเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคตของตนได้

20. มีเป้าหมายเกี่ยวกับตนเองล่าช้าและมักจะเลือกเป้าหมายที่ไม่อยู่ในข่ายความสามารถและความสนใจของตนเอง เป้าหมายที่เขานำมาใช้ส่วนใหญ่บุคคลอื่น ๆ ตั้งให้หรือกำหนดให้

21. ในการเลือกอาชีพพวกเขา มักจะเลือกทำกิจกรรมที่ต้องใช้มือ อาชีพการขาย, ธุรกิจหรืองานอะไรก็ได้ที่มีแนวโน้มในการชักจูงสูงมากกว่าที่จะเลือกงานอาชีพที่มุ่งเน้นความสนใจด้านสังคม

ฮาวเลย์ และคนอื่น ๆ (Howley and others. 1986 : 332 - 333 ; Citing Terman and Oden. 1947) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มักมีลักษณะดังนี้คือ เป็นเด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาที่ยุ่งยากได้ ขาดความตั้งใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป็นเด็กที่มีปมด้อย

วิธมอร์ (Davis and Rimm. 1994 : 285 ; citing Whitmore. 1980) ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ซึ่งพอสรุปลักษณะที่สำคัญที่เราพอสังเกตได้จากการปฏิบัติในแต่ละชั่วโมงที่เรียนอย่างน้อย

สังเกต 2 สัปดาห์ ถ้าเด็กมีลักษณะตั้งแต่ 10 หรือมากกว่านั้นถือว่าเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

1. เมื่อทดสอบได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ต่ำ
2. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับชั้นที่คาดไว้ 1 ระดับ หรือมีทักษะด้านคณิตศาสตร์, ภาษา, การอ่านอยู่ในระดับต่ำกว่าความสามารถ
3. ทำงานประจำวันไม่เสร็จสมบูรณ์หรือทำได้ต่ำ
4. เมื่อเขาตั้งใจแล้วจะเข้าใจได้ดีในความคิดรวบยอดนั้น ๆ
5. มีคุณลักษณะระหว่างการพูดและการเขียนแตกต่างกัน
6. มักจะรู้ดีในเรื่องเกี่ยวกับรายการละครเป็นส่วนใหญ่
7. มักคิด-จินตนาการที่สำคัญเกี่ยวกับชีวิต
8. ไม่ค่อยพอใจในการทำงาน ต้องการงานที่สมบูรณ์แบบแม้แต่งานศิลปะ
9. จะพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมใหม่ ๆ คอยวิจารณ์หรือจับผิดตัวเอง

เพื่อต้องการทำงานให้สมบูรณ์จนกระทั่งงานที่ทำอยู่ไม่เสร็จ

10. มักจะเริ่มแสดงหรือกระทำตัวเหมือนอยู่ที่บ้าน
11. สนใจในหลาย ๆ เรื่อง เช่น สนใจเรื่องการสำรวจและค้นคว้า
12. มีนิสัยโน้มเอียงไปในทางก้าวร้าวและถดถอยเนื่องจากเห็นคุณค่าในตนเอง

ตัวอย่างชัดเจน

13. ไม่มีความสุขและไม่คิดสร้างสรรค์เมื่ออยู่ในกลุ่ม
14. มีความรู้สึกไว มีไหวพริบและมีการรับรู้ความสัมพันธ์เกี่ยวกับตัวเอง

คนอื่น ๆ และสิ่งมีชีวิตทั่วไป

15. มีความคาดหวังในตนเองจนเกินความเป็นจริง บางครั้งสูงบางครั้งต่ำ
16. ไม่ชอบทำงานที่ต้องท่อง, จดจำ และบังคับเคี้ยวเชียว
17. ไม่มีความพยายามในการทำงาน ไม่สนใจ และไม่มีสมาธิในการทำงาน

จิตใจออกแวกง่าย

18. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อทางโรงเรียนและไม่สนใจเมินเฉยต่อโรงเรียน
19. มีพฤติกรรมที่ไม่ดีในชั้นเรียน เช่น ขาดวินัย, ขาดแรงจูงใจ และพยายาม

ต่อต้านครู

20. ขาดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม มีความเป็นมิตรหรือเป็นกันเองกับ

เพื่อนน้อย

เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ("Gifted and Talented - Gifted Underachievers". 1997 ; 2 - 3) ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงส่วนใหญ่มีลักษณะดังนี้ มีสติปัญญาสูงมาก มีนิสัยในการทำงานต่ำ ไม่ค่อยมีสมาธิในการทำงาน ไม่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ถ้าสนใจอะไรแล้วก็จะสนใจเฉพาะเรื่องที่ตนชอบเท่านั้น มักทำงานไม่สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะแสดงออกทางอารมณ์ถึงความคับข้องใจ มีทัศนคติต่อตนเองและเพื่อนในทางที่ไม่ดี ขาดทักษะในการเรียนกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่ง ไม่สนใจงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดแรงจูงใจในการตอบสนองถ้าครูใช้เทคนิคการสอนแบบปกติ

ถ้าสาเหตุที่เด็กเกิดความล้มเหลวอย่างต่อเนื่องในหลายวิชา เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจะมีแนวโน้มแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมพื้นฐานในรูปแบบ 2 รูปแบบคือ ก้าวร้าว หรือถดถอย (Aggressive or Withdrawn)

ลักษณะเด่นของพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ได้แก่ ปฏิเสธอย่างดื้อดึงที่จะตอบคำถาม มักจะค้นหาสิ่งที่น่าสนใจใหม่ ๆ ชอบก่อกรวนต่าง ๆ ปฏิเสธการทำงาน (แบบฝึกหัด) เสมอ ขาดทิศทางในการตัดสินใจด้วยตัวเอง ทำตัวไม่เข้ากับเพื่อน ทำตัวเป็นตัวประหลาดในกลุ่มเพื่อน

ลักษณะเด่นของพฤติกรรมที่ถดถอย ได้แก่ ขาดการสื่อสารกับคนอื่น ผันกลางวัน ชอบทำงานอยู่ตามลำพังคนเดียว ทำงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนไม่สำเร็จ ไม่ค่อยมีความพยายามในการปรับปรุงตนเอง

โบเวอร์, โบเยอร์ และชิเรอร์ (Bower, Boyer and Schirer. 1970 : 33 - 46) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถคือ ปัจจัยด้านลักษณะของตัวบุคคลและสภาพของครอบครัว

แบคโธล และคณะ (อุไรวรรณ เลิศสังข์. 2537 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Bachtold and others. 1969 : 16 - 18) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงของบุคคลว่ามีลักษณะที่แตกต่างจากผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ หรือสูงในหลายด้านด้วยกันและที่ปรากฏตรงกันมากที่สุดคือ ด้านอัตมโนทัศน์ (Self Concept) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) พฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior) และความสนใจทั่วไป โดยที่ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าระดับความสามารถเป็นผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ในเชิงลบ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มีปัญหาในการเข้ากลุ่มเพื่อนและการยอมรับทางสังคม ความสนใจที่แสดงถึงระดับ

วุฒิภาวะและขอบข่ายที่แตกต่างกับผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติหรือสูง

จากการศึกษาลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงพอสรุปได้ว่า ลักษณะของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้น แรก ๆ เมื่อทำการทดสอบไม่ว่าจะเป็นการทดสอบโอคิว หรือทดสอบด้วยแบบทดสอบอื่น ๆ จะทำได้สูงกว่เด็กปกติทั่วไป แต่ต่อมาเมื่อทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ คะแนนก็เริ่มลดต่ำลงเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนในวิชาต่าง ๆ ก็ลดลง เช่น คะแนนที่สอบเคยได้เกรด 4 แต่ต่อมาก็ลดลงเป็น 3, 2, 1 หรือบางครั้งก็ 0 คือตก สอบไม่ผ่านก็มี ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยในการเรียนไม่ดี ไม่สนใจเรียน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ทำงานที่ครูมอบหมายให้ทำ บางครั้งก็ต้องการทำงานให้ผลงานดีเลิศเกินไปจนทำให้ทำงานไม่สำเร็จ บางทีมีนิสัยก้าวร้าว ต่อต้านครู ชุกชน ก่อกวน ยิ่งถ้าผลการเรียนยิ่งต่ำลงเรื่อย ๆ หรือทำอะไรก็ไม่สำเร็จก็ยิ่งส่งผลทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นต่ำไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่ค่อยมีความเป็นมิตรกับใคร ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

3. สาเหตุที่ทำให้เด็กปัญญาเลิศมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

มีนักการศึกษาหลายท่านที่สนใจและศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ดังนี้

ริมม์ (ศรียา นิยมธรรม. 2532 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Rimm. 1984 : 27 - 28) พบว่าเด็กปัญญาเลิศหรือเด็กฉลาดแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถนั้นไม่ได้มีไม่ได้มีสาเหตุมาจากเรื่องพันธุกรรม แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้ การที่เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ได้ต่ำกว่าศักยภาพที่มีอยู่นั้นเพราะว่าลักษณะบางอย่างจากทางบ้านและ/หรือสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนเอื้อให้เป็นเช่นนั้น การช่วยเหลือจึงต้องแยกลักษณะที่มาของปัญหาว่าเกิดจากสภาพทางบ้านหรือทางโรงเรียน การค้นพบสาเหตุและที่มาของปัญหาดังแต่เนิ่น ๆ จะทำให้สามารถคลี่คลายปัญหาได้ง่าย นอกจากนี้การแก้ปัญหาขณะที่เด็กยังเล็กอยู่จะทำได้ง่ายกว่าที่จะปล่อยทิ้งไว้จนเด็กเข้าสู่วัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ จะซับซ้อนยุ่งยากมาก นอกจากนั้นริมม์ยังพบอีกว่า บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ในการเลี้ยงดูนั้นเด็กมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบและยึดพฤติกรรมของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดเป็นแบบอย่าง ถ้าพ่อแม่เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงหรือไม่เน้นความสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลูกก็จะรับเอาทัศนคติทำนองเดียวกันกับพ่อแม่

โกแวน (ศรียา นิยมธรรม. 2525 : 228 - 229 ; อ้างอิงมาจาก Gowan. 1957) กล่าวว่าเด็กที่มีสติปัญญาสูงแต่ถ้าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยให้ใช้สติปัญญาเต็มที่ ซึ่งเด็กประเภทนี้มีอยู่จำนวนมาก ก็จะกลายเป็นเด็กเก่งแต่เรียนไม่สำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากการหลบหลีกหรือการเลี่ยงจากเป้าหมายของงาน บางทีเด็กพวกนี้จะมีความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งก็ทำให้กลุ่มอาจมองข้ามหรือถูกกีดกันหรืออาจถูกหาว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ทำให้กลุ่มนี้เกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ก็จึงละทิ้งแนวคิดนั้นเสีย ปล่อยให้เลยตามเลย ถ้าหากมีการเรียกร้องให้แสดงความคิดเห็นสำหรับเรื่องใหม่ ๆ อีกเขาก็จะนิ่งเงียบไม่แสดงออกหรือหลบหลีกด้วยเหตุที่จิตใจถูกทำลายไปเสียตั้งแต่ต้นแล้ว

กัลแลเกอร์ (ศรียา นิยมธรรม. 2525 : 229 - 230 ; อ้างอิงมาจาก Gallagher. 1960) ได้สรุปองค์ประกอบที่ทำให้เด็กที่มีสติปัญญาสูงแต่ไม่บรรลุผลสำเร็จ คือ

1. สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา อีสุภภาพ และ ผลสัมฤทธิ์ส่วนบุคคล
2. ระดับการศึกษาของพ่อแม่ที่ต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อผู้ซึ่งไม่ค่อยสนใจในการศึกษาหาความรู้ หรือนำเรื่องที่ไม่สบบารมณต่าง ๆ นอกบ้านมาระบายออกกับลูกด้วยการลงโทษทุบตี หรือใช้วาจาหยาบคาย
3. การขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ จึงปลีกตัวออกไปแสวงหาสิ่งนี้จากเพื่อนรุ่นเดียวกัน แต่ก็ผิดหวังจากเพื่อน ๆ ซ้ำอีก จนทำให้เกิดความคับข้องใจ
4. การบังคับขู่เข็ญจากครู ครูมุ่งแต่เอาระเบียบวินัยของโรงเรียนเป็นใหญ่ จนลืมนึกถึงความต้องการและธรรมชาติของเด็ก
5. โรงเรียนที่เคร่งระเบียบวินัยจนเกินไป จนทำให้เด็กไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนออกมา เพราะกลัวจะผิดระเบียบของโรงเรียน

นอกจากนั้นกัลแลเกอร์ยังกล่าวว่า เด็กที่ไม่บรรลุความสำเร็จเต็มที่ตามระดับสติปัญญาของเขานั้นมักจะเป็นเด็กที่มาจากสังคมสองระดับ คือ สังคมชั้นสูงเกินไป สังคมชั้นนี้จะเคร่งระเบียบวินัย เลี่ยงเด็กให้อยู่ในกรอบวินัย ผูกขาดความคิด เด็กไม่กล้าทำอะไรตามความคิดที่แท้จริงของตน อีกพวกหนึ่งมาจากสังคมชั้นต่ำ ไร้ระเบียบวินัย ปล่อยให้ตามสบายจนเกินไป เด็กจึงไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักคุณค่าของการศึกษา ขาดแรงบันดาลใจที่จะใช้สติปัญญาเพื่อไฝหาความรู้ นับได้ว่าเป็นการสูญเสียพลังปัญญาของมนุษย์มากกว่าพวกอื่น ๆ

มัสเซน และรูทิวฟอร์ด (Mussen and Ruthewford. 1963 : 589 - 607) ได้เสนอผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านเป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะเด็กจะเลียนแบบ

พ่อแม่โดยไม่รู้ตัว การที่พ่อแม่มีรูปแบบไม่ดีจะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฮเธริงตัน และแฟรงกี (Hetherington and Frankie. 1967 : 119 - 225) พบว่ารูปแบบของพ่อแม่ที่เด็กเลือกมาเลียนแบบนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 อย่าง คือการเลี้ยงดู การมีอำนาจและความคล้ายคลึงกันของพ่อแม่และเด็ก พฤติเด็กมักเลียนแบบพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกันกับตนเอง โดยเฉพาะพ่อแม่ถ้าได้เลี้ยงดูเด็กมาพอ ๆ กัน และบุคลิกภาพของพ่อแม่ในด้านการมีอำนาจพอ ๆ กัน แต่เด็กอาจเลียนแบบพ่อแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตนได้ถ้าหากพ่อแม่เลี้ยงดูเด็กไม่เท่ากัน

บลูม (Rimm, B. Sylvia. 1991 : 64 ; citing Bloom. 1981) ได้ศึกษาลักษณะต่าง ๆ จากชีวประวัติของคนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เช่น นักคณิตศาสตร์ นักเปียโน และนักว่ายน้ำ เขาพบว่า การได้รับการเรียนรู้โดยการเล่นจากทางบ้านเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน บลูมได้ชี้ให้เห็นว่า พ่อแม่เป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อเด็กตั้งแต่เยาว์วัย แต่ก็มีเหตุผลน่าเชื่อถือที่ว่า การเลียนแบบผู้ปกครองมีส่วนอย่างมากที่ทำให้เด็กมีปัญหาซึ่งนำไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

แพทริก (ศรียา นิยมธรรม. 2532 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Patrick. 1981 : 111) ได้ศึกษาถึงเรื่อง การกระตุ้นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เขาพบว่า เด็กเหล่านี้มักจะถูกรับจัดว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศหรือเป็นเด็กที่มีความสามารถเฉพาะด้าน แต่มีผลงานไม่ดีนัก เด็กเหล่านี้รู้สึกตัวเองต่างไปจากเพื่อนฝูงมีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองต่ำ และรู้สึกว่าคนอื่นมีความคาดหวังต่อเขาสูงเกินไป การกระตุ้นให้เด็กมีแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ

สมิทธิ (Smith. n.d : 1 - 2) ได้ทำการศึกษาและพบว่าปัจจัยหลายอย่างที่น่าไปสู่ภาวะการมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ได้แก่

ปัจจัยทางกายภาพ เด็ก ๆ ทุกคนที่เข้าโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับการตรวจในเรื่องของสายตา และปัญหาการได้ยิน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ผู้ปกครองต้องนำเด็กไปตรวจก่อนถึงวัยเข้าโรงเรียน ถ้าหากเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังอยู่จะทำให้มีผลเสียต่อการอ่าน เพราะว่าความเจ็บป่วยทำให้ขาดเรียนในบทเรียนหลายบท

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม อย่างน้อยที่สุดมีปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม 3 ประการที่มีผลต่อการเรียนรู้ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ โรงเรียน, บ้าน และสังคม หรือวัฒนธรรม

- โรงเรียน ซึ่งในบางครั้งการสอนที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในการอ่าน การสอนที่กล่าวมานี้คือ การสอนที่มีทางเลือกให้นักเรียน

เล็กน้อยและการนำเด็กเข้าสู่บทเรียนก็ไม่หลากหลาย ครูจำเป็นต้องนำการสอนของตนไปในทิศทางที่เด็กแต่ละคนถนัด และสนใจต่อการเรียนรู้ในแนวของเด็กแต่ละคน การสอนที่ให้ผลดีแก่เด็กคนหนึ่งแต่อาจจะไม่ให้ผลดีแก่เด็กคนอื่น เช่น คนคนหนึ่งเป็นนักอ่านโดยธรรมชาติ แต่เด็กอีกคนหนึ่งต้องใช้วิธีเอาเรื่องที่เขาสงสัยมาให้อ่าน

- บ้าน เด็กควรต้องเตรียมความพร้อมที่จะเล่นในโรงเรียนตั้งแต่เด็กอยู่ที่บ้าน เด็ก ๆ ที่เห็นผู้ปกครองและคนอื่น ๆ อ่านหนังสือ และสภาพแวดล้อมที่บ้านเต็มไปด้วยกองหนังสือ นิตยสาร ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้เด็กชอบการอ่านมาก แต่เด็กจำนวนมากเติบโตมาในบ้านที่มีหนังสือเพียงอย่างเดียวที่หาได้คือ หนังสือแนะนำรายการโทรทัศน์ ส่วนเด็กที่เติบโตมาพร้อมกับกองหนังสือและมีนิสัยอ่านหนังสือเป็นประจำก็จะช่วยให้เขาเหล่านั้นสามารถเชื่อมโยงคำในภาษาพูดและคำในภาษาเขียนได้ว่ามีความหมายเทียบกันอย่างไร

- สังคม ปัจจัยที่มีผลเสียต่อการอ่านคือ ความยากจน เพราะความยากจนอาจจะทำให้เด็กไม่มีโอกาสเริ่มเรียนรู้การอ่านตั้งแต่เยาว์วัยนัก เด็กเหล่านี้ต้องช่วยเหลือตัวเองตั้งแต่อายุน้อย ๆ และพบว่าเป็นการยากที่เด็กจะปรับตัวให้อยู่ในกฎเกณฑ์การอ่าน และการอ่านในใจของโรงเรียน

ปัจจัยทางอารมณ์ ภาวะการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์หรือปัญหาทางอารมณ์เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการมีผลสัมฤทธิ์ต่ำได้ ทั้งสองสถานการณ์เกิดขึ้นได้ พบได้บ่อย ๆ ว่า ปัญหาทางอารมณ์เป็นผลจากภาวะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เด็กที่ไม่สามารถเรียนได้ดีที่โรงเรียนอาจรู้สึกที่ถูกทอดทิ้ง รู้สึกว่าไม่เหมาะกับที่โรงเรียน รู้สึกว่าตนเองไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น ปัญหาทางอารมณ์หลายเรื่องก็นำไปสู่ภาวะการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เช่น เด็กที่มีความเครียดจากหลาย ๆ สาเหตุ ทำให้เด็กไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ ครูและผู้ปกครองจำเป็นต้องตื่นตัวต่อความเป็นไปได้ของปัญหาทางอารมณ์ที่มีความร้ายแรง และในกรณีที่พบปัญหาก็ต้องไปพบผู้เชี่ยวชาญแก้ไข

ปัจจัยทางสติปัญญา การขาดสติปัญญาไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะการมีผลสัมฤทธิ์ต่ำในการอ่าน และในการศึกษาแขนงวิชาอื่น ๆ ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเกือบทุกคนสามารถทำให้ดีขึ้นได้เพียงแต่ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้อง

สาระสำคัญที่สุดของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในการอ่านไม่ใช่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่พบได้บ่อยได้แก่ การขาดความพร้อมในการอ่านจากบ้าน การขาดความกล้าแสดงออกในชั้นเรียน ความไม่คงเส้นคงวาของอารมณ์ ในการเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำปัญหามักเริ่มต้นจากความล้มเหลวในวัยแรกเริ่มการอ่าน ซึ่งปัญหานี้ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้

ในเวลาอันสั้น แต่ควรได้รับความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขในระยะยาว และได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ๆ

วิทเมอร์ (Whitmore. 1985 : 2) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงดังนี้

1. การขาดแรงจูงใจ (Lack of Motivation) เด็กที่มีสติปัญญาสูงจำนวนมาก (Highly Gifted) และพวกเด็ก ๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิธีสอนของครูที่สอนอยู่อย่างปกติ ยิ่งไปกว่านั้นระดับของการสอนอาจจะไม่เหมาะสมและมีข้อจำกัดในเรื่องการเรียนรู้ในชั้นเรียนซึ่งจะทำลายการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของเด็กเหล่านั้นได้

2. ความขัดแย้งของค่านิยม (Values Conflict) นักเรียนอาจไม่ต้องการมีส่วนร่วมในโรงเรียน เพราะมีข้อขัดแย้งระหว่างโรงเรียนหรือโปรแกรมสำหรับเด็กปัญญาเลิศกับค่านิยมที่ยึดถือไว้ของตัวเด็กแต่ละคนเอง และ/หรือวัฒนธรรมที่เด็กเติบโตมา

3. การขาดแคลนสิ่งแวดล้อมที่ช่วยบำรุงรักษาศักยภาพทางสติปัญญา ครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมักจะไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการกระตุ้นการพัฒนาความคิดระดับสูงของเด็กให้สูงขึ้น ประสิทธิภาพที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพทางความคิด เช่น การท่องเที่ยว กิจกรรมทางการศึกษา ภาวะการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้ถูกละเลยไป นักเรียนเหล่านี้อาจมาจากชนบทห่างไกลและโดดเดี่ยว ชนบทที่เศรษฐกิจถดถอย หรือชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทางสติปัญญา

4. มีพัฒนาการล่าช้าหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง (Developmental Delays or Chronic poor health) เด็กเหล่านี้มีบุคลิกลักษณะที่เห็นได้ชัดคือ มีการใช้กำลังกายน้อย หรือร่างกายทำกิจกรรมได้ไม่เต็มที่ เด็กเหล่านี้อาจมีความล่าช้าในการพัฒนาทักษะทางการใช้ประสาทสั่งงาน (Motor Skill) หรืออวัยวะต่าง ๆ มีความไม่สมบูรณ์และไม่เจริญเติบโต ซึ่งพบได้เสมอคือเด็กเหล่านี้เข้าเรียนในขณะที่อายุน้อย ๆ ซึ่งไม่พร้อมที่จะเรียนอยู่ในชั้นนั้น

5. มีปัญหาทางการเรียนรู้เฉพาะ (Specific Disabilities) ความไม่สมประกอบทางร่างกายทำให้ขาดความสามารถในการเรียนรู้ (Learning Disabilities) สมอสมองถูกทำลาย (Brain Damage) สมอทำหน้าที่ผิดปกติหรือระบบประสาททำงานไม่สมบูรณ์ (Cerebral Dysfunction or Neurological Impairment) หรือการได้ยินไม่ปกติ/สายตาไม่ปกติ (Lack of Normal Hearing or Visual Perception) ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง นักเรียนบางคนมีความผิดปกติหรือมีความ

ยุ่งยากในการอ่าน เนื่องจากความบกพร่องของสมอง ซึ่งไม่ใช่การไร้ความสามารถที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แต่เป็นเพราะว่าขาดการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมหลายครั้ง นักเรียนเหล่านี้ไม่ได้รับการเรียนที่ท้าทายหรือการเสริมแรงที่จะพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา เนื่องจากฝ่ายต่าง ๆ มีความคาดหวังในระดับต่ำ และหลักสูตรที่ไม่เปิดกว้าง (Narrow Curriculum)

6. การขาดทักษะในทางวิชาการทั่วไปหรือวิชาเฉพาะ (Specific or General Academic Skill Deficits) นักเรียนเหล่านี้อาจมีความยากลำบากในเรื่องการเขียน การอ่าน คณิตศาสตร์ หรือทักษะในระดับที่เหนือกว่า ซึ่งเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจ หรือรอบรู้ในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ทำให้ไม่ได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

ศรียา นิยมธรรม (2532 : 17 - 19) ได้กล่าวว่า ปัญหาของการมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันโดยมีรากฐานมาจากปัญหาด้านบุคลิกภาพและสังคมที่ส่งสมมาแต่เยาว์วัย เด็กเรียนรู้ที่จะทำงานในระดับต่ำกว่าศักยภาพของตนเองมีอยู่จนกลายเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่ควรและเมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ครั้งหนึ่งแล้วก็จะป่วนจรยึดเยื้อกันไปทั้งในบ้านและโรงเรียน การมีผลสัมฤทธิ์ต่ำเป็นปัญหาสลับซับซ้อน ซึ่งมีหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกัน แต่บางครั้งสาเหตุหนึ่งอาจเกิดขึ้นกับคนหนึ่ง แต่บางครั้งก็อาจเกิดขึ้นกับเด็กหลาย ๆ คน

สาเหตุของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่พบในสิ่งแวดล้อมจากทางบ้านและทางโรงเรียนสาเหตุที่จะกล่าวทั้งหมดนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมาจากปัญหาเหล่านี้หมดทุกประการไม่ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีสาเหตุของปัญหาที่แตกต่างกันไปสาเหตุเหล่านั้นได้แก่

ปัญหาจากสภาพแวดล้อมทางบ้าน ตัวปัญหามาจาก พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง ปัญหาเหล่านั้นได้แก่ พ่อ แม่ / ผู้ปกครองไม่มีความสุขกับบทบาทของตนที่เป็นอยู่, มีความวิตกกังวลสูง, มักจะตั้งความคาดหวังและมาตรฐานต่าง ๆ ไม่แน่นอน เปลี่ยนง่าย, บางทีมีทัศนคติไม่ดีต่อตัวเด็ก, ผู้ปกครองประทับใจกับการเป็นปัญหาเลิศของเด็กจึงมักจะ “ตาม” เด็กมากกว่าที่จะ “นำ” เด็ก ผู้ปกครองมีการติดต่อสัมพันธ์กับเด็กเหมือนเด็กโตกว่าหรือเป็นผู้ใหญ่, พ่อทำตัวเหมือนจะเป็นผู้มีอำนาจแต่ก็ไม่มีอำนาจ, พ่อมีลักษณะเป็นคนถดถอย เก็บตัว หรือก้าวร้าว เหยียบ ๆ บางทีตัวเด็กเองมักเลียนแบบคนที่ตนเป็นเพศเดียวกับตน (เช่น ลูกชายเลียนแบบพ่อ) ปัญหานำไปสู่การละเลยการสั่งงานจากทางโรงเรียน ผลก็คือ ขาดความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะทำงานให้สำเร็จ และขาดลักษณะการเป็นอิสระ พ่อแม่มักจะมีทัศนคติทางลบต่อการศึกษา

หรือพ่อแม่มีอำนาจไม่เท่ากัน พ่อแม่ไม่สนับสนุนความสามารถของเด็ก ตั้งความคาดหวังที่ไม่เป็นจริง พ่อแม่ละเลยและมักทอดทิ้งเด็ก

ปัญหาจากตัวเด็ก ได้แก่ เด็กสามารถทำให้ผู้ปกครองคล้อยตามหรือเชื่อและปฏิบัติตาม เด็กมีอำนาจ มีเสรีภาพที่บ้านมากกว่าที่ควร เด็กขาดรูปแบบพ่อแม่ที่จะเลียนแบบ เด็กเลียนแบบตัวอย่างที่ไม่ดีของพ่อแม่ เด็กขาดอุปกรณ์การเรียนก่อนไปโรงเรียน เด็กมีข้อจำกัดด้านการเงิน

ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ระบบโรงเรียน และตัวเด็ก ได้แก่ ครูตั้งความคาดหวังต่ำ ตั้งเกณฑ์ที่ทำไต่ยาก ครูสอนเน้นการท่องจำ ซึ่งเด็กฉลาดจะเบื่อ ครูเข้มงวดกวดขันมากจนเด็กรู้สึกต่อต้าน ครูขาดความอดทนที่จะทำงานกับเด็กเมื่อเด็กมีคำถามที่ยาก หรือไม่เชื่อฟัง ครูไม่กระตุ้นให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง หลักสูตรที่จัดสอนไม่เหมาะสม และไม่ยืดหยุ่น โปรแกรมการเรียนไม่ท้าทาย

ปัญหาด้านตัวเด็กที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของทางโรงเรียน ได้แก่ เด็กขาดทักษะหรือความคิดสร้างสรรค์ ความอดทนที่จะทำงานให้เสร็จ เพื่อนมีอิทธิพลสูง ทำให้มีข้อแก้ตัวเสมอ เด็กไม่ต้องการแตกต่างจากคนอื่น เด็กอยากมีผลสัมฤทธิ์เท่ากับเพื่อนร่วมชั้น ขาดแรงจูงใจ เบื่องานโรงเรียน บางครั้งเด็กมีเจตนาให้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ มีความรู้สึกถดถอย เก็บตัว หรือทำงานที่ตนสนใจ และไม่เชื่อฟังผู้มีอำนาจ

นอกจากนั้นอุษะณีย์ โพธิสุข (2541 : 2 - 3) ยังกล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงมีดังนี้

1. ความสามารถและความต้องการของเด็กเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรที่จัดไว้สำหรับเด็กทั่ว ๆ ไป เช่น หลักสูตรกำหนดให้เรียนในเนื้อหา 1 สัปดาห์ แต่เด็กปัญญาเลิศใช้เวลาเรียนเร็วไม่กี่ชั่วโมงก็เรียนรู้เรื่องแล้ว แต่ก็จำต้องเรียนไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้จึงทำให้เด็กเหล่านี้รู้สึกอึดอัด เพราะต้องเรียนในสิ่งที่รู้แล้ว ทำให้เด็กคิดว่าความรู้ที่ตนเองมีอยู่ไร้คุณค่า
2. เด็กเหล่านี้ไม่รู้จักวิธีการเรียนที่ดี เด็กส่วนมากไม่รู้จักวิธีเข้าห้องสมุด วิธีการเลือกหนังสืออ่าน หรือการเล่นที่ถูกต้อง
3. เด็กเรียนเร็วเกินไป บางทีทำให้พ่อแม่ชะล่าใจปล่อยให้เด็กขาดเรียนบ่อย ๆ พ่อแม่ก็นิ่งเฉยเพราะเห็นลูกเรียนเร็วและเบื่อเรียน แต่ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นทักษะที่ต้องใช้เวลา เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะทางกล้ามเนื้อ ทักษะทางอารมณ์ ทักษะเหล่านี้เด็กไม่สามารถพัฒนาได้เร็วเหมือนทักษะทางสติปัญญา ถ้าหากเด็กขาดเรียนบ่อย ๆ ก็จะทำให้

เรียนอ่อนได้ เพราะการอ่านเขียนเรียนหนังสือไม่ใช่เป็นการเรียนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว แต่กิจกรรมภายในโรงเรียนนั้นสัมพันธ์กับหลายสิ่งหลายอย่าง

4. ความบกพร่องทางระบบประสาทหรือสมองบางส่วน เช่น ฉลาดแต่อ่านหนังสือไม่ออก ฉลาดแต่เขียนไม่ได้ ฉลาดแต่อยู่นิ่งไม่ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ซ่อนอยู่ภายใน พ่อแม่มักคิดว่าเด็กเกเร แต่ถ้าพ่อแม่ ครู และทุก ๆ คนเข้าใจก็จะสามารถทำให้เด็กเก่งได้ อย่างเช่น ไอส์ไตน์

5. สภาพครอบครัวแตกแยก ซึ่งพบว่า เด็กที่พ่อแม่มีปัญหาจะส่งผลกระทบมาถึงพฤติกรรมของลูก ทำให้ลูกหมดกำลังใจที่จะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ เพราะมันแต่คิดกังวลอยู่ แต่เรื่องปัญหาของพ่อแม่

6. บุคคลต่าง ๆ คาดหวังในตัวเด็กมากเกินไปทำให้เด็กเกิดความกดดันทางจิตใจ จากการศึกษาสาเหตุของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ ที่แท้จริงดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนเองได้แก่ นักเรียนมีสุขภาพร่างกายไม่ดี เจ็บป่วยง่ายสมองบางส่วนบกพร่อง นักเรียนมีความสัมพันธ์กับบิดา - มารดา ครู และเพื่อนไม่ดี มีความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ดีเกี่ยวกับตัวเอง นักเรียนมีการปรับตัวไม่ดี บิดา - มารดามีการอบรมเลี้ยงดูไม่ดี มีความคาดหวังสูงหรือต่ำเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป หรือปล่อยปละละเลยเกินไป สภาพแวดล้อมทางบ้านและทางโรงเรียนไม่ดี ผู้ปกครอง - ครูขาดการส่งเสริมและให้กำลังใจ หลักสูตร - ครูไม่ยืดหยุ่น ไม่ได้จัดการเรียนตามศักยภาพและความสามารถของเด็ก ครู - ผู้ปกครองขาดความรู้และเข้าใจในตัวเด็ก การเรียนการสอนไม่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน นักเรียนขาดความมุ่งมั่นในการเรียน ไม่มีความอดทน ขาดเรียนบ่อย นอกจากนั้นสภาพเศรษฐกิจการเงินภายในครอบครัวของนักเรียนไม่ดี อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา และการสนับสนุนการเรียนของนักเรียนได้ สาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมา ปัญหาอาจเกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งหรือบางคนอาจเกิดจากปัญหาหลาย ๆ สาเหตุดังที่กล่าวมา ซึ่งปัญหาของแต่ละคนก็แตกต่างกันออกไปไม่ได้เกิดปัญหาหมดทุกข้อที่กล่าวมา

ในการช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ ที่แท้จริงนั้นสามารถช่วยเหลือได้หากทราบสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงและได้รับการช่วยเหลือ ตั้งแต่ต้น ๆ เพราะปัญหาของการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นปัญหาเริ่มต้นตั้งแต่ระดับ ประถม แต่ถ้าปล่อยทิ้งไว้นานจนถึงระดับมัธยมนั้นจะช่วยให้ยาก ถ้าหากมีการป้องกันโดยจัด เป็นโปรแกรมป้องกันมากกว่าการซ่อมเสริมและให้เด็กพัฒนาทัศนคติและเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ก็ยังจะช่วยได้ทันเวลายิ่งขึ้น (ศรียา นิยมธรรม. ม.ป.ป. : 12)

4. แนวทางในการจัดโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

วิทมอร์ (Whitmore. 1985 : 4 - 5) กล่าวว่า ในการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้นควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญดังนี้

1. ให้เด็กมีความเข้าใจในตัวเองซึ่งโปรแกรมที่จัดต้องเข้าใจธรรมชาติและปัญหาของเด็กปัญญาเลิศ

2. ให้เด็กได้พัฒนาวิธีการจัดการกับข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์และความความคับข้องใจ ซึ่งเกิดจากช่องว่างระหว่างความสามารถในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายกับระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ให้เด็กได้พัฒนาสุขภาพร่างกายของตนให้ดีขึ้น ให้เด็กมีอัตมโนทัศน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเองให้อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง และให้เด็กรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น

การจัดโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สามารถทำได้และเริ่มจากการจัดที่ห้องเรียน ห้องศูนย์วิทยาการ (Resource Rooms) ซึ่งมีเครื่องมือหรือแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคลซึ่งจัดทำโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยไม่ต้องคำนึงถึงโครงสร้างซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นต้องมีในการจัดโปรแกรมมีอยู่ 5 อย่าง คือ

1. ครูจะต้องยอมรับความจริงที่ว่า เขาเป็นเด็กปัญญาเลิศแต่ไม่ได้ต้องการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำหรือต้องการความล้มเหลว แต่เขาต้องการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ หรือนับถือตนเองต่ำ เขาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในการจัดการอย่างสร้างสรรค์และมีความต้องการเข้าใจในตนเอง ซึ่งครูจะต้องได้รับการฝึกทักษะและเทคนิคในการแนะแนว อีกทั้งต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กปัญญาเลิศ และเข้าใจการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็กในด้านบวก ต่องานที่ทำท้าทายการกระทำของเด็กประเภทนี้

2. หลักสูตรที่จัดต้องท้าทาย มีความหมายต่อเด็กแต่ละคน และให้รางวัลตอบแทนแก่เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หลักสูตรที่จัดต้องมีความสมดุลระหว่างทักษะพื้นฐานและการแสวงหาความก้าวหน้าขึ้นไปในความรู้ทางศิลปะและวิทยาศาสตร์ การค้นหาอาชีพที่ต้องการและพัฒนาความสนใจส่วนบุคคลซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ช่วยจูงใจและประสพการณ์ในการเรียนรู้ควรจะออกแบบให้เด็กได้รับการท้าทายและความสำเร็จอย่างเต็มความสามารถของเด็ก

3. การสอนต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการซักถามมากที่สุด ได้มีการสืบสวน สอบสวนด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลงานใหม่ ๆ กิจกรรมในการเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Directed Learning) ส่วนกิจกรรมในด้านการเรียนรู้แบบท่องจำและกิจกรรมที่ซ้ำซากให้มีน้อยที่สุด ควรส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง (Self - Discipline) วิธีการสอนของครูควรจัดบรรยากาศให้มีความตื่นเต้น ให้เด็กมีส่วนร่วม เกิดความพึงพอใจ และมีความภาคภูมิใจ

4. การจัดกลุ่มให้เด็ก ต้องจัดให้มีเด็กปัญญาเลิศประมาณ 2 หรือ 3 คน ถ้าเป็นไปได้ควรมีเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์เช่นเดียวกันในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเขาเหล่านี้ก็จะกลายเป็นเพื่อนคนพิเศษสำหรับตนเองในอนาคต และกลุ่มเพื่อนต้องยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. การจัดบริการพิเศษควรจัดให้แก่เด็กที่บกพร่อง เช่น การสอนซ่อมเสริม การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม อาจจำเป็นต้องให้บริการทางสุขภาพจิตและการแพทย์ อาจรวมถึงการให้คำปรึกษาทั้งครอบครัว (Family Counseling) ด้วย

ศรียา นิยมธรรม (ม.ป.ป. : 11 - 18) กล่าวว่า การจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือ 3 ประการดังนี้

1. การเฝ้าระวัง (Early Intervention) เป็นการเริ่มป้องกันช่วยเหลือในระยะเริ่มแรกมากกว่าที่จะซ่อมเสริม เนื่องจากเด็กจะต้องพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมใหม่ ซึ่งปัญหาของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นมักเริ่มต้นพบตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา และจะสั่งสมขึ้นมาเรื่อย ๆ ในแต่ละชั้น ซึ่งมักจะพบในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - ประถมศึกษาปีที่ 6 และเมื่อเกิดปัญหาแล้ว การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ทำได้ยาก หากเริ่มป้องกัน แก้ไขในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็พอแก้ไขได้บ้างเล็กน้อยเท่านั้น การเฝ้าระวังหรือมีการป้องกันและช่วยเหลือทันเวลา เด็กก็จะพบกับความสำเร็จมากกว่าล้มเหลว

2. บทบาทของครอบครัว พ่อแม่ต้องการให้ความช่วยเหลือในการเข้าใจเด็ก การให้คำปรึกษา ควรจัดให้มีทั้งเดี่ยวและกลุ่ม การประชุมกลุ่มจะทำให้พ่อแม่ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และปัญหาต่อกัน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีความมุ่งมั่นในระยะยาว โปรแกรมที่จะช่วยเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำจะดำเนินไปไม่ได้ถ้าจัดทำกันในระยะสั้น ๆ เป้าหมายคือ การแก้ไขก็ควรจะต้องมีความมุ่งมั่นและทำในระยะยาว

ยุทธวิธี (Strategies) มียุทธวิธี 2 วิธีที่ช่วยลดปัญหาของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คือ

1. การให้คำปรึกษา (Counseling) ได้แก่ การปรับพฤติกรรมนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาการเรียนไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการมีภาพพจน์ของตนเองต่ำ ซึ่งการให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ให้คำปรึกษาต้องได้รับการคัดเลือกและฝึกฝนมาโดยเฉพาะ และต้องมีความหมายที่ชัดเจน รวมทั้งมีวิธีการที่พัฒนาแล้วอย่างรอบคอบก่อนนำมาใช้ ผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรรับเด็กในความรับผิดชอบมากเกินไปเพราะจะได้ดูแลอย่างทั่วถึง

2. การปรับสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ได้แก่ ให้เด็กทุกคนมีประสบการณ์กับการได้ประสบความสำเร็จและเปิดโอกาสให้เข้าร่วมการชักถาม มีความคิดริเริ่มและกล้าแสดงออก มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความสนใจ และเป็นสมาชิกที่ตื่นตัวของห้องให้ได้ติดต่อสื่อสารหลาย ๆ แบบ และให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

หลักสูตรโดยทั่วไป ได้แก่ การจัดหลักสูตรให้สมดุลระหว่างด้านวิทยาศาสตร์และศิลปะ ให้กระตุ้นปัญหาที่ท้าทาย มีผลงานและทักษะเบื้องต้นในหลักสูตรด้วย เชื่อมโยงทักษะเบื้องต้นกับความสามารถในการใช้ความรู้ขั้นสูง จับคู่จุดเด่นจุดด้อย ควรมีการแนะแนวเพื่อพัฒนาความเข้าใจ ความหมายของเด็กปัญญาเลิศและธรรมชาติของข้อจำกัดที่อาจมีใช้บทบาทสมมติ การพบปะกันทั้งชั้นและการทำโครงการเป็นกลุ่มหรือการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองและสังคม

วิธีเรียน ได้แก่ การสอนรายบุคคล โดยสร้างหลักสูตรพื้นฐานรอบตัวอย่างระมัดระวังตามความจำเป็นของแต่ละคน สิ่งที่ไม่ชอบอย่างมากก็ไม่ควรสนใจ การสอนเป็นรายบุคคลกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความรู้สึกว่า ได้ประสบความสำเร็จ และได้จัดทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง วิธีนี้ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

อุปกรณ์การเรียน โดยการจัดเนื้อหาให้น่าสนใจและพอใจ และมีความยากง่ายพอเหมาะ ไม่ซ้ำซากเกินไป และให้เด็กได้พบความสำเร็จ และวัสดุอุปกรณ์ที่เรียนควรมีประสิทธิภาพพอเหมาะกับความสนใจแต่ละเรื่อง

จากการศึกษาการจัดโปรแกรมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงและการให้ความช่วยเหลือนั้น พอสรุปได้ว่าการให้ความช่วยเหลือแรกเริ่มของการเกิดปัญหา การจัดโปรแกรมการเฝ้าระวังหรือการป้องกันจะดียิ่งกว่าการซ่อมเสริม พ่อแม่มักมีบทบาทที่สำคัญเช่นเดียวกับครูในการเข้าใจในตัวเด็ก มี

ความพยายามแก้ไขปัญหาและให้ความร่วมมือกับครูและผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ควรเป็นโปรแกรมที่จัดให้เป็นรายบุคคล และหลักสูตรต้องท้าทายดึงดูดความสนใจให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning) ให้เด็กมีความเข้าใจในตนเอง มีการจัดกลุ่มบริการพิเศษให้แก่เด็กกลุ่มนี้แล้วจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการให้ความรู้ด้านการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่เด็ก เป็นรายบุคคล เป็นรายกลุ่ม ให้การแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเด็กด้วย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ในประเทศไทยยังไม่มี แต่ในต่างประเทศก็มีอยู่บ้าง ดังนี้

ไมเนอร์ (Miner. 1957 : 16) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงมีประมาณร้อยละ 54.6 จากกลุ่มตัวอย่าง 251 คน ซึ่งเด็กเหล่านี้แสดงความสามารถที่ต่ำกว่าความเป็นจริงอย่างน้อย 4 ปี กระทรวงศึกษาธิการของประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็คาดคะเนว่าครึ่งหนึ่งของนักเรียนชายที่เป็นเด็กฉลาดหรือมีความสามารถสูงกว่าระดับเฉลี่ยเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง และเด็กผู้หญิงที่มีลักษณะเช่นนี้จะมีประมาณ 1 ใน 4 ของนักเรียนหญิงทั้งหมด ดังนั้นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจึงมักเป็นเด็กผู้ชาย โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ส่วนเด็กผู้หญิงมักพบเมื่ออยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป

คาร์สัน (Carson. 1993) ได้ทำการศึกษากฎการศึกษาเรื่องการเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง การวิจัยในครั้งนี้เพื่อตรวจสอบสัมพันธภาพว่ามีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยใช้โปรแกรมการเพิ่มพูนประสบการณ์ (Enrichment Program) กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง 9 คน ใช้โปรแกรมการเพิ่มพูนประสบการณ์ของเรนซูลลี และรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ของเทรฟฟิงเกอร์ โปรแกรมนี้ประกอบไปด้วยกิจกรรมค้นหาเพื่อที่จะคัดแยกเรื่องที่นักเรียนสนใจ, การฝึกเป็นหมู่หรือเป็นกลุ่มเพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบวนการคิดและกระบวนการด้านความรู้สึก และสืบสวนบุคคลแต่ละรายถึงปัญหาโดยการเรียนรู้ปัญหาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self - directed Problem) ผลการศึกษาพบว่าโปรแกรมการเพิ่มพูนประสบการณ์นี้ช่วยให้

นักเรียนปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงในชั้นมัธยมศึกษา ในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการและเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งผลการทดลองนี้สามารถนำไปใช้ในโปรแกรมการป้องกันในระยะเริ่มแรก (Enrichment Intervention) และใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Mentership Programs) เพื่อช่วยปรับปรุงผลสัมฤทธิ์และเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem) ซึ่งวิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพและควรเป็นส่วนประกอบที่บังคับ (Compulsory) ให้มีโปรแกรมการศึกษาในปัจจุบันและในอนาคต

แมคคลาฟลิน (Mclaughlin. 1996 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลการประเมิณกรณีศึกษา การจัดโปรแกรมการตระหนักรู้เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้สำหรับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระดับชั้นเกรด 9 ในโรงเรียนเอกชน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9 จำนวน 76 คน ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนเอกชนในรัฐแคลิฟอร์เนีย ตอนใต้ การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลของโปรแกรมการตระหนักรู้เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ โปรแกรมการเรียนรู้ใช้เวลาศึกษา 1 ปี โดยการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุมโดยเรียนทางวิชาการ ส่วนกลุ่มทดลองใช้โปรแกรมการตระหนักรู้เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ ลักษณะของแบบการเรียนรู้ไม่มีโปรแกรมทักษะต่าง ๆ โดยให้ดูวิดีโอและให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความสนใจ ในแบบการเรียนรู้ของตนเอง และก็ตอบแบบสอบถามด้วย ผลการศึกษาพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ในรูปของคะแนนซึ่งชี้ให้เห็นว่าแตกต่างกันระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนเพศชายและเพศหญิงก็ไม่แตกต่างกัน คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนลดลงแต่เพิ่มข้อขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างก็ได้รู้ความสามารถในแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของตนเองเพิ่มมากขึ้น

ซูซาน, โจเซฟ และโทมัส (Susan, Joseph and Thomas. n.d. : Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสอนกลับเหมือนดังแห่งปริซึมในเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย คือ ศึกษากรณีตัวอย่างที่ซับซ้อนเป็นสามชั้น ได้แก่ 1. การทดสอบเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสร้างผลงานเฉพาะตัว 2. ใช้รูปแบบการสอนเพิ่มพูนประสบการณ์ โดยให้นักเรียนไปศึกษาปัญหาที่แท้จริงในสถานที่จริงที่เขาสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้พบโลกที่แท้จริง วัตถุประสงค์ต่อไป คือ การอธิบาย และ

วิเคราะห์การเข้าไปมีส่วนร่วมของนักเรียน และขั้นสุดท้ายดูพัฒนาการขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีด้านความไม่คงที่ และการย้อนกลับของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การทดลองโดยคัดเลือกครู 12 คน ที่ได้รับการฝึกเกี่ยวกับรูปแบบการสอน ทฤษฎีสามห่วงของเรนซูลลี นักเรียน 17 คน ที่คาดว่าจะเป็เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ในโรงเรียน เด็ก 17 คน มีอายุ 8 - 13 ปี ประกอบด้วย ชาย 12 คน หญิง 5 คน นักเรียนทั้ง 17 คน ใช้รูปแบบการเรียนที่ 3 โดยนักเรียนกับครูที่ได้รับการฝึกมาแล้ว สัมภาษณ์เด็กนักเรียน ผลงานของนักเรียนและเอกสารต่าง ๆ โดยครูจะสังเกตเป็นช่วง ๆ การศึกษาได้พบว่า รูปแบบแรกเป็นความหลากหลายของปัจจัยที่จะใช้คัดแยกเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นต้องประกอบด้วยอารมณ์สังคม และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หลักสูตรที่ไม่เหมาะสมและการเรียนรู้ที่ลำบากสำหรับตนเองและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของแต่ละคน รูปแบบที่สอง ในการศึกษาสิ่งที่บีบคั้นมากก็คือ การค้นพบความสำเร็จทางด้านบวก โดยใช้การเรียนการสอนในรูปแบบที่สาม 82% ได้รับผลสำเร็จที่น่าพอใจระหว่างที่ใช้การเรียนการสอนในรูปแบบที่สาม ผลสัมฤทธิ์ในด้านเจตคติ พฤติกรรม ผลการวิจัยสิ้นสุดลงปรากฏว่านักเรียนปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในการพัฒนาเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน
2. การแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง
3. การให้โอกาสสำรวจตนเองว่า ทำไมถึงเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
4. การให้โอกาสกับเด็กนักเรียนได้เรียนในสิ่งที่เขาสนใจจริง ๆ ในรูปแบบของเขา
5. การให้โอกาสในการทำงานกับกลุ่มเด็กที่เป็นลักษณะแบบเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า มีครูหลายคนที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปโดยเห็นความสำคัญของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง โดยพฤติกรรมของครูที่เปลี่ยนไปมีดังนี้ 1. ให้เวลาที่จะเรียนรู้เด็กมากขึ้น 2. มองอุปนิสัยในด้านที่ดีของเด็ก 3. เข้าใจในบทบาทของแต่ละคน 4. การนำบทบาทของครูมาใช้ให้ถูกต้อง 5. การถ่ายทอดความรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน

สรุปได้ว่า มีหลายปัจจัยที่ทำให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เช่น อารมณ์ สังคม บทเรียน หลักสูตรและการสอนด้านการปรับพฤติกรรมของครู ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของนักเรียน รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการศึกษาเป็นสิ่งที่น่าพอใจ เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำต้องการความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใหญ่ และสิ่งที่ตามมาก็คือ การเป็นตัวของตัวเองและเข้าใจบุคลิกลักษณะของเด็กปัญญาเลิศ

ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง และอิทธิพลของการเข้าร่วมกลุ่มของเด็กที่เป็นลักษณะแบบเดียวกัน

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนั้นส่วนใหญ่แล้วพบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านลบ เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และยังพบอีกว่าเด็กกลุ่มนี้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมในการเรียนไม่ดี แต่ถ้าจัดสภาพแวดล้อมและหลักสูตรที่น่าสนใจ ทำท่าย ให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบเพิ่มพูนประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ให้เข้าใจในตนเองมากขึ้น และปัญหาต่าง ๆ ของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง เพราะถ้าไม่รีบให้ความช่วยเหลืออาจจะช่วยไม่ได้ ถ้ายิ่งปล่อยทิ้งไว้นาน ปัญหายิ่งสะสมมากขึ้นอาจจะทำให้เราสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ไปอย่างน่าเสียดาย และถ้าไม่รีบแก้ไขโดยด่วนแล้ว บุคคลเหล่านี้อาจจะสร้างปัญหาให้กับสังคมได้ ฉะนั้นถ้าเราได้ค้นพบบุคคลเหล่านี้หรือบุคคลประเภทเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่แท้จริง ซึ่งอยู่ในภาวะเสี่ยงและเราได้ทำการช่วยเหลือตั้งแต่เนิ่น ๆ ให้เขาได้เข้าใจในตัวเอง ให้เห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลเหล่านั้นอาจจะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลว่าตนเองมีความสำคัญ มีคุณค่า มีความต้องการที่จะได้รับความเชื่อถือ ต้องการได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากบุคคลอื่นเพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง (Sasse. 1978 : 48) ✎

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีค่า มีความสามารถ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะทำให้บุคคลมีความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตน ซึ่งจะทำให้คนเรามีความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ของชีวิต โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นหรือสิ่งอื่น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533 : 87)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลพิจารณาประเมินตนเอง แล้วแสดงออกในแง่ของการยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเอง เป็นการแสดงออกเพื่อให้เห็นถึง

ขอบเขตของความเชื่อมั่นของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านความสำคัญ ความสามารถ ความสำเร็จ และความมีคุณค่าของตนเอง ซึ่งบุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้จากคำพูดและท่าทีที่บุคคลนั้นแสดงออกมา (ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. 2539 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Coopersmith. 1984 : 5)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความพึงพอใจภายในที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดมีต่ออัตมโนทัศน์ของตนเอง หรือมีต่อความรู้สึกของตนเอง (ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. 2539 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Calhoun. 1977 : 321)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินคุณค่าของตนตามทัศนคติ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในเรื่องของความสามารถ ความสำคัญ การประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จล้มเหลว การยอมรับว่าตนเองมีค่าในสังคม รวมถึงการยอมรับจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ และเพื่อน (พรทิพย์ ตั้งไชยวรรณ. 2540 : 13)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งความรู้สึกเดียวกันนี้จะแผ่ไปยังผู้อื่น จะเห็นคุณค่าในตัวผู้อื่นที่แตกต่างไปจากเรา และจะมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เมื่อเรารู้สึกว่าตัวเราเองมีคุณค่า มีความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น ความรู้สึกสร้างสรรค์ อยากจะคิดอะไรเอง ทำอะไรเอง ก็จะมีมากขึ้นและพร้อมที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (ทัศนทิมา ระเบียบดี. 2531 : 44)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง สภาวะของจิตใจที่สามารถประเมินความคิด ความรู้สึก และการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลว่ามีประโยชน์ มีคุณค่า ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งความเชื่อถือและไว้วางใจในตนเองซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง ส่วนประสบการณ์ชีวิตถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองว่ามีคุณค่ามีความหมาย มีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางบวก การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นหรือเพิ่มขึ้น โดยการคิดและมีเจตคติที่ดีในด้านบวก เช่น พูดว่าฉันสามารถทำได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าคนที่ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง จะมองตนเองในแง่ร้าย มีเจตคติที่ไม่ดีกับตนเอง เช่น พูดว่าฉันไม่สามารถทำได้ (Palladino. 1994 : 3)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นลักษณะของความเชื่อมั่นและความนับถือตนเองว่า ตนมีคุณค่าและมีความหมายสามารถที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่พอใจ (นวพร แซ่เลื่อง. 2539 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Branden. 1981 : 110 - 125)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลประเมินตนเองถึงความแตกต่างระหว่างตนที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันกับตนที่อยากจะเป็น (Ideal Self) ซึ่งเป็นกระบวนการทางด้านอารมณ์ที่วัดได้จากการที่บุคคลเอาใจใส่ต่อความแตกต่างนี้ ซึ่งถ้าผลการประเมินของบุคคลมีความแตกต่างกันมากก็จะมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ แต่ถ้าแตกต่างกันน้อยก็จะมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูง (Lawrence. 1987 : 4)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินตนเองตามความรู้สึกของตนว่าตนเองเป็นคนที่มีความสามารถ มีความสำคัญ มีการประสบผลสำเร็จในการทำงาน รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านบวก มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง มองตนเองในแง่ดี ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกกับบุคคลอื่นในแง่ดีด้วย

2. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้สำหรับเด็ก การเห็นคุณค่าในตนเองนับว่ามีคุณค่าสูงยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานการมองชีวิต ความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์ เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง และท้อแท้ใจด้วยความเชื่อมั่นในตนเองด้วยความหวังและความกล้าหาญ จึงเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ มีความสุขสามารถดำเนินชีวิตตามที่ตนปรารถนาได้อย่างดี (จันทร์ฉาย พัทธษศิริกุล. 2532 : 3 ; citing Qubein. 1983) นอกจากนี้พบว่า ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมักจะมีพลังในการหลีกเลี่ยงปัญหารุนแรงในอนาคตได้เป็นอย่างดี (Pope and others. 1988 : 5 ; citing American Psychiatric Association. 1987)

บุคคลที่รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีคนรัก ได้รับการยกย่องหรือประสบความสำเร็จ มักจะประเมินตนเองในด้านดี เห็นคุณค่าในตนเอง แต่ถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกที่ไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกเหยียดหยาม หรือไม่ประสบความสำเร็จจะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้จะทำให้บุคคลนั้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ฉะนั้น ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ต่างกันของแต่ละบุคคล (Newman. 1986 : 281 - 286)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกที่บุคคลต้องการได้รับการตอบสนองทางจิตใจ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจในตนเอง เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง มักจะมีปัญหาทางสุขภาพจิต (นวพร แซ่เลื่อง. 2539 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Neal. 1981 : 598) นอกจากนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การกล้าแสดงออก การเป็นคนอ่อนไหว ซึ่งสอดคล้องกับสุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์ (2532 : 12) ที่ว่าบุคคลที่ประสบความล้มเหลวทางด้านการศึกษาและด้านสังคมมักมีความผิดปกติทางจิต รวมทั้งอันธพาล และอาชญากร ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกภายในบุคคลซึ่งได้มาจากการประเมินคุณค่าและความสามารถของตน การที่บุคคลประเมินค่าของตนเองสูงเกินไป จะเป็นลักษณะของการหลงตนหรือเป็นคนเห็นแก่ตัว ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่มีอคติต่อตนเองจะเกิดการปฏิเสธ ไม่นับถือตนเอง และทำลายความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้น การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น จะต้องให้เด็กประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ โดยใช้ความสามารถตามที่ตนต้องการและอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี (Mcmillan and others. 1995 : 9 - 11)

การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของเด็ก เด็กที่มีความนับถือตนเองต่ำหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองจัดว่าเป็นความพิการทางบุคลิกภาพ เช่นเดียวกับพิการทางร่างกาย ซึ่งจะทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตทุก ๆ ด้าน (ประเทิน มหาพันธ์. 2536 : 1 - 2)

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อทุกช่วงของชีวิตเรา ถ้าเราไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถและไม่เห็นความสำคัญของตนก็จะไม่สามารถที่จะทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และไม่สามารถมองเห็นความสามารถ ความสำคัญของผู้อื่นเช่นกัน ซึ่งความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้อื่นนี้เป็นผลมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งสิ้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533 : 88 - 90)

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในช่วงวัยเด็ก ซึ่งทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าในตนเองรู้ว่าตนเองมีความสำคัญ มีความมั่นใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นการวางรากฐานทางบุคลิกภาพที่มีผลต่อชีวิตเด็กเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ (อารี พันธุ์ณี. ม.ป.ป. : 96 - 97)

การที่เรามีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองนั้น จะทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ มีความเข้มแข็ง มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อสังคม ในทางตรงข้ามบุคคลที่ไม่มีความภาคภูมิใจในตนเองจะรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีปมด้อย ช่วยตนเอง

ไม่ได้ รับรู้ตนเองในทางที่ไม่ดี คิดว่าตนไม่มีประโยชน์ สิ้นหวัง ประเมินตนเองต่ำกว่าผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัวและบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ ด้วย (สุพรรณิ จันทรวิเศษ. 2539 : 11)

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง มองตนเองเป็นคนที่มีความค่า มีความสามารถ การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก เช่น ทำให้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เป็นคนที่มีความมุ่งมั่น มานะ พยายามในการทำงาน จนประสบผลสำเร็จ ทำให้เป็นคนที่มีความรู้สึกต่อตัวเองและผู้อื่นในด้านดี ไม่เหยียบย่ำความรู้สึกของผู้อื่นให้ตกต่ำลง เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนที่มีเพื่อนมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง จะทำให้เป็นคนที่ชอบโยนความผิดของตัวเองให้ผู้อื่น เป็นคนที่ชอบหาความผิดพลาดของผู้อื่น เป็นคนที่ชอบหรือต้องการความเอาใจใส่และการยอมรับจากผู้อื่นสูง เป็นคนที่ไม่ค่อยมีเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนสนิท เป็นคนที่ชอบเอาชนะและเป็นฝ่ายถูกเสมอ บุคคลประเภทนี้มักจะใช้ทุกวิถีทางและใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำให้ตนเองชนะ เป็นคนที่ติดสิ่งเสพติด เป็นคนที่ดื่มเหล้าสูบบุหรี่ในชีวิต เป็นคนที่เห็นแก่ตัวและมีความต้องการทางวัตถุสูง เป็นคนที่ไม่ชอบตัดสินใจและเป็นคนที่ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนที่ชอบฟังผู้อื่นอยู่เสมอ ชอบคุยโอ้อวดเกินจริง ยิ่งร้ายไปกว่านั้นคนที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเองยังเป็นคนที่พยายามฆ่าตัวตายเพื่อหนีหนีสังคม ดังจะเห็นได้จากในสภาวะปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนเกิดความเครียด พยายามหนีปัญหา พยายามฆ่าตัวตายดังเห็นได้จากทางหน้าหนังสือพิมพ์ หรือทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540 : 4 - 8)

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถกระทำการต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง จะเห็นว่าตนเองมีความสำคัญ มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้มีสุขภาพจิตดี และมีบุคลิกภาพที่ดี สามารถปรับตัวได้ดี จะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง สมควรที่จะต้องปลูกฝังความรู้สึกเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นการวางรากฐานทางบุคลิกภาพให้เด็กได้ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง เสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถเผชิญกับปัญหา แก้ปัญหาและอุปสรรคได้เป็นอย่างดี ซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนี้ก็จะส่งผลต่อผู้อื่นในทางที่ดีด้วย

3. พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง

พื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีพัฒนาการมาจากความรักและการยอมรับในตัวเด็กของพ่อแม่ สิ่งนี้เป็นรากฐานหลักในการสร้างเสริมความรู้สึกที่มั่นคงของการรักตนเองและคาดหวังให้ผู้อื่นรักตน ต่อมาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็ก จะขยายความรักความเอาใจใส่ของพ่อแม่ไปสู่บุคคลอื่นในครอบครัวและขยายกว้างออกมาสู่เพื่อน การเห็นคุณค่าในตนเองในช่วงนี้จะขึ้นอยู่กับ การได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยขั้นแรกสุดเด็กจะปฏิบัติตนให้พ่อแม่พอใจและต่อมาเป้าหมายจะค่อย ๆ ขยายมาอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานกลุ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เด็กจะมีความต้องการเห็นคุณค่าในตนเองได้โดยการที่เด็กเรียนรู้ตนเอง ซึ่งวัดได้จากสิ่งที่เพื่อนติดต่อกับตัวเรา เด็กจะเริ่มพัฒนาสติปัญญา ทักษะทางสังคมและความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น ถ้าจุดดีเหล่านี้หากได้รับการเสริมแรงจากกลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่น ๆ การรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กก็จะพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ (นวพร แซ่เลื่อง. 2539 : 16 ; อ้างอิงมาจาก McNeil. 1975 : 106 - 110)

นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา การดูแลเอาใจใส่และการให้การยอมรับเด็กตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนั้นมีผลมาจากความรักที่ได้รับจากลักษณะท่าทีของผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูมากกว่าสถานภาพทางสังคม และปริมาณวัตถุสิ่งของที่เขาได้รับ (Atwater. 1979 : 128 - 129)

พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนที่ได้รับการพัฒนามาจากอัตมโนทัศน์ของเด็ก (Self Concept) ซึ่งแบ่งขั้นตอนตามวัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะก่อนรู้สำนึกตนเอง (Existential or pre self Awareness) อายุ 0 - 2 ปี เป็นพื้นฐานที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยในวัยเริ่มแรกเด็กจะให้ความสนใจมารดา ต่อมาเด็กจะสนใจในตนเอง โดยมองภาพของตนเองจากกระจก ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กสามารถแยกแยะตนเอง และพูดในสิ่งที่เกี่ยวกับตนได้

ขั้นที่ 2 ตนตามภายนอก (Exterior Self) อายุ 2 - 13 ปี ในขั้นนี้เด็กรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลต่าง ๆ มีการประเมินความรู้สึกในทางบวกและลบ ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญมากต่อเด็ก เนื่องจากการที่เด็กได้รับข้อมูล ประสบการณ์ความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอำนาจต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองอย่างยิ่งในการช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณค่ามากขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นในขั้นนี้เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองในรูปทางกายภาพ เมื่ออายุ 8 ปี เด็กเริ่มแบ่งแยกจิตใจ

กับร่างกายและยอมรับในส่วนที่เป็นกระบวนการภายใน (Gurney. 1988 : 17 - 24)

จุดเริ่มต้นของการเห็นคุณค่าในตนเองจะเริ่มมีในวัยก่อนเข้าเรียน โดยเด็กมองเห็นความแตกต่างของตนจากการรับรู้ในเรื่องของสติปัญญา ความพร้อมทางการเรียน การได้รับการยกย่องยอมรับจากพ่อ แม่ และเพื่อน ๆ และลักษณะทางกาย ซึ่งพัฒนาการทางความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปช้า ๆ ที่ละด้านในลักษณะของการจัดระบบ เช่น สวย หรือไม่สวย ต่อมาจะเป็นการนำมาบูรณาการผสมผสาน และนำไปสู่การสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับตน จนสามารถประเมินค่าของตนได้ (Berk. 1989 : 469 - 472)

การเห็นคุณค่าในตนเองเริ่มเกิดขึ้นในเด็กวัยก่อนประถมศึกษาแต่ไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องจากเด็กไม่สามารถสร้างโครงสร้างการประเมินตนได้ด้วยการนำมาบูรณาการให้เป็นอัตมโนทัศน์ของตน เด็กจะประเมินตนเองจากลักษณะนิสัยเฉพาะด้านจากสิ่งที่มีผู้อื่นให้การยอมรับ ซึ่งการยอมรับเด็กแบ่งเป็น 2 แบบคือ เด็กรับรู้ความมีคุณค่าของตนจากการที่บิดามารดายอมรับในตัวเด็กและเด็กรู้ว่าตนสามารถทำอะไรได้ดีหรือไม่ดี ซึ่งในวัย 4 - 7 ปีนี้เด็กยังสับสนในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างความสามารถในการทำกิจกรรมกับความสามารถทางทักษะ เกมกีฬาเฉพาะอย่าง (Berk. 1989 : 469 - 472 ; citing Harter. 1983 : 275 - 385)

พัฒนาการในการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กก่อนประถมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ ซึ่งอาจเกิดการหยุดชะงักได้เมื่อเข้าสู่วัยประถมต้น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้ประเมินคุณค่าของตนไว้สูงในระยะแรก ประกอบกับการประสบความสำเร็จในการเรียนหรือได้รับการดำเนินจากผู้อื่น นอกจากนี้เด็กในวัยประถมศึกษา มักจะประเมินค่าของตนโดยการเปรียบเทียบกับเพื่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับบุคลิกภายนอกเรื่องความสวยความงาม ความฉลาดหรือความเป็นที่รักหรือชอบของเพื่อน ซึ่งเด็กที่เล็กกว่าไม่สามารถทำได้ (Berk. 1989 : 469 - 472 ; citing Eshel. 1981)

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมของบิดา มารดา การกำหนดกฎเกณฑ์ การจัดการดูแลให้เด็กปฏิบัติตามสิ่งที่บิดา มารดา กำหนดไว้ โดยการกำหนดและจำกัดขอบเขตพฤติกรรมคงเส้นคงวา การสนับสนุนให้เด็กมีความต้องการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ครอบครัวยที่ตั่งกฎเกณฑ์ กำหนดแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน จะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงน้อยกว่าครอบครัวที่ไม่มีกฎเกณฑ์ ซึ่งจะทำให้เด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และถ้าบิดา มารดา มีการเห็น

คุณค่าในตนเองสูงก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก ให้การยอมรับเด็กและมีการยืดหยุ่นในข้อกำหนดที่ตั้งไว้ด้วย (สมพิศ ไชยกิจ. 2536 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Coopersmith. 1981 : 119)

ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยนี้มีพัฒนาการมาจากสังคมภายนอกครอบครัว สังคมของวัยเด็กตอนกลางประกอบด้วยกลุ่มเพื่อน สถานภาพทางสังคม การคล้อยตามกลุ่มอันธพาลและอคติ (Bass. 1960 : 43) เด็กต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองโดยเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองจากสิ่งที่เพื่อน ๆ คิดเกี่ยวกับตัวเขา เด็กจะเริ่มพัฒนาทางสติปัญญา ทักษะทางสังคม และความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น ถ้าสิ่งเหล่านี้ได้รับการเสริมแรงจากกลุ่มเพื่อนที่เขารักและนิยมชมชอบ เด็กก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น อย่างไรก็ตามเด็กในกลุ่ม อาจพบว่า ยิ่งถ้าเขาแสดงพฤติกรรมแข็งกร้าวเพียงใด กลุ่มก็จะให้ความสำคัญกับเขามากขึ้น ก็แสดงว่าภาพเกี่ยวกับตนเองของเด็กจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ถึงแม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็ตาม (Craig. 1976 : 350) ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองจึงสามารถผลักดันให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบออกมาได้ ดังนั้นการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจึงส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก (Burnside. 1979 : 134)

การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่น เป็นสิ่งที่ช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขตามวัยของเขา โดยเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่เขากระทำ ฉะนั้นผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงหรือได้กระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของเขา พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือเขาโดยไม่ตั้งความคาดหวังต่อตัวเขามากจนเกินความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้เขาประสบความสำเร็จและเกิดความภาคภูมิใจในตนเองบ้าง (วัชร ทรัพย์มี. 2528 : 17)

จากเอกสารทั้งหมดที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นพัฒนา มาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การได้รับความรัก ความไว้วางใจจาก บิดา มารดา สมาชิกในครอบครัว ต่อมาเป็นกลุ่มเพื่อนทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และครู จะช่วยสร้างเสริมความรู้สึกที่มั่นคงของการรักตน มีอัตมโนทัศน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความคาดหวังให้ผู้อื่นรักตน ต่อมาเด็กก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเอง จากนั้นก็จะขยายความรัก ความเอาใจใส่ที่บิดา มารดา มีต่อตนขยายไปสู่บุคคลในครอบครัว และขยายกว้างออกไปยังกลุ่มเพื่อนและบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

4. ลักษณะของเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเอง

เด็กที่เห็นคุณค่าในตนเอง มักจะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่แสดงความเชื่อมั่นในตนเองนั้นมักจะแสดงในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองนี้จะรวมถึงความเต็มใจที่จะเสี่ยง มีความสามารถที่จะแข่งขันกับตน มีความกล้าและรักษาผลประโยชน์ของตน (มาศสวรรค์ พัฒนานุพงษ์. 2531 : 24)

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง มักจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและสังคม มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่หลีกเลี่ยงปัญหา และไม่หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ (McNeil. 1975 : 105)

ลักษณะพื้นฐานของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองดังนี้

1. มีความรู้สึกปลอดภัย ไม่หวาดกลัวต่อการถูกทำร้าย ยอมรับและเชื่อมั่นต่อผู้อื่น มีการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ มีน้ำเสียงหนักแน่นและประสานสายตาสงสารสนทนา
2. มีความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ ไม่รู้สึกที่ถูกทอดทิ้งหรือกระทำให้อยู่ค่าจากการถูกตำหนิด้วยคำรุนแรง เด็กจะเรียนรู้และสนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเมตตาและเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ในขณะเดียวกัน เด็กจะรู้สึกมั่นคงในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นได้ และสามารถบอกถึงสิ่งที่ตนต้องการได้
3. มีความรู้สึกว่ามีตัวตน โดยเด็กสามารถค้นหาตัวตนของเขาเองจากกระจก และเชื่อว่าตนมีคุณค่าน่ายกย่อง และยกย่องผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำ
4. มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ มีความเชื่อมั่น และดำรงความเป็นตัวของตัวเอง
5. มีความรู้สึกที่ตนมีความสามารถ ปรารถนาจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดี เรียนรู้ที่จะหยุดพิจารณาทบทวนต่อสิ่งที่ยาก และรู้ว่าควรจะเริ่มต้นหรือหยุดกระทำสิ่งใด มีพลังที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของตัวเอง
6. มีความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่ มีความรู้สึกที่ตนมีความหมาย มีทิศทางหรือมีเป้าหมาย สามารถเผชิญหน้ากับอุปสรรคโดยการสร้างทางเลือกใหม่ได้ มีสุขภาพจิตดี ยิ้มง่าย สนุกสนานที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย ยังส์ (อนุบาลรักลูก. 2538 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Youngs. n.d.)

ลักษณะของเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเอง คือ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน ทำงานได้อย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น มีความรับผิดชอบและยอมรับผิดได้ง่าย มีความอดทนต่อความคับข้องใจได้เป็นอย่างดี ทำงานใหม่ ๆ ได้ด้วยความกระตือรือร้น มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้ สามารถแสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้หลายลักษณะ

ลักษณะของเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ คือ พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล ชอบถูกควบคุมความสามารถของตนเอง ประเมินความสามารถของตนต่ำกว่าความเป็นจริง มีความรู้สึกที่ผู้อื่นไม่เห็นคุณค่าหรือเห็นความสำคัญของตน เมื่อตนทำผิดพลาดมักตำหนิผู้อื่น ถูกผู้อื่นชักจูงได้ง่าย ชอบปกป้องตัวเองและรู้สึกไม่พอใจอะไรง่าย ๆ มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีบาร์มี ไม่มีความสามารถ ไม่ค่อยแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก (ประเทิน มหาพันธ์. 2536 : 3 - 6)

ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจากการศึกษาของแบสส์ (Bass. 1960 : 129) มีลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองในด้านบวก มีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยไม่หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์ มีลักษณะยอมรับตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ใส่ใจในความสามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างละเอียดอ่อน สามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง ใช้กลไกในการป้องกันตนเองน้อย เป็นผู้ริเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นก่อน มีความยืดหยุ่น และมีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ มีความกระตือรือร้น กล้าทำงานที่ท้าทายความสามารถและทำงานได้อย่างเต็มที่ มีความวิตกกังวลน้อย ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีความสุขและใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะมีปัญหาทางการเรียน (สุพรรณิ จันทวิเศษ. 2539 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Mussen and others. 1969 : 492) และมีโอกาสได้รับความทุกข์ทรมานจากอาการจิตแปรปรวน เช่น วิตกกังวล โรคนอนไม่หลับ ปวดศีรษะ กัดเล็บ หัวใจสั่น (Atwater. 1979 : 130) รวมทั้งภาวะซึมเศร้าด้วย (Mendels. 1970 : 50 - 51)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะของคนที่เห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะเป็นคนที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ดี มีอารมณ์มั่นคง มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความกระตือรือร้น สามารถทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ มีความเป็นอิสระ เป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบ กล้าหาญ ไม่หลีกเลี่ยงปัญหา ทำให้ชีวิตมีความสุข ปราศจากความ

วิตกกังวล และแก้ปัญหาได้ดี

5. องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล เป็นการประเมินอัตมโนทัศน์ของบุคคลซึ่ง ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และเจตคติที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ องค์ประกอบของคนที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของตนเองดังนี้

ตน (Self) ของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับตนเอง คิดว่าตนเอง เป็นอย่างไร เป็นส่วนของความคิดเกี่ยวกับภาพรวมของตน

2. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) เป็นส่วนของความรู้สึกเกี่ยวกับ ตนเองจากที่เราคิดว่าเราเป็นอย่างไร จากนั้นก็จะเป็นการประเมินคุณค่า เช่น ประเมินว่า ความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่าหรือไม่ เป็นส่วนของความมีคุณค่าในภาพรวมของตน (Siann. 1980 : 73)

นอกจากนั้น โลเวลล์ (Lovell. 1980 : 115 - 118) ได้แบ่งองค์ประกอบของตน ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ภาพพจน์ของตนเอง (Self Image) เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมา ในช่วงแรกของชีวิต ซึ่งได้ภาพพจน์จากบุคคลอื่น โดยเฉพาะบิดา มารดา สมาชิกในครอบครัว และเพื่อน ๆ ตามลำดับ

2. ตนในอุดมคติ (Ideal Self) เป็นภาพที่บุคคลต้องการจะเป็นตนในอุดมคติ มีจุดเริ่มจากการที่มีบุคคลอื่น ๆ เป็นแบบอย่าง และจะสร้างแบบอย่างของตนขึ้นมา (Model Self) ในเด็กเล็กก็จะมีแบบอย่างเป็นของตนเอง โดยเริ่มจากบิดา มารดา หรือบุคคลใกล้ชิด

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) เป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเอง หรือตน ในอุดมคติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินคุณค่าในตนเอง และเกี่ยวข้องกับ ความแตกต่าง ระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับตนในอุดมคติ ถ้าใกล้กันมากก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองสูง และถ้าแตกต่างกันมากก็จะมีเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะทำให้เป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูง มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและมีสุขภาพจิตไม่ดี

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าและการยอมรับตนเองในส่วนที่ แยกย่อยเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

การประเมินคุณค่าของตนโดยทั่ว ๆ ไป (General Self - Esteem) มีดังต่อไปนี้

1. การประเมินตนเองทางการเรียน (Academic Self - Esteem) ในด้าน
 - 1.1 การอ่าน (Reading)
 - 1.2 คณิตศาสตร์ การคำนวณ (Math)
 - 1.3 วิชาอื่น ๆ (Other School Subjects)
2. การประเมินตนเองทางสรีระร่างกาย (Physical Self - Esteem) ในด้าน
 - 2.1 ความสามารถทางกาย (Physical Ability)
 - 2.2 รูปลักษณ์หรือส่วนที่ปรากฏทางกาย (Physical Appearance)
3. การประเมินตนเองทางสังคม (Social Self - Esteem)
 - 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน (Relationship with Peers)
 - 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา (Relationship with Parents)

(Lovell. 1980 : 115 - 118)

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของอัตมโนทัศน์ ซึ่งเป็นการประเมินความรู้สึกที่มีต่อตนเองทั้งในด้านสังคม สรีระร่างกาย ทางด้านการเรียน ภาพพจน์ของตัวเอง ถ้ามีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเองแล้วก็จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองทำให้ใช้ความสามารถของตนตามศักยภาพที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการยอมรับและประสบความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการมีบุคลิกภาพที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การพัฒนาเด็กให้เห็นคุณค่าในตนเองนั้น เราควรที่จะต้องให้ความสำคัญขององค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอย่างมาก จึงจะทำให้ส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาตนของเด็ก

6. แนวทางการพัฒนาและสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ นักจิตวิทยาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองดังต่อไปนี้

บรูค (Brooks. 1992 : 544 - 548) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก ดังนี้

1. พัฒนาความรับผิดชอบและการให้ความช่วยเหลือต่อส่วนรวม
2. เปิดโอกาสให้คิดทางเลือกและการตัดสินใจแก้ปัญหา

3. เสริมสร้างวินัยในตนเองโดยการสร้างแนวปฏิบัติและคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น

ตามมา

4. ให้การสนับสนุน สร้างกำลังใจและให้ข้อมูลย้อนกลับด้านบวก

5. ช่วยให้ได้รู้สึกละอายหรือความล้มเหลวหรือความผิดพลาด

แซสซี (Sasse. 1978 : 48) เสนอการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองด้วยวิธีการ

ดังนี้

1. สร้างความมั่นใจในตนเอง โดยพยายามนึกถึงความสำเร็จในวันข้างหน้า

ของชีวิต

2. ระลึกถึงงานที่ตนทำได้สำเร็จแล้วให้รางวัลเป็นสินน้ำใจหรือชมเชยตนเอง หรือให้สิ่งที่มีความหมายแก่ตน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานทำมากขึ้น

3. บันทึกความสำเร็จที่ได้รับ สิ่งที่ทำได้ดีเป็นเวลาติดต่อกันหลายสัปดาห์ หรือหลาย ๆ เดือน

คูเปอร์ สมิธ (Gurney. 1988 : 27 - 28 ; citing Coopersmith. 1959) กล่าวว่า บุคคลสามารถพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองได้ด้วยวิธีการดังนี้

1. ได้รับการนับถือ การยอมรับ การได้รับการปฏิบัติตอบจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเอง

2. ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีผลให้บุคคลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และมีผลต่อสถานภาพและตำแหน่งในสังคม

3. มีการกระทำที่ได้รับการยอมรับว่าสอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนาของตน

4. ลักษณะของการตอบสนองเมื่อได้รับการประเมิน

เจอร์ดาโน และอีเวอริ (Girdano and Every. 1979 : 146 - 149) ได้เสนอวิธีการ 3 ประการ ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างได้ผลดังนี้

1. การใช้ภาษาเชิงบวก เป็นกระบวนการที่บุคคลให้การเสริมแรงภาพลักษณ์ของตน (Self - Image) โดยชี้ให้เห็นลักษณะทางบวกของตนเอง เช่น ลักษณะบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะเด่นหรือบุคลิกภาพที่น่าภาคภูมิใจ

2. การยอมรับคำยกย่องชมเชย คือ เมื่อมีบุคคลใดยกย่องชมเชยก็แสดงการยอมรับโดยปราศจากท่าทีหรือคำตอบที่แสดงถึงการถ่อมตน แต่ควรใช้ประโยคแสดงความ

ยินดีแทน วิธีนี้จะเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้บุคคลประทับใจ และมองเห็นคุณค่าในทางบวกมากขึ้น

3. การฝึกพฤติกรรมการกล้าแสดงออก เป็นวิธีที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมในเชิงบวก

บรูโน (Bruno. 1983 : 363) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองไว้ดังนี้

1. ให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดโดยตรงซึ่งการเสนอแนะนี้อาจเป็นการเสนอแนะจากผู้อื่นหรือตนเองแนะตนเอง วิธีการนี้เป็นการให้ข้อมูลซึ่งมีผลให้บุคคลเกิดกำลังใจและสร้างความภาคภูมิใจได้

2. สร้างความสำเร็จให้กับตนเองให้มากขึ้น ความพยายามที่จะสร้างความสำเร็จเป็นวิธีที่จะเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการประสบความสำเร็จแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ สิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือการทำให้บุคคลมีความสุขในชีวิต

3. การลดความคาดหวังลงบ้าง แต่ก็ยังคงความปรารถนาในสิ่งที่ตนต้องการไว้บ้าง ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะช่วยทำให้บุคคลลดความสูญเสียหรือความเศร้าโศกลงได้

4. เลิกประเมินค่าตนเอง เพราะการมีชีวิตอยู่ก็มีค่ามากพอแล้ว เมื่อบุคคลเลิกประเมินค่าของตนแล้ว การเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเพิ่มมากขึ้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักจิตวิทยาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองได้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ให้การรับฟังและยอมรับความคิดเห็น มีการเสริมแรงและให้กำลังใจ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายอาจส่งเสริมได้โดยการจัดกิจกรรมคลายเครียดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบ และเกิดความสมดุลย์ระหว่างร่างกายและจิตใจ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540 : 34 - 37)

2. เปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็น เป็นการสะท้อนความคิดและค่านิยมของตน เพื่อให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้าใจความคิดเห็นและค่านิยมของผู้อื่น

3. มีการตั้งเป้าหมายหรือคาดหวังถึงวันข้างหน้า เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้การระลึกถึงงานที่ทำเสร็จแล้วเป็นการให้กำลังใจและชื่นชมในตัวเอง (Sasse. 1978 : 48)

4. มีการวิเคราะห์และให้ข้อมูลย้อนกลับจากการแก้ปัญหาาร่วมกัน ช่วยให้เกิดการเสนอแนะ ทำให้เกิดการยอมรับสภาพตามความเป็นจริง ดังที่บรูค (Brook. 1992 : 544 - 548) กล่าวว่า การส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองจะช่วยให้เกิดความตระหนักและยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวของตน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

จันทร์ฉาย พัทธศิริกุล (2532 : 57) ได้ศึกษาโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการประเมินผลการศึกษาได้ใช้แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองตามแนวของคูเปอร์สมิธ (The Coopersmith Self - Esteem Inventory) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้เข้าโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออก มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าโปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์ (2532 : 75) ได้ศึกษาการใช้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อการเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการทดลองนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือในกลุ่ม มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนรับการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สถิตย์ ภัศระ (2535 : 90) ได้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบุคคลวัยรุ่นที่มีบิดามารดาที่แท้จริงอยู่ด้วยกัน และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2534 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวนทั้งสิ้น 373 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความภาคภูมิใจในตนเองคือ แบบทดสอบวัดความภาคภูมิใจของคูเปอร์สมิธ ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจในครอบครัว และเพศ เป็นตัวแปรพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น โดยที่ตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ บทบาทการนำครอบครัวของบิดา มารดา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับชั้นเรียน ไม่มีประสิทธิภาพสูงพอที่จะทำนายความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่นได้

สมพิศ ไชยกิจ (2536 : 69 - 71) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส เครื่องมือที่ใช้วัดความภาคภูมิใจในตนเองคือแบบทดสอบของคูเปอร์สมิธ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองทั้งโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีลำดับของความภาคภูมิใจในตนเองรายด้านจากมากไปหาน้อย การได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน การได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง การประสบความสำเร็จทางการเรียนและการยอมรับตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง

เชาวนา อมรสงเจริญ. 2537 : 48 - 49) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนในกลุ่มทดลองพบว่า นักเรียนสนใจ ตั้งใจ ให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์และอภิปราย พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ แก่สมาชิกในกลุ่มทดลอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองทั้งในด้านการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ครู อาจารย์ บิดา มารดา และการประสบความสำเร็จทางการเรียน

โสภา ชนะภัย (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่มและรายบุคคลที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มาจากครอบครัวที่ย่ำแย่ โรงเรียนเจ้าพระยาพิทยาคม กรุงเทพมหานคร แบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มที่ 1 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่ม กลุ่มที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบรายบุคคล ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่มและรายบุคคลทำให้มี

ความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นไม่แตกต่างกัน

จากรัตติ บุญยารมย์ (2541 : 71) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเอง ของผู้รับการสงเคราะห์ในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้รับการสงเคราะห์เพศหญิง อายุ 15 - 18 ปี และมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบยึดบุคคลเป็น ศูนย์กลาง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเองของ คูเปอร์สมิธ ผลการศึกษาพบว่าผู้รับการสงเคราะห์มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมผู้รับการสงเคราะห์มีความภาคภูมิใจ ในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็น กลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้รับการสงเคราะห์ที่ได้เข้ารับกิจกรรมกลุ่มและผู้รับการ สงเคราะห์ที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมีความภาคภูมิใจใน ตนเองไม่แตกต่างกัน

จินดาพร แสงแก้ว (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้ กลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน เพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กบ้าน อุปถัมภ์ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นบุตรของกรรมกรก่อสร้าง อายุ 12 - 18 ปี จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้กลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้กลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง โปรแกรม กลุ่มสัมพันธ์และโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน ผลการศึกษาพบว่า เด็กบ้านอุปถัมภ์ มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นหลังจากการเข้ากลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เด็กบ้านอุปถัมภ์มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นหลังเข้ากลุ่มสัมพันธ์แบบ มาราธอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น พอสรุปได้ว่า วิธีการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสามารถทำได้หลาย วิธี ได้แก่ การใช้โปรแกรมการฝึกความกล้าแสดงออก การได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม การใช้บทบาทสมมติ การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางทั้งแบบกลุ่มและ รายบุคคล การใช้กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้

นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ถ้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ก็จะมีเห็นคุณค่าในตนเองสูง แต่ถ้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็จะมีเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และยังพบอีกว่าการสนับสนุนทางสังคม และเพศเป็นตัวแปรพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

โกลเบอร์ก (มะลิ อุดมภาพ. 2538 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Goldberg. 1973 : 323 - 331) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความล้มเหลวกับความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายในวิทยาลัยอินเดียนา จำนวน 49 คน ใช้แบบสอบถามความล้มเหลวคือ Test Anxiety Questionnaire และการสอบถามความภาคภูมิใจในตนเองคือ Self-Esteem Contingency Questionnaire ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่ประสบความล้มเหลวจะมีความขัดแย้งแบบอยากเข้าใกล้และถอยออกห่าง (Approach - Avoidance Conflict) ต่อผลการเรียนของเขา กลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีความต้องการผลสำเร็จสูงด้วย และเห็นว่าผลการเรียนสำคัญมากกว่ากลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ กลุ่มที่ประสบความล้มเหลวจะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำและจะมีทัศนคติทางลบต่อวิทยาลัย

ลีเวนเบอร์ก (Levenberg. 1976 : 7299 - 4) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนเกรด 3-6 จำนวน 400 คน จากครอบครัวชนชั้นต่ำและชั้นกลาง โดยแบ่งตามเพศและระดับชั้นเรียนพบว่า การประเมินตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กันทางบวก และถ้าอายุมากขึ้นจะมีการประเมินตนเองแม่นยำมากขึ้น และมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นด้วย

ไพรมาวเอร์รา, ซีมอน และไพรมาวเอร์รา (Primavera, Simon and Primavera. 1974 : 213 - 216) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 จำนวน 164 คน เป็นชาย 70 คน หญิง 94 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สัมพันธ์กับแบบทดสอบมาตรฐาน 2 ฉบับ คือ The Stanford Achievement Intermediate II Battery และ Mathematic and Reading Test for New York State Elementary School ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทาง

บวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเมื่อทดสอบความแตกต่างของการเห็นคุณค่าในตนเอง ระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ออป (Opp. 1993 : 114) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา การเห็นคุณค่าในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการของเด็กปัญญาเลิศชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนรัฐบาล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี 4 แบบ คือ 1. แบบวัดพฤติกรรมการเห็นคุณค่าด้านวิชาการ (The Behavioral Academic Self-Esteem (BASE) 2. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิธ (The Coopersmith Self-Esteem Inventory (SEI) 3. แบบวัดทักษะความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐาน (The Comprehensive Test of Basic Skills (CTBS) 4. แบบวัดสติปัญญาของสแตนฟอร์ด บินเน็ต ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สติปัญญามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเอง และการศึกษาในครั้งนี้ได้แนะนำต่อไปว่าการตระหนักรู้ของนักเรียนในเรื่อง การรับรู้ตัวเองอาจจะเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญในเรื่องความสำเร็จด้านวิชาการ

แวน เอิร์ท (Van Ert. 1993 : 193) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ โดยการใช้ศิลปะและจินตนาการของเด็กปัญญาเลิศชั้นเกรด 5 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองและการเจริญเติบโตทางอารมณ์เป็นส่วนที่ได้ถูกมองข้ามในการศึกษาของเด็กปัญญาเลิศ ปัจจัยหลายอย่างของเด็กปัญญาเลิศอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นนี้เป็นเด็กปัญญาเลิศชั้นเกรด 5 จาก 3 ห้องเรียนของโรงเรียนจอแดน ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลอยู่ในตำบลแซนด์ รัฐยูทาห์ โดยทำการทดลอง 12 ครั้ง ครั้งละ 30-45 นาที เป็นเวลา 4 เดือน การศึกษาค้นนี้ได้เปรียบเทียบวิธีการ 3 วิธีของศิลปะและจินตนาการ สำหรับพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง วิธีการที่ 1 เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้ศิลปะและจินตนาการโดยการนำ ทำให้เห็นภาพซึ่งเกี่ยวกับแง่มุมของการเห็นคุณค่าในตนเอง วิธีการที่ 2 คือ การใช้กิจกรรมทางศิลปะอย่างเดียว วิธีการที่ 3 คือใช้แบบฝึกหัดทางจินตนาการ ผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติภายนอกและคุณสมบัติภายในมีผลต่อการเจริญเติบโตทางอารมณ์และพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง 5 เรื่อง คือ ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ความเป็นตัวของตัวเอง (Selfhood) การมีส่วนร่วม (Affiliation) ความสามารถ, ความมีอำนาจ (Competence) และหน้าที่ (Mission)

วิธีการทั้ง 3 วิธีนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ วิธีการทั้ง 3 วิธีระหว่างการใช้จินตนาการและศิลปะ หรือการใช้จินตนาการอย่างเดียว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทั้ง 3 วิธีมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเมื่อเทียบแล้วยังดีกว่าการใช้

ศิลปะเพียงอย่างเดียว

โลเปซ (Lopez. 1993 : 50) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ และการจัดอันดับทางสังคมของเด็กปัญญาเลิศชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับคัดเลือก การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างภาพพจน์ของตัวเอง (Self - Image) และการจัดอันดับทางสังคม โดยกลุ่มเพื่อนเด็กปัญญาเลิศ และนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน ชั้นเกรด 9, 10 และ 11 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ทางตอนใต้ของรัฐเท็กซัส เครื่องมือที่ใช้คือ เครื่องมือวัดอัตมโนทัศน์, เครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem Inventory) และเครื่องมือสำหรับบันทึกการจัดอันดับโดยกลุ่มเพื่อนในเรื่องบุคลิกภาพของพฤติกรรมที่เป็นทางบวก และแบบประเมินบุคลิกภาพที่เป็นบวกของบาร์โลว์ (Barlow Positive Trait Rating Scale) การศึกษาพบว่าเครื่องมือวัดการเห็นคุณค่าในตนเองกับเครื่องมือประเมินบุคลิกภาพของบาร์โลว์ ไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด และพบว่าความแตกต่างยังคงอยู่ระหว่างการมองเห็นตัวเอง (Self view) และมุมมองจากผู้อื่น (Other View) เพศชายมีแนวโน้มได้คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงได้รับการจัดอันดับทางสังคมจากเพื่อนสูงกว่าเพศชาย โดยประเมินจากแบบทดสอบ Barlow Positive Trait Rating Scale นักเรียนเกรด 11 มีคะแนนจากแบบทดสอบของบาร์โลว์ สูงกว่านักเรียนเกรด 9 และ 10

แคทเซอร์ (Katzner. 1993 : 167) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนในเขตชนบทซึ่งเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศกับนักเรียนในเขตชนบทที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 88 คน ประกอบด้วยนักเรียนเกรด 6, 9 และเกรด 12 และแบ่งตามเพศ

จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเองนี้มีความสำคัญต่อโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและไม่ใช่เด็กปัญญาเลิศ

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชายที่ไม่ใช่เด็กปัญญาเลิศที่อายุน้อยจะได้ประโยชน์จากการให้คำปรึกษา หรือการเฝ้าระวังทางการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนการรับรู้ตนเอง (Self - perception) กิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งให้ประโยชน์แก่นักเรียนในหลักสูตรปกติ และนักเรียนปัญญาเลิศในเขตชนบทมีการเห็นคุณค่าในตนเองในทางบวก และมีนักเรียนบางคนต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาภาพพจน์ (Self - Image) ของตนเองในทางบวกด้วย

แดกกี (Daggy. 1994 : 198) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของวัยรุ่นหญิงในโปรแกรมสำหรับเด็กปัญญาเลิศ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพยายามทำความเข้าใจให้ดีขึ้นว่าทำไมคนที่อายุน้อยฉลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศหญิง และทำไมจึงล้มเหลวต่อการบรรลุถึงความสำเร็จอย่างเต็มศักยภาพโดยการวิเคราะห์การตอบสนองของนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามในเรื่องความคาดหวังทางวิชาการและทางสังคม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวัยรุ่นหญิงที่มีความสามารถสูง

ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่นหญิงมีค่าสหสัมพันธ์กับความเกี่ยวข้องทางสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมปรากฏว่า เป็นผลทางบวกต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนด้วย และผู้ปกครองของนักเรียนก็แสดงการตอบสนองทางบวกในเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้รับประโยชน์จากโปรแกรมนี้ และนักเรียนวัยรุ่นหญิงก็รายงานผลทางบวกเช่นเดียวกัน

เดวิส และ จอยซ์ (Davis and Joyce. 1995 : 219) ได้ศึกษาผลของการเข้าร่วมปฏิบัติการฝึกหน้าที่ของผู้ปกครองในเรื่องเจตคติและความประพฤติของผู้ปกครองของเด็กปัญญาเลิศในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งมีเชื้อสายผิวดำและลาติน การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงเจตคติและความประพฤติของผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เชื้อสายลาตินและอัฟริกัน อเมริกัน จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กที่ได้คัดแยกแล้วว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถโดดเด่นเฉพาะด้าน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนได้ปฏิบัติการในเรื่องวินัยและการเห็นคุณค่าในตนเองของลูก ผู้ปกครองได้ชี้ให้เห็นว่าได้รับประโยชน์มากที่สุดจากโปรแกรมปฏิบัติการนี้ ผู้ปกครองนักเรียนมีการให้รางวัลทางสังคมแก่เด็กมากกว่าให้รางวัลทางวัตถุ

แพลมานเทียร์ (Palmanter. 1995 : 65) ได้ศึกษาผลของการสอนด้วยวิธีพูล เอ้าท์ โปรแกรม (Pull out Program) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าผลของการสอนโดยวิธีพูล เอ้าท์ โปรแกรม ว่ามีผลกระทบต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศหรือไม่ วิธีการทดลองโดยการสัมภาษณ์นักเรียนปัญญาเลิศ 4 คน อายุ 8 - 17 ปี ที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่า 150 (IQ สูงกว่า 150) ผลการศึกษาพบว่าการสอนโดยวิธีพูล เอ้าท์ โปรแกรม ไม่ใช่แบบที่นักเรียนพึงปรารถนาแต่ก็ยังดีกว่าการไม่มีบริการเพิ่มเติมจากที่เรียน

สมิธ (Smith. 1997 : 91) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา : ผลจากการเสนอชื่อและรับเลือกเข้าโปรแกรมเด็กปัญญาเลิศ การวิจัยครั้งนี้

จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลที่เป็นไปได้ในเรื่องอัตมโนทัศน์ของนักเรียนที่ถูกเสนอชื่อและรับเข้าโปรแกรมเด็กปัญญาเลิศกับนักเรียนที่ถูกเสนอชื่อแต่ไม่ได้รับเข้าโปรแกรมวัดโดยทดสอบก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมของปีเออร์ - ฮาร์ริส แบบประเมินอัตมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเกรด 3 - 6 จำนวน 207 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีอัตมโนทัศน์ไม่ลดน้อยลงเพราะเหตุที่ว่าไม่ได้รับเข้าโปรแกรมเพราะว่าคะแนนที่ใช้ประเมินเรื่องอัตมโนทัศน์ของนักเรียนที่ได้รับเข้าโปรแกรมเด็กปัญญาเลิศก็ยังประเมินได้คะแนนในระดับต่ำ และเป็นคะแนนที่ปรากฏในระยะเวลาสั้น จึงแนะนำให้ทำการทดสอบหลังการทดลองเพิ่มเติมอีกหลังจากประเมินแล้วประมาณ 1 ปี

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศนั้นพอสรุปได้ว่า ในต่างประเทศได้ศึกษาความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองพบว่า ความล้มเหลวและการประสบความสำเร็จมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองคือ คนที่ทำอะไรแล้วประสบความสำเร็จก็จะมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนคนที่ทำอะไรแล้วมักประสบกับความล้มเหลวก็จะเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ นอกจากนั้นยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติปัญญา การรับรู้ตนเอง ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง และจากการได้ศึกษางานวิจัยในต่างประเทศยังพบอีกว่าการสอนที่ใช้ศิลปะและจินตนาการ, วิธีสอนแบบวิธี พูล เอาท์ โปรแกรม (Pull Out Program), การฝึกวินัยในตนเองแก่เด็ก การให้การเสริมแรงทางสังคม วิธีต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

1. ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์

มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้หลายทัศนะดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 26) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) ไว้พอสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความคิด มีการกระทำ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่แต่ละคนในกลุ่มที่มีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลต่อกันและกัน แต่อาจมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ก็ได้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 20 - 21) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์พอสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การที่สมาชิกทั้งหลายในกลุ่มพยายามช่วยกันทำกิจกรรม

ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย กลุ่มสัมพันธ์นี้จะช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นภายในกลุ่ม รวมทั้งกระบวนการตีความหมายของพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน โดยอาศัยประสบการณ์กลุ่มและมักจะเกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่า “ทำไมสมาชิกในกลุ่มจึงมีความประพฤติเช่นนั้น” “ทำไมบางกลุ่มจึงดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จ” กลุ่มสัมพันธ์ยังช่วยให้เข้าใจกระบวนการในการทำงานร่วมกัน การเลือกจุดมุ่งหมายของกลุ่ม การเสนอแนะและประเมินผล วิธีการดำเนินการ การตัดสินใจ การวางแผนเพื่อการปฏิบัติและการดำเนินการตามแผนนั้น

พนม ลิมอารีย์ (2529 : 1) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่า กลุ่มสัมพันธ์หมายถึง ขบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในกลุ่ม ซึ่งในกลุ่มนี้ต้องประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมสังสรรค์ ทำกิจกรรมหรือมาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ทศนา แหมมณี (2522 : คำนำ) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่า กลุ่มสัมพันธ์หมายถึง วิทยาการแขนงหนึ่งที่พยายามศึกษาเรื่องกลุ่มคนเพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคนอื่นจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บอนเนอร์ (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2517 : 29 ; อ้างอิงมาจาก Bonner. 1959 : 10) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง “แรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน โดยมีความสัมพันธ์ มีการสื่อสาร และมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นภายในกลุ่ม ขนาดของพลังที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 30) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนและกลุ่มคน รวมทั้งเรียนรู้ว่าคนหรือกลุ่มคนมีอิทธิพลต่อกันอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำงานร่วมกันได้ดีและได้ผลงานที่ดี

ทองเรียน อมรัชกุล (2523 : 27) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง แรงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Interacting Force) ซึ่งแรงต่าง ๆ เหล่านี้จะรวมตัวกันและดำเนินการเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของกลุ่ม

ศุภวดี บุญญวงค์ (2527 : 130) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคน เช่น ธรรมชาติของคน ธรรมชาติของกลุ่ม พฤติกรรมของบุคคล ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม แรงผลักดันต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม บทบาทของสมาชิกกลุ่ม กระบวนการ

ตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแปลความหมายของพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มโดยอาศัยประสบการณ์กลุ่มเป็นหลักเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ได้ศึกษาได้เข้าใจเรื่องของกลุ่มดีขึ้น นำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งมีการทำงานอย่างเป็นกระบวนการร่วมกัน มีการสื่อสารกัน ปรับตัวเข้าหากัน มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งมีการแปลความหมายของพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่ม ทั้งนี้ก็โดยการอาศัยจากประสบการณ์ภายในกลุ่ม เป็นหลักความรู้ที่ได้จากกลุ่มนี้จะนำไปใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมของมนุษย์ให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

ทิสนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2522 : 10 - 12) ได้กล่าวถึงทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์พอสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีสนาม (Field Theory) ของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญคือ

1.1 โครงสร้างของกลุ่ม เกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน

1.2 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

1.3 การปฏิสัมพันธ์ในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิดจะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้ง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

1.4 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. ทฤษฎีระบบ (System Theory) ของนิวคอมบ์ (Newcombs) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญคือ

2.1 กลุ่มจะประกอบไปด้วยโครงสร้างหรือระบบ ซึ่งจะมีการแสดงบทบาท และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นตัวป้อน (Input) เพื่อให้ได้ผลผลิต

(Output) อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 การแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก จะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน (Communication) และจากการเปิดเผยตนเองในกลุ่ม

3. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Orientation) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

3.1 การที่บุคคลจะมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้นต้องมีสิ่งจูงใจ ซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลจากการทำงานในกลุ่ม

3.2 ในการรวมกลุ่ม บุคคลจะมีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผย หรือใช้กลวิธานป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นการใช้แนวความคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่ม โดยการให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริงตามวิธีการบำบัดทางจิต (Therapy) จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีมากขึ้น

4. ทฤษฎีกลุ่มปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของเบลล์ (Bales) โฮมาน (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

4.1 กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Activity)

4.2 ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ด้านคือ

4.2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)

4.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)

4.2.3 ปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ (Emotion Interaction)

4.3 กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำการมีปฏิสัมพันธ์นี้จะช่วยก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก (Sentiment) ขึ้น

5. ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) ของโมเรโน (Moreno) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.1 การกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะศึกษาได้โดยให้สมาชิกเลือกมีสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์คือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และการใช้แบบทดสอบทางสังคมมิติ (Sociometric Test)

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักจิตวิทยาต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิดความเข้าใจ การให้แรงจูงใจ ฯลฯ จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในแง่การรวบรวมข้อมูล

3. หลักการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เยาเวา เดเซคูปต์ (2517 : 157 - 183) ได้สร้างทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนระดับประถมศึกษา ซึ่งใช้หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Participation) จากกรณีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เนื้อหา (Analysis) และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

หลักการที่ 1 การตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Objectives) แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ จะต้องกำหนดว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมอย่างไร สถานการณ์อย่างไร และเกณฑ์การกระทำให้ปรากฏผลเพียงใด

หลักการที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) โดยประสบการณ์นั้นควรเป็นประสบการณ์ขั้นเริ่มแรก (First Hand Experiences) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ (Insight) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือกระทำหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นผู้คิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดีทุก ๆ ด้าน เมื่อบุคคลมีส่วนในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น จึงกล่าวได้ว่าหลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีดังนี้คือ

1. ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ (Small Group) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน

3. มีการกำหนดขั้นกิจกรรม คือ

3.1 กิจกรรมขั้นเริ่มต้น ผู้ดำเนินการจะต้องเป็นผู้เตรียมในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีดำเนินการ กติกา หรือกฎเกณฑ์ของกิจกรรม ระยะเวลา และการเปิดโอกาสให้ซักถามก่อนทำกิจกรรม

3.2 กิจกรรมขั้นปฏิบัติ ผู้ดำเนินการต้องดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น เกม การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

หลักการที่ 3 การวิเคราะห์ประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความสามารถทางปัญญา (Intellectual Development) และมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) เมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้นั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำไปนั้น ความรู้สึกนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถรับรู้แนวคิดแต่ละบทเรียน แต่การรับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันแล้วแต่ประสบการณ์เดิม สติปัญญา ความสามารถของแต่ละคน ดังนั้นเพื่อให้การเรียนรู้กว้างขวาง และรับรู้ตรงกันจึงได้มีการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น

1. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Learning Process Analysis) โดยมีการอภิปรายวิธีการทำงาน แนวคิดความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้เข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์และความเป็นผู้นำ

2. การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา (Content Analysis) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งที่ได้จากการเรียนซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง และเป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งช่วยให้พัฒนาวิธีการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

หลักการที่ 4 การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life) เมื่อผู้เรียนได้รับแนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว หลักการขั้นต่อไปคือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปแนวความคิดเหล่านั้นเข้าเป็นหมวดหมู่ และเป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมแต่ละบุคคล และสามารถนำเอาหลักการไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเองและผู้อื่น เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อกลุ่ม ต่อสังคม และต่อผู้อื่น

หลักการที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) เพื่อช่วยให้ทราบค่าผลของการเรียนการสอนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร ช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินผลการสอนของตนเองว่าได้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้นช่วยให้ทราบการเรียนรู้ของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทางด้านวิชาการ และการทำงาน การเรียนรู้ของนักเรียนด้านความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ให้สมาชิกให้ข้อติชม (Feedback) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมและความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น

วิธีการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ช่วยให้ครูเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและปัญหาของนักเรียน ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ดีขึ้น

4. ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เยาเวพา เดชะคุปต์ (2517 : 163 - 166) ได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้เป็นลำดับขั้นดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม (Participation or Involvement Stage) การเรียนรู้เริ่มต้นจากผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เข้าใจ นอกจากนี้การเรียนรู้จะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า และมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น ถ้าผู้เรียนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Group participation) ระยะการมีส่วนร่วมนี้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือคิดแสวงหา (Inquiry) สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจกล่าวได้ว่า ผลการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง ซึ่งถ้าใครมีส่วนร่วมมากเท่าใดก็จะได้รับผลจากการเรียนรู้มากขึ้น

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Involvement) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing) โดยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ (Ego or Emotional Involvement) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริงโดยรับ

ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำในขณะที่มีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี และช่วยให้จำเนื้อหาวิชานั้น ๆ ได้นาน

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง (Intellectual หรือ Mental Involvement) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงหรือประจักษ์แจ้งจากการค้นพบสิ่งที่ต้องเรียนรู้และการสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Involvement) คือการเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่มย่อยตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม ก็จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น กล่าวคือ จะเกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี

2. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Stage) เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว หลังจากนั้นผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันที ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลของการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage) เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ และแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง การเรียนรู้ที่ได้รับนี้ นอกจากจะเป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้ว เรายังเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อได้ว่าเมื่อผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจหลักการของเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้วจะสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในอนาคตหรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์ทำได้ในสองลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเอง (Self - Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา (Problem - Solving) ต่าง ๆ ในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงและควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ขั้นประเมิน (Evaluation Stage) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนโดยตรง และเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย ดังนั้นผู้เรียนย่อมจะทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่มได้เป็นอย่างดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ถือว่า ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

หลักการเรียนการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ตลอดจนการพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (Manhood) คือส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา สามารถพัฒนาสติปัญญาและอารมณ์โดยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมายและใกล้เคียงกับความเป็นจริง (Self and Social Reality) ยิ่งขึ้น

5. เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี และคนอื่น ๆ (2522 : 201 - 202) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. เกม (Game) เป็นการจัดสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนได้เล่นด้วยตนเอง ภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาตามที่กำหนดไว้ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและทำให้เกิดความสนุกสนานด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role Play) มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ เช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น แสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก วิธีการนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนได้อย่างลึกซึ้งและช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อีกด้วย

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริง หรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมี

ปฏิกิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงของผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดงออก เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับ

4. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้ในกรณีเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและให้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนไว้หรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในด้านที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้าง ความเห็นอกเห็นใจกัน ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และฝึกการทำงานร่วมกัน

6. กลุ่มย่อย (Small Group) คือ การแบ่งกลุ่มแยกให้มีขนาดเล็กลงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น กลุ่มย่อยที่นิยมใช้ เช่น การระดมพลังสมอง (Brainstroming)

ลักษณะการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3. ยึดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ข้อมูล และทักษะที่กว้างและหลากหลาย

4. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน ซึ่งประสิทธิภาพ

ของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย การเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ. 2540 : 67)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้หลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์มีลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมจะมีลักษณะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. กิจกรรมมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มย่อย ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้
3. กิจกรรมมีลักษณะที่นักเรียนจะต้องค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ครูจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้
4. กิจกรรมประกอบไปด้วยขั้นตอนของการวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระบวนการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ ซึ่งมีผลต่อการทำงานและผลงาน
5. กิจกรรมประกอบไปด้วยการอภิปราย ค้นหาวิธีการและแนวทางในการนำการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ. 2540 : 68)

บทบาทของครูในการสอนแบบกลุ่ม

1. มีความเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนของนักเรียน มีการสนทนา ใต้ถาม ให้ความสนใจ และให้กำลังใจแก่นักเรียน
2. ครูต้องพูดให้น้อยลง และครูเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการเท่านั้น
3. ครูต้องไม่ชี้นำหรือโน้มน้ำหนักความคิดของนักเรียน
4. สนับสนุนให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงออกอย่างอิสระ และกล้าแสดงออกซึ่งความสามารถของนักเรียนแต่ละคน
5. สนับสนุนให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้ และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

บทบาทของนักเรียน

1. เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรม พยายามค้นหาและแสวงหาความรู้ที่เรียนด้วยตนเอง
2. ให้ความช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในหมู่นักเรียน

3. แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างอิสระ

4. มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม เช่น สร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นในกลุ่ม การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม พยายามปรับปรุงบุคลิกภาพเสมอ สร้างบรรยากาศที่ดี ควบคุมการทำงานของกลุ่ม

5. ทำความเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย และทำงานร่วมกับกลุ่มได้ดี

(กรมวิชาการ. 2540 : 40)

ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและตามความมาก-น้อย ยาก-ง่าย ของงานที่ครูมอบหมาย กิจกรรมบางประเภทอาจใช้กลุ่มขนาดเล็ก แต่กิจกรรมบางประเภทอาจใช้กลุ่มขนาดใหญ่ ครูจึงพิจารณาเองว่ากลุ่มควรมีขนาดเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับการเรียนแต่ละครั้ง โดยทั่วไปกลุ่มที่ใช้ในการเรียนการสอน จะมีขนาด 6 - 8 คน (กรมวิชาการ. 2540 : 40)

6. ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือยึดหลักให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีผลทำให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่าบุคคลอื่น ๆ มีค่าเสมอกัน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเอง รวมทั้งสมาชิกคนอื่น ๆ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองหรือเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจหลักการประชาธิปไตย นักเรียนมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

นอกจากประโยชน์ที่ได้รับแล้ว ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อิทธิพลของกลุ่มยังมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกด้วย คือ กระตุ้นทำให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก สมาชิกได้แสดงออกทำให้สมาชิกมีความกระตือรือร้น เกิดการตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาได้ ลดความคับข้องใจ ไม่ประพฤติดอกนอกกรอบนอกทาง เสริมสร้างสุขภาพทางกายและใจ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้น การเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีการที่สามารถใช้พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน (ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 114)

การเรียนการสอนกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นอกจากจะให้ประโยชน์ดังกล่าวแล้ว วิไลวรรณ สันถวโกมล (2522 : 20) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้ คือ

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการศึกษาหาความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนงาน การเป็นผู้นำ การแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

นอกจากนี้ สิริวรรณ ศรีพหล (2536 : 224 - 225) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เมื่อผู้สอนจัดสภาพการเรียนการสอนโดยยึดลักษณะให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มดังนี้ คือ

1. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันว่า การทำงานจะต้องทำงานเป็นกลุ่ม จึงจะประสบความสำเร็จ คนเราจะทำงานโดดเดี่ยวเสมอไปไม่ได้

2. เป็นการฝึกและให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่า บุคคลอื่น ๆ มีค่าเสมอเหมือนกันต้องให้การยอมรับและเคารพความเป็นคนของผู้อื่น ทั้งในด้านความคิดและการกระทำโดยไม่ยึดถือหรือมองตนเองเป็นศูนย์กลาง

3. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททั้งของตนเองและสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในการเป็นผู้ตาม เป็นต้น

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกฝนทักษะทางด้านสังคมหรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมด้วยตนเอง เพราะการเป็นสมาชิกของกลุ่มย่อยได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียน

ได้รับประสบการณ์โดยตรง

6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในด้านความคิดร่วมกับกลุ่ม เช่น ทักษะในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น

7. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม เป็นต้น

8. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีทางความเป็นประชาธิปไตย ทั้งในด้านการคิดและการกระทำ

9. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม เช่น การที่กลุ่มยอมรับความคิดของเขา เปิดโอกาสให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เป็นต้น ความภาคภูมิใจนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้คนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าตัดสินใจ ซึ่งทักษะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจในเวลาต่อมา

10. สร้างค่านิยมในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเข้าใจ และเห็นใจผู้อื่น

จากประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเรียนด้วยวิธีนี้ทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น รู้จักทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รู้จักการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย มีความเห็นใจและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ทำให้นักเรียนมีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีการคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะดังกล่าวย่อมส่งผลให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง และทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความบุคลิกภาพที่ดีต่อไปในอนาคต

ข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งกลุ่ม ดังนี้

ขนาดของกลุ่มย่อย กิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็กและบางกิจกรรมต้องการกลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้ กลุ่มขนาดเล็กควรมีขนาด 2 - 5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10 - 14 คน ขนาดที่เหมาะสมคือ ขนาด 6 - 8

ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม การแบ่งกลุ่มโดยทั่วไปควรควรแบ่งกลุ่มโดยให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันไป เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีทรัพยากรที่หลากหลายแตกต่างกัน การแบ่งกลุ่มด้วยความสมัครใจ ไม่ควรทำบ่อย เพราะจะทำให้ นักเรียนขาดประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกับบุคคลที่ต่าง ๆ กันออกไป (กรมวิชาการ. 2540 : 76)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

งานวิจัยในประเทศ

จรินทร์ อินทวิศาลกุล (2533 : 45 - 46) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมดีขึ้น และยังพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ควรจิต เมืองทอง (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จักรวาล ภูวนันท์ (2537 : 72 - 75) ได้ศึกษาผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวิทย์ ดวงเวียง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ โดยแบ่งผู้ติดยาเสพติดที่มีคะแนนการปรับตัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับข้อสนเทศเกี่ยวกับการปรับตัวกับครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มที่มีการปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับกิจกรรมกลุ่มมีการ

ปรับตัวกับครอบครัวดีขึ้นกว่าผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาวิจัยในประเทศสเปนได้พบว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีการหนึ่งที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันมีการช่วยเหลือกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการปรับตัวดีขึ้น มีการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาดีขึ้น มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้มีความมุ่งมั่นสู่อานาคต กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

งานวิจัยในต่างประเทศ

บาร์รอน (Barron. 1993 : 4389B) ได้ศึกษาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการทำงานคนเดียว โดยทำการทดลองการทำงาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพของบุคคลกับกลุ่มในระยะเวลานานสั้น ในมหาวิทยาลัยแวนเดอร์บิลท์ ผลการศึกษาพบว่า การทำงานเป็นทีมจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จเป็นที่เชื่อถือได้ แตกต่างกับการทำงานคนเดียว การทำงานเป็นทีมจะมีประโยชน์ในด้านการวางแผน การแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาร่วมกัน การทำงานเป็นทีมทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จสูงและการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ ความพยายามในการที่จะพิจารณาแก้ปัญหาโดยการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะแสดงออก การเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง การสื่อสาร ความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วิลสัน (Willson. 1993 : 1154A) ได้ศึกษา การให้คำแนะนำการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อความพร้อมในการแสดงละครในมหาวิทยาลัย รัฐฟลอริดา ผลการศึกษาพบว่า การได้รับคำแนะนำในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกก่อนการซ้อมละครจะเกิดผลดีและมีประโยชน์มาก นับว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เพราะความพยายามที่จะแสดงละครให้ได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ซึ่งประสานและสอดคล้องกัน คือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความพอใจในการทำงาน ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

เวลที (Welty. 1993 : 548) ได้ศึกษาบทบาทของผู้สอน และการได้รับประโยชน์จากการฝึกกลุ่มสัมพันธ์โดยการเรียนรู้จากวิดีโอเทป ผลการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับโดยใช้วิดีโอเทปเป็นสื่อ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ระดับหนึ่ง และวิธีการสอนที่เน้นกลุ่มสัมพันธ์เป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการเปิดเผยตนเองซึ่งมีผลทำให้รู้สึกว่าการกล้าแสดงออกและเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์มีผลทำให้บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กล้าคิด และกล้าแสดงออก มีความเข้าใจตนเองและกล้าเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง ทำให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน รู้จักหาวิธีแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งทำคะแนนจากผลการทดสอบระดับสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก แต่มีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 3.00 หรือต่ำกว่านั้น โดยที่คะแนนเกรดเฉลี่ยของเด็กกลุ่มนี้จะต่ำลงเรื่อย ๆ

ในระยะ 3 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 - 2541

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีขั้นตอนในการคัดเลือกดังนี้

1. เลือกโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้โรงเรียนในทออุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. ให้ครูผู้สอนเสนอรายชื่อนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ครูผู้สอนพิจารณาว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
3. ทำการทดสอบวัดระดับสติปัญญาหรือไอคิว โดยใช้แบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices สำหรับเด็กของ Raven ซึ่งคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีระดับสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด - ฉลาดมาก
4. ดูผลการเรียนย้อนหลัง 3 ปี จากทะเบียนสะสมตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 - 2541 โดยผลการเรียนในปีการศึกษา 2539 อยู่ในระดับเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 แต่หลังจากนั้นผลการเรียนลดต่ำลงจนถึงปีการศึกษา 2541
5. เมื่อทำตามขั้นตอนที่ 1 - 4 แล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน) ไปให้ผู้ปกครองสำรวจเด็กในความปกครอง หลังจากนั้นสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพิ่มเติม

6. เมื่อได้รายชื่อของเด็กนักเรียนแล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอนที่รู้จักเด็กดีพอ) ไปให้ครูผู้สอนสำรวจเด็กตามรายชื่อนั้น ๆ หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูผู้สอนเพิ่มเติม

7. นำแบบสำรวจที่ผู้ปกครองและครูผู้สอนตอบแสดงความคิดเห็นตรงกัน มาตรวจและตัดสินว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากนั้นนำรายชื่อที่ได้มาเขียนลงแผ่นกระดาษ แล้วจับสลากรายชื่อเด็กจำนวน 15 คน เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง (รายละเอียดกลุ่มตัวอย่างในภาคผนวก ก.)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง)
2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน)
3. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง
4. โปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการดังนี้

1. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง)
 - 1.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเพื่อสร้างเนื้อหาของแบบสำรวจ
 - 1.2 สร้างแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง) ให้สอดคล้องกับความหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ และบุคลิกลักษณะของเด็กประเภทนี้
 - 1.3 นำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับความหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ และบุคลิกลักษณะของเด็กประเภทนี้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของ

ผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน)

2.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเพื่อสร้างเนื้อหาของแบบสำรวจ

2.2 สร้างแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน) ให้สอดคล้องกับความหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ และบุคลิกลักษณะของเด็กประเภทนี้

2.3 นำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับความหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ และบุคลิกลักษณะของเด็กประเภทนี้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

3. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

3.1 ศึกษารายละเอียดจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง และศึกษาจากแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนอายุ 8 – 15 ปี (Self - Esteem Inventory, The school Form) ของคูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1990)

3.2 สร้างแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเองให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยปรับปรุงมาจากแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง The Coopersmith Self – Esteem Inventory : The School Form ของคูเปอร์สมิท ฉบับใช้กับนักเรียนที่มีอายุ 8 – 15 ปี (Coopersmith. 1990)

3.3 นำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และอาจารย์สุมนา พิศลยบุตร ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะตามที่ผู้วิจัยกำหนดแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้

3.4 นำแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจำนวน 58 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปรางโมชวิทยา รามอินทรา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 60 คน

3.5 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้ววิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูง และ 25% ของกลุ่มต่ำ นำค่าเฉลี่ยรายข้อของกลุ่มทั้งสองกลุ่ม มาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test) และคัดเลือกเอาข้อเฉพาะที่มี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แบบสอบถามจำนวน 50 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (t) ระหว่าง 1.10 – 8.72 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

3.6 นำแบบสำรวจที่คัดเลือกแล้วในข้อ 3.5 มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจมีค่าเท่ากับ .88 (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

ลักษณะของแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

ลักษณะของแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นข้อความที่เกี่ยวกับความรู้สึก ของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงที่มีต่อตนเอง โดย แบบทดสอบมีทั้งหมด 50 ข้อ ประกอบไปด้วยข้อความทางบวกและข้อความทางลบ แบบสำรวจ นี้วัดการเห็นคุณค่าในตนเอง 5 ด้าน คือ ด้านตนโดยทั่วไป ด้านสังคม – เพื่อน ด้านโรงเรียน – การศึกษา ด้านทางบ้าน – พ่อแม่ ด้านการวัดความจริงใจของผู้ตอบ ซึ่งในแบบสำรวจชุดนี้ มีจำนวนข้อในแต่ละหมวดดังนี้

1. ด้านตนโดยทั่วไป มี 23 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 3, 6, 8, 10, 11, 12, 16, 20, 21, 23, 26, 27, 30, 31, 34, 37, 41, 42, 43, 44, 48, 49
2. ด้านสังคม – เพื่อน มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4, 15, 18, 24, 45
3. ด้านโรงเรียน – การศึกษา มี 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 14, 19, 29, 33, 36, 40, 47
4. ด้านทางบ้าน – พ่อแม่ มี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 7, 9, 13, 17, 25, 38
5. ด้านการวัดความจริงใจของผู้ตอบมี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 22, 28, 32, 35, 39, 46, 50

ตัวอย่างแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

ชื่อ อายุ ปี
 โรงเรียน เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง
 ชั้น วันที่ เดือน พ.ศ.

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกของท่านที่มีต่อตนเอง ถ้าข้อความใดตรงกับความรู้สึกของท่านให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ตรงกับลักษณะของฉัน แต่ถ้าข้อใดไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ไม่ตรงกับลักษณะของฉัน

แบบสำรวจนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด แต่เป็นการสำรวจความรู้สึกของท่านตามความเป็นจริง ซึ่งเราจะเก็บแบบสำรวจที่ท่านตอบไว้เป็นความลับ โดยไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านเป็นอันขาด

ข้อ	ข้อความ	ตรงกับลักษณะของฉัน	ไม่ตรงกับลักษณะของฉัน
1.	ฉันชอบทุก ๆ อย่างที่มีอยู่ในตัวฉัน		
2.	คุณครูมักจะชมเชยฉันเสมอ		

วิธีการตอบแบบสำรวจ

ให้ผู้ตอบอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาข้อความนั้น ๆ ว่าตรงกับลักษณะของฉันหรือไม่ ถ้าตรงกับลักษณะของตนเองก็ให้ใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง “ตรงกับลักษณะของฉัน” แต่ถ้าข้อความไม่ตรงกับลักษณะของฉัน ก็ให้ทำเครื่องหมาย / ในช่อง “ไม่ตรงกับลักษณะของฉัน” ลงในช่องคำตอบข้อนั้น ๆ

การตรวจให้คะแนนและการคิดคะแนน

แบบสำรวจฉบับนี้มีทั้งข้อความที่เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ผู้ตรวจสามารถตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก ถ้าตอบว่า “ตรงกับลักษณะของฉัน” ให้ 1 คะแนน ได้แก่ ข้อ 3, 4, 7, 16, 17, 23, 24, 25, 29, 33, 34, 37, 41, 43

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ถ้าตอบว่า “ไม่ตรงกับลักษณะของฉัน” ให้ 1 คะแนน ได้แก่ ข้อ 1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 30, 31, 36, 38, 40, 42, 44, 45, 47, 48, 49

ข้อความที่วัดความจริงใจของผู้ตอบ ถ้าผู้ตอบตอบว่า “ตรงกับลักษณะของฉัน” ให้ 1 คะแนน ได้แก่ ข้อ 22, 28, 32, 35, 39, 46, 50 ในการรวมคะแนน การเห็นคุณค่าในตนเองให้รวมคะแนนที่ได้ทุกข้อ ยกเว้นข้อที่วัดการตอบไม่ตรงกับความจริงทั้ง 7 ข้อ ถ้าผู้ตอบทำคะแนนจาก 7 ข้อ ได้คะแนนตั้งแต่ 4 ข้อขึ้นไป จะต้องให้ตอบแบบสำรวจใหม่ เพราะผู้ตอบ ตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง

เกณฑ์การประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง

ได้คะแนนรวม 34 – 43 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง

ได้คะแนนรวม 26 – 33 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง

ได้คะแนนรวมต่ำกว่า 25 หมายถึง มีการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ

4. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

4.1 ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดจากหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาเพื่อสร้างโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

4.2 สร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะในโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นั้นจะประกอบไปด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง จากนั้นก็นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 3 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบังขะ รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง เพื่อตรวจสอบดูความสอดคล้องของโปรแกรมกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าและนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.3 นำโปรแกรมกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไผทอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาข้อบกพร่องของกิจกรรมและความเหมาะสมของกิจกรรม ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และระยะเวลาให้เหมาะสมในการทำกิจกรรม เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้ในการทดลองจริงในงานวิจัยต่อไป

โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ใช้เวลาในการทดลอง 17 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์, วันพุธ และวันศุกร์ เวลาที่ใช้ในการทดลอง วันจันทร์และวันศุกร์ เวลา 07.20 – 08.20 น. ส่วนวันพุธทดลองเวลา 14.20 – 15.20 น. (รายละเอียดของโปรแกรมอยู่ในภาคผนวก ข)

วิธีดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design (ล้วน และ อังคณา สายยศ. 2538 : 249)

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T_1	X	T_2

เมื่อ	E แทน	กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่เลือกมา
	X แทน	โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
	T_1 แทน	การทดสอบก่อนการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
	T_2 แทน	การทดสอบหลังการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2. วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ออกหนังสือเพื่อเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 6 ท่าน โดยเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้เชี่ยวชาญอีก 3 ท่าน ตรวจโปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

1.1 ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ออกหนังสือถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนปรางโมกษวิทยารามอินทรา ถนนรามอินทรา กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย ในการดำเนินการให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน ตอบแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง (เพื่อหาคุณภาพและความเชื่อมั่นของ

เครื่องมือ)

1.2 ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง จากกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปัญญาเลิศ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.3 ให้ครูผู้สอนเสนอรายชื่อนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ครูผู้สอนพิจารณาว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง

1.4 ขึ้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบวัดความสามารถทางสติปัญญา หรือวัดไอคิวโดยใช้แบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices สำหรับเด็กของ Raven ซึ่งคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด – ฉลาดมาก

1.5 ดูผลการเรียนของนักเรียนย้อนหลัง 3 ปี จากทะเบียนสะสมตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 – 2541 โดยผลการเรียนในปีการศึกษา 2539 ได้ระดับเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 แต่หลังจากนั้นผลการเรียนต่ำลงจนถึงปีการศึกษา 2541

1.6 นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน) ให้ผู้ปกครองสำรวจเด็กในความปกครอง หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองเพิ่มเติม

1.7 นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอนที่รู้จักเด็กดีพอ) หลังจากนั้นสัมภาษณ์ครูผู้สอนเพิ่มเติม

1.8 นำแบบสำรวจที่ผู้ปกครองและครูผู้สอนตอบแสดงความคิดเห็นตรงกันมา ตรวจสอบและตัดสินว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากนั้นนำรายชื่อที่ได้มาเขียนลงแผ่นกระดาษ แล้วจับสลากรายชื่อเด็กจำนวน 15 คน เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

19. ผู้วิจัยให้นักเรียนในกลุ่มทดลองทำแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ขั้นตอนการทดลอง การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design กลุ่มทดลองในครั้งนี้ ใช้วิธีการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 60 นาที คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันจันทร์ และวันศุกร์ ทดลอง เวลา 07.20 – 08.20 น. ส่วนวันพุธ ทดลองเวลา 14.20 – 15.20 น.

โดยทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ระหว่างวันที่ 17 พฤศจิกายน - 29 ธันวาคม 2542

3. หลังการทดลอง เมื่อทำการทดลองครบ 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นแบบสำรวจชุดเดิมที่นักเรียนทำก่อนการทดลอง และให้นักเรียนทำแบบประเมินการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองด้วยตาราง

2. การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ใช้วิธีการทดสอบโดยใช้ทดสอบที (t – test Statistics)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (ลัวัน และอังคณา สายยศ. 2538 : 73)

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$$\begin{array}{lll} \text{เมื่อ} & \bar{X} & = \text{คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม} \\ & \sum X & = \text{ผลรวมของคะแนนทั้งหมด} \\ & N & = \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \end{array}$$

1.2 ค่าส่วนเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร
(ลิ่วน และอังคณา สายยศ. 2538 : 79)

$$\text{สูตร} \quad S = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S = ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้ T – test
เทคนิค 25 % ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2535 : 139)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\bar{X}_h - \bar{X}_l}{\sqrt{\frac{S_h^2}{N_h} + \frac{S_l^2}{N_l}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนก
 $\bar{X}_h$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
 $\bar{X}_l$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
 S_h^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนในกลุ่มสูง
 S_l^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนในกลุ่มต่ำ
 N_h แทน จำนวนคนในกลุ่มสูง
 N_l แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำ

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน และอังคณา สายยศ. 2538 : 200)

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือวัดทั้งฉบับ

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลัง การทดลองโดยใช้ t – test Dependent คำนวณจากสูตร (ล้วน และอังคณา สายยศ. 2538 : 104)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	D	=	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	=	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 จำนวนค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนการทดลอง	การเห็นคุณค่าในตนเอง หลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน การเห็นคุณค่าในตนเอง
1	37	38	1
2	34	36	2
3	31	37	6
4	37	40	3
5	27	29	2
6	25	37	12
7	34	38	4
8	22	31	9
9	17	29	12
10	31	33	2
11	30	32	2
12	26	30	4
13	22	30	8
14	25	34	9
15	31	39	8
Σx	429	513	84
$\bar{X}$	28.60	34.20	5.6
S	5.83	3.88	-

จากตาราง 1 แสดงว่าคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงก่อนได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนอยู่ระหว่าง 17 – 37 คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ระหว่าง 28.6 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคะแนนอยู่ระหว่าง 29 – 40 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 34.2 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง และมีคะแนนผลต่างของคะแนนก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนระหว่าง 1 – 12 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนเท่ากับ 5.6 คะแนน

2. การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง จากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	$(\sum D)$	$(\sum D)^2$	t
ก่อนการทดลอง	15	28.6	5.83			
				84	672	5.71**
หลังการทดลอง	15	34.2	3.88			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 แสดงว่าการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงขึ้นก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่เสนอไว้ว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูแนะแนว, ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางช่วยเหลือให้เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เมื่อได้รับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เข้าใจตนเองดีขึ้น รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งทำคะแนนจากการทดสอบระดับสติปัญญาอยู่ในระดับฉลาด – ฉลาดมาก แต่มีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 3.00 หรือต่ำกว่านั้น โดยที่คะแนนเกรดเฉลี่ยของเด็กกลุ่มนี้จะต่ำลงเรื่อย ๆ ในระยะ 3 ปีข้างหน้า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 - 2541

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีขั้นตอนในการคัดเลือกดังนี้

1. เลือกโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้โรงเรียน
ไมทอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. ให้ครูผู้สอนเสนอรายชื่อนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ครูผู้สอนพิจารณาว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
3. ทำการทดสอบวัดระดับสติปัญญาหรือไอคิว โดยใช้แบบทดสอบ Coloured
Progressive Matrices สำหรับเด็กของ Raven ซึ่งคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีสติปัญญา
อยู่ในระดับฉลาด – ฉลาดมาก
4. ดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนย้อนหลัง 3 ปี จากระเบียนสะสมตั้งแต่
ปีการศึกษา 2539 – 2541 โดยผลการเรียนในปีการศึกษา 2539 ได้ระดับเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00
แต่หลังจากนั้นผลการเรียนลดต่ำลงจนถึงปีการศึกษา 2541
5. เมื่อทำตามขั้นตอนตามข้อ 1 – 4 แล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครองนักเรียน) ไปให้
ผู้ปกครองสำรวจเด็กในความปกครอง หลังจากนั้นสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพิ่มเติม
6. เมื่อได้รายชื่อของนักเรียนแล้ว ก็นำแบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอนที่รู้จักเด็กดีพอ) ให้ครูผู้สอนสำรวจ
เด็กตามรายชื่อนั้น ๆ หลังจากนั้นสัมภาษณ์ข้อมูลจากครูผู้สอนเพิ่มเติม
7. นำแบบสำรวจที่ผู้ปกครองและครูผู้สอนตอบแสดงความคิดเห็นตรงกัน
มาตรวจและตัดสินว่าเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่
แท้จริง จากนั้นนำรายชื่อที่ได้มาเขียนลงแผ่นกระดาษแล้วจับสลากรายชื่อเด็กจำนวน 15 คน
เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ
ที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง)
2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ
ที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน)

3. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
4. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผลสรุปว่า นักเรียนได้คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน โดยก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ระหว่าง 17 – 37 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 28.6 และหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระหว่าง 29 – 40 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 34.2 มีผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 1 – 12 และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 5.6 และผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

อภิปรายผลการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมการสอนอย่างหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงได้ เพราะว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ฝึกให้นักเรียนรู้จักการคิดและวิเคราะห์ด้วยตนเอง และเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (Discovery) เป็นการสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self – Concept) สามารถยอมรับตนเอง เข้าใจตนเอง และทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งเนื่องมาจากว่า นักเรียนสามารถตัดสินใจของ

ตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งในกระบวนการกลุ่มนี้นักเรียนจะได้มีการทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมไปด้วย รู้จักยอมรับซึ่งกันและกัน รู้จักการอดทนและรอคอย นักเรียนได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นหรือกล้าออกมานำเสนอ แล้วเพื่อนสมาชิกในกลุ่มยอมรับฟังและปรบมือให้ทุกครั้ง ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้นักเรียนยังรู้จักการทำให้เป็นที่ยอมรับของครอบครัว และทำตนให้ได้รับการยอมรับในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้จึงทำให้นักเรียนเกิดความรัก ภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น

จากผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริวรรณ ศรีพหล (2536 : 224 – 225) ที่กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มว่าให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนในเรื่องการฝึกให้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนยอมรับความคิดและการกระทำโดยไม่ยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง ขณะดำเนินกิจกรรมผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง คิดว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม จึงส่งผลให้เป็นคนกล้าคิด กล้าแสดงออก และทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง คุณค่าของกลุ่มนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2530 : 15 – 19) ที่ว่า กิจกรรมกลุ่มนั้นสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองได้ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เข้าใจตนเองดีขึ้น และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 94) ที่กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มนี้ทำให้นักเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททั้งของตนเองและของสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ทำให้เข้าใจหลักการประชาธิปไตย มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความเข้าใจ และเห็นใจผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และมีความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น คลายเครียดและลดความคับข้องใจลง รวมทั้งสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและเสริมสร้างสุขภาพกายและใจให้ดีขึ้น

ผลจากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 30) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้อย่างสูงสุด เพราะผู้เรียนศึกษาจากประสบการณ์จริง และได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ต่าง ๆ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉนา ศรีสุพหล (2534 : 64 – 65) ผลการศึกษาพบว่า ในระหว่างการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักศึกษาได้โอกาสมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มได้อย่างเต็มที่ นักศึกษามีประสบการณ์ในการ

เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ทำให้นักศึกษาได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งเข้าใจผู้อื่นและสามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เกิดความเข้าใจตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารวดี บุญยารมย์ (2541 : 71) ผลการศึกษาพบว่า ผู้รับการสงเคราะห์มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอน ครูแนะแนว ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กได้ตระหนักถึงความสำคัญและการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก เพราะการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับการเป็นรากฐานของบุคลิกภาพที่จะส่งผลต่อสุขภาพจิตเด็กในตอนโตได้ (กรมสุขภาพจิต และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 5) ซึ่งกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนเด็กเพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ พนม ลิ้มอารีย์ (2529 : 40) ที่ให้ความเห็นว่า เมื่อเด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้วเด็กก็จะได้รับความอบอุ่นและการยกย่องจากกลุ่มซึ่งช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายความคับข้องใจ หรือความวิตกกังวลต่าง ๆ ลง ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รักและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ช่วยให้เกิดความเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่าคนหนึ่ง ทำให้อยากที่จะทำประโยชน์ให้กับกลุ่ม บุคลิกภาพดังกล่าวเป็นบุคลิกภาพที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กทุก ๆ คน เพราะคนที่เห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะไม่น้อยทอดต่ออุปสรรคและความล้มเหลว จะใช้ความพยายามในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหายั่งยืน บุคลิกภาพเช่นนี้จึงควรปลูกฝังให้กับเด็กต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

1. ในช่วงสัปดาห์ของการจัดกิจกรรมการทดลองครั้งที่ 1 – 2 เด็กกลุ่มนี้จะสนุกสนานและตื่นเต้นมาก แต่เด็กกลุ่มนี้ยังไม่ค่อยมีระเบียบ ไม่ค่อยเคารพกฎ กติกา ไม่กล้าแสดงออก และมีทักษะทางสังคมไม่ดีเท่าที่ควร การดำเนินกิจกรรมกลุ่มค่อนข้างช้า ทั้งที่ผู้วิจัยได้ชี้แจงการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง เพื่อให้เด็กในกลุ่ม

รู้สึกว้าบรยากาศในห้องอบอุ่นและปลอดภัย

2. หลังจากดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 3 เป็นต้นไป เด็กในกลุ่มมีความกระตือรือร้นมากขึ้น กว่าเดิม กล้าแสดงออกมากขึ้น การดำเนินกิจกรรมค่อนข้างเร็ว มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ดีขึ้น รู้จักอดทนและรอคอยเพื่อน เมื่อเพื่อนในกลุ่มช้า นักเรียนมีทักษะทางสังคมดีขึ้นมาก ในช่วงหลัง ๆ ของการทดลอง

3. ตลอดระยะเวลาในการทดลอง พบว่า นักเรียนมีความรู้สึกสนุกสนาน ร่าเริง และมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และมีความตั้งใจปฏิบัติตามขั้นตอนการทดลองที่ผู้วิจัยนำเสนอ สังเกตได้จากนักเรียนส่วนใหญ่จะมากอยก่อนถึงเวลาทำการทดลอง มีเพียง 2 – 3 คน ที่ผู้วิจัยต้องคอยไปตามที่ห้องเรียน เนื่องจากนักเรียน 2 คน ทำงานที่ครูประจำชั้น มอบหมายให้ อีก 1 คน ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการทำวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ประกอบการสอน ให้แก่ เด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เพราะจะทำให้เด็กเข้าใจตนเองดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง นักเรียนสามารถกล้าเปิดเผยและยอมรับตนเอง รู้จุดเด่นและรู้จุดด้อยของตนเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้จักปรับปรุงตนเองและรู้จักทำตนให้มุ่งสู่อนาคตได้ นอกจากนั้นทำให้นักเรียน กล้าแสดงออก และมีความรู้สึกได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ทำให้รู้จักมองเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น เพราะถ้าเราไม่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เขาเห็นคุณค่าในตนเอง จะทำให้เขามีความรู้สึกแย่ลงกว่าเดิม ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็ยังไม่เห็นคุณค่าของตน อาจทำให้เกิดปัญหาส่งผลต่อสุขภาพจิตได้ และทำให้มีปัญหาเรื่องการปรับตัว มีความเครียดและความกดดันสูง ถ้าปล่อยทิ้งไว้อาจส่งผลให้เด็กขาดความมานะบากบั่น ไม่รู้จักคิด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็อาจทำให้ทำร้ายตัวเองถึงตายได้ ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

2. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดบรรยากาศให้อบอุ่นเป็นกันเอง นักเรียนรู้สึกปลอดภัย นักเรียนจะไม่รู้สึกเครียด ไม่กดดันหรือวิตกกังวลใจ กิจกรรมที่จัดให้จะมีลักษณะคล้ายกับการเล่น เช่น มีเกม กรณีตัวอย่างและบทบาทสมมติให้นักเรียนได้กล้าแสดงออก และเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นครูจึงควรจัดบรรยากาศที่โรงเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นกันเอง ให้ความรักและความเมตตาต่อนักเรียน ไม่ซ้ำเติมเมื่อนักเรียนทำผิดพลาด ควรกระตุ้นและให้กำลังใจนักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นความผิดพลาดจริง ๆ แล้ว เราก็ได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งเหล่านั้นหลายอย่างดังเช่น กิจกรรมตัวอย่างในเรื่อง “ความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้น” ควรฝึกให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา

3. การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ครูไม่ควรจัดให้มีข้อคำถามมากเกินไปแก่นักเรียน วิเคราะห์ และข้อคำถามควรเป็นคำถามปลายเปิด เช่น ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น? นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำเช่นนั้น เป็นต้น ซึ่งต้องเหมาะสมกับศักยภาพ ระดับชั้น หรือวัยของนักเรียนด้วย

4. การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการสอนวิชาต่าง ๆ ได้ เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ได้คิดวิเคราะห์ และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง (Self – Discovery)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา เรื่องการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง และเด็กซึ่งเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงในระยะที่อยู่ในภาวะเสี่ยง

2. ควรติดตามเพื่อทำการศึกษาว่าเด็กกลุ่มนี้มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นแล้ว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วยหรือไม่ ถ้ายังควรทำการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อเนื่องไปอีก

3. ควรมีการศึกษากการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงด้วยวิธีอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- กรมวิชาการ, ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการประชุม
สัมมนาเรื่อง การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษา
แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ, 2541.
- กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2541.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. ผู้ชีวิตด้วยจิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2533.
- _____. พลังแห่งความเชื่อมั่น. กรุงเทพฯ : ที.พี.พี.ร้น จำกัด, 2540.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2530.
- ครรชิต เมืองทอง. ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตยของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. ถ่ายเอกสาร.
- จรินพร อินทวิศาลกุล. การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับ
การฝึกอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2533. ถ่ายเอกสาร.
- จักรวาล ภูวนันท์. ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน
สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์ฉาย พิทักษ์ศิริกุล. ผลของการจัดโปรแกรมการศึกษาความกล้าแสดงออกต่อความรู้สึก
เห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. ถ่ายเอกสาร.
- จารูวดี บุญยารมย์. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบ
ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของผู้รับการสงเคราะห์ใน
สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. ถ่ายเอกสาร.

- จินดาพร แสงแก้ว. การเปรียบเทียบผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน เพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กบ้านอุปถัมภ์ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. ผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- เชาวนา อมรสงเจริญ. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง จังหวัดพัทลุง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน อ่อนน้อม. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กสามารถพิเศษ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2529.
- ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม. เด็กปัญญาเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2540.
- ทศพร มณีศรีขำ. กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- ทัศนทิมา ระเบียบดี. "การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองจะสร้างให้เด็กมีคุณภาพได้ อย่างไร," ศึกษาศาสตร์. 12 (ฉบับพิเศษ) : 44. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531, มิถุนายน - กันยายน.
- ทิตนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.
- ทิตนา แหมมณี. คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2522.
- นวพร แซ่เลื่อง. การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. "วัยรุ่นกับการฆ่าตัวตาย : สาเหตุที่ป้องกันได้," แนะแนว. 29 (158) : 52 - 55. 2538, เมษายน - พฤษภาคม.

- ประเทิน มหาชนธ์. สอนเด็กให้มีความนับถือตนเอง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.
- พนม ลิมอารีย์. กลุ่มสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2529.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ฟิงเกอร์พรีน, 2535.
- มะลิ อุดมภาพ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- มาศสวรรค์ พัฒนานุพงษ์. เลี้ยงลูกให้เป็นตัวของตัวเอง. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์ 2531.
- เยาวพา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. ถ่ายเอกสาร.
- ราตรี ทาผัด. ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2538.
- วัชร ทรัพย์มี. การพัฒนารูปแบบการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหและวางโครงการอนาคต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- วิไลวรรณ สันถวโกมล. การเปรียบเทียบการสอนวิชาการวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนโดยครูเป็นศูนย์กลาง ในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. ถ่ายเอกสาร.
- ศรียา นิยมธรรม และปภัสสร นิยมธรรม. การสอนซ่อมเสริม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2525.
- ศรียา นิยมธรรม. การสร้างแบบคัดแยกเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.

ศรียา นิยมธรรม. "การพัฒนาและส่งเสริมความเก่งของลูกรัก," นิตยสารรักลูก. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รักลูก, 2532.

_____. เอกสารประกอบการเรียนเด็กปัญญาเลิศที่มีผลทางการเรียนต่ำ.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, (ม.ป.ป.)

ศุภวดี บุญดวงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา

การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.

สิริวรรณ ศรีพหล. ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน :

การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน. (หน่วยที่ 1 - 18). นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2536.

สุจิตรา เผื่อนอารีย์. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและรูปแบบผล

ย้อนกลับในคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. ถ่ายเอกสาร.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.

สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูวินัยในตนเองและความ

ภาคภูมิใจในตนเอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. ถ่ายเอกสาร.

สุใจ ดังทรงสวัสดิ์. การใช้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อการเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่า

ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. ถ่ายเอกสาร.

สมพิศ ไชยกิจ. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2536. ถ่ายเอกสาร.

สถิตย์ ภัทระ. ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลวัยรุ่น.

วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2535. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.

- สุพรรณิ จันทวิเศษ. การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ ดวงเวียง. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ชนะภัย. การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางแบบกลุ่มและรายบุคคลที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มาจากครอบครัวที่หย่าร้าง โรงเรียนเจ้าพระยาพิทยาคม กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- อนุบาลรักลูก. "ฝึกความนับถือตนเอง,". ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สื่อเพื่อพัฒนาเด็กไทยวัยเรียนรู้. 25 - 28 พฤษภาคม. หน้า 1 - 2. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528,
- อัจฉา ศรีสุพล. ผลของการฝึกวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบัณฑิต. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- อารี พันธุ์มณี. รักลูก ลูกรัก. กรุงเทพฯ : ราชดำริ, ม.ป.ป.
- อุษณีย์ โพธิสุข. "ข้อคิดในเรื่องความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเด็กเก่ง,". เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.
- _____. "เด็กฉลาดแต่เรียนอ่อน,". สารชมรมพัฒนาพรสวรรค์เด็ก. เล่ม 4 (2541, ตุลาคม - พฤศจิกายน) หน้า 2 - 3, 2541.
- _____. เมื่อลูกรักมีปัญหา. กรุงเทพฯ : บริษัทแฟมิลีไคเรค จำกัด, 2542.

อุไรวรรณ เลิศสังข์. การสร้างเครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.

Atwater, Eastwood. Psychology of Adjustment : Personal Growth in A Changing World.
 New Jersey : Prentice - Hall, 1979.

Barron, Brigid Jessica Sara. "Collaborative Problem Solving : is Team Performance Greater
 than What is Expected From The Most Competent Member?" Dissertation
Abstracts International. 53 (8) : 4389 B ; February, 1993.

Bass, B.M. Leadership Psychology and Organizational Behavior. London : Harper &
 Row, 1960.

Berk, Lavra E. Child Development. Massachusetts : Allyn and Bacon, 1989.

Bower, W.S., J.E Boyer & E.A. Schirer. "Research Related to Academic Achievement
 Motivation : an Illustrative Review," Theory into Practice. (CD - ROM). 9(1) :
 33 - 46, 1987.

Brook, R.B. "Self - Esteem During the School Year," Pediatric clinics of North America.
 39 (3) 537 - 551, 1992.

Bruno, F.J. Adjustment and Personal Growth : Seven Pathway. 2nd. New York :
 John Wiley & Sons, 1983.

Burnside, Irene Mortenson. Psychosocial Caring Throughout The Life Span. New York :
 McGraw - Hill, 1979.

Carson, Patricia Jean. "Case Study of Enrichment for The Gifted Underachieving Student,"
Dissertation Abstracts International. 33 (3) : 253 ; June, 1993.

Clark, Barbara. Growing Up Gifted : Developing the Potential of Children at Home and at
School. Third edition. New York : Merrill, 1988.

Coopersmith, Stanley. SEI : Self - Esteem Inventories. 8 ed. Palo Alto, California :
 Consulting Psychologists Press Inc., 1990.

Craing, Grace J. Human Development. New Jersey : Prentice - Hall, 1976.

- Daggy, Patricia Princell. "Factor Related to Maintaing Adolescent Females In A Gifted Program, ". Dissertation Abstracts International - A. 55 (12) : 198 ; June, 1994.
- Dalisle, James ; Berger, Sandra L. "Underachieving Gifted Students. ERIC Digest," (Online). Available E mail : [file : ///AI/ed 321483.htm](file:///AI/ed321483.htm), n.d.
- Davis, Gary A. & Rimm, Sylvia B. Education of The Gifted and Talented. Third Edition. Boston : Allyn and Bacon, 1994.
- Davis, Hilarie Bryce. Self Concept Profiles of Gifted Underachievers. New York : The University of Rochester, 1987.
- Davis Simons & Joyce M. "The Effects of Parenting Workshops on the Attitudes and Reported Behaviors of Parents of Gifted Black and Latino Primary Grade Students," Dissertation Abstracts International. 56 (4) : 219 ; October, 1995.
- Gifted and Talented - Gifted Underachievers. (Online). Available E-mail : <http://www.eddept.wa.edu.au/centoff/gifttal/giftsund.html>. ; September, 1997.
- Girdano, D and G. Every. Controlling Stress & Tention : A Holistic. New Jersey : Prentice Hall. Englewood Cliffs, 1979.
- Gurney, Peter W. Self - Esteem in Children with Special Educational Need. London : Rout Dedge, 1988.
- Hetherington, E.M. and G. Frankie. "Effects of Perental Dominance, Warmth and Conflict on Imitation in Children," Journal of Personality and Social Psychology. 6 : 119 – 225 ; 1967.
- Howey, Aimee, Howley, B. and Pendarvis, D. Teaching Gifted Children Principles and Strategies. Boston : Little, Brown and Company, 1986.
- Katzer, Leonard, A., JR. "A Comparison of The Self - Esteem of Rural Students Participating in Gifted Programs wiht Rural Students not in Gifted Programs," Dissertation Abstracts International - A. 54 (8) : 167 ; February, 1993.
- Lawrence, D. Enhancing Self - Esteem in the Classroom. London : Paul Chapman, 1987.
- Levenberg, Lynda Helen. "Accuracy of Academic Self Assessment and its Relation to Age, Sex, Achievement, I.Q., and Self Esteem," Dissertation Abstracts International. 36 (11) : 7299 ; May, 1976.

- Lopez, Aracelie. "A Study of Self - Concept and Sociometric Rationgs By Selected Gifted High School Students," Dissertation Abstracts International. 32 (2) : 50 ; April, 1993.
- Lovell, R. B. Adult Learning. New York : Haper and Row, 1980.
- Maslow, Abraham M. Motivation and Personality. 2nd. Now York : Harper & Row, 1970.
- McLaughlin, Dorene Casey. "An Evaluation Case Study of the Effects of A Learning Style Awareness Program for Ninth Graders at an Independent School (Private Education, Gifted, Underachievers, Adolescents)," Dissertation Abstracts International. 57 (4) ; October, 1996.
- McMillan, James H., Judy Singh and Lio G. Simonetta. "Self - Oriented Self - Esteem Self - Destruct," The Education Digest. 60 (7) : 9 - 11 ; March, 1995.
- Mcneil, Elton B. The Psychology of Being Human. New York : A Department of Publishers, 1975.
- Mendels, Joseph. Concepts of Depression. New York : Wiley, 1970.
- Miner, John B. Intelligence in the United States. New York : Springer, 1957.
- Mussen, P. & Rutherford, E. "Parent Child Relations and Perental Personality in Relation to Young Children Sex Role Preferences," Child Development. 34 : 589 - 607, 1963.
- Newman, Barbana M. Adolescent Development. Columbus : Merrill, 1986.
- Opp, E. Dianne. "A Study of The Fifted Students And The Variables of Intelligence, Self - Esteem, And Achievment," Dissertation Abstracts International - A. 54 (7) : 114 ; January, 1993.
- Ottaway, A.K.C. Learning Through Group Experiences. London : Routhledge and Kegan Paul, 1966.
- Palladino, Connie D. Developing Self - Esteem : A Guide for Positive Success. California : Crisp, 1994.
- Palmanteer, Joyce La Rae. "Effects of Pull out Programs on Self - Esteem of Gifted Students," Dissertation Abstracts International. 34 (1) : 65 ; February, 1995.

- Pope, Alice W, Susan M. Machale & Edward Craighead. Self - Esteem Enhancement with Children and Adolescent. Great Britain : Pergamon Press, 1988.
- Primavera, L. H., W.E. Simon & A.M. Primavera. "The Relationship between Self - Esteem and Academic Achievement : an Investigation of Sex Differences," Psychology in the Schools. 11 (2) : 213 - 216, 1974.
- Rimm, Sylvia B. Underachievement Syndrome : Causes and Cures. Seventh Edition. Watertown : Apple, 1991.
- Roger, Carlk & Rosalickn, F. Diamon. Psychotherapy and Personality Change. Chicago : University of Chicago Press, 1970.
- Ronkin. A.M. "An analysis of Changes in Self-Esteem Among Secondary School Student, Induced or Produced by Human Relation Training." Dissertation Abstracts International. 43 : 1093-A, 1982.
- Sasses, C.R. Person to Person. Peoria, Illinois : Benefit, 1978.
- Siann, Garda. Educational Psychology in A Changing World. London : George Allen and Unwin, 1980.
- Smith, Carl B. "What Makes Our Kids Underachievers," (n.d, : 1-2). (Online). Available E-mail : http://www.indiana.edu/~cric_rec/fl/pcto/under.html : Indiana University School of Education. n.d.
- Smith, Jeanetta Stripling. "Self - Esteem of Elementary Students : Effects of Gifted Program Nomination And Selection," Dissertation Abstracts International. 58 (5) : 91 ; November, 1997.
- Susan M. Baum, Joseph S. Renzulli & Thomas Hebert. (n.d. : abstract). "The Prism Metaphor : A New Paradigm for Reversing Underachievement," (online). Available E-mail : <http://www.ucc.uconn.edu/~wwwgt/baumrenz.html>.
- Van Ert, Heidi. "Enhancing Emotional Development Among Gifted Fifth - Grade Students Through The use Art and Imagery," Dissertation Abstracts International. 54 (10) : 193 ; April, 1993.

- Welty, Kimberly Sharon Edwards. "The Role of A Meta - Facillitator and The use of Vediotape in Group Dynamics Training," Masters Abstracts International. 31 (2) : 548, 1993.
- Whitmore, Joanne Rand. "Clearinghouse on Handicapped and Gifted Children, Reston Va," Ed 262526 85 Underachieving Gifted Students (online). Available E-mail : <http://www.ed.gov/databasses/ERIC-Digest/ed 26256.htm>., 1985.
- Willson, Gary Lynn. "The Effects of Guided Imagery on the Ensemble and Performance (Acting)," Dissertation Abstracts International. 54 (4) : 1154 A ; October., 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า
ความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง)
3. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า
ความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน)
4. การหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การแปลผลแบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices (CPM)
6. รายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง

แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

ชื่อ อายุ ปี
 โรงเรียน เพศ : ☐ ชาย ☐ หญิง
 ชั้น วันที่ เดือน พ.ศ.

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกของท่านที่มีต่อตนเอง ถ้าข้อความใด ตรงกับความรู้สึกของท่านให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตรงกับลักษณะของฉัน แต่ถ้าข้อใด ไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ไม่ตรงกับลักษณะของฉัน

แบบสำรวจนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด แต่เป็นการสำรวจความรู้สึกของท่านตาม ความเป็นจริง ซึ่งเราจะเก็บแบบสำรวจที่ท่านตอบไว้เป็นความลับ โดยไม่ให้มีผลกระทบ กระเทือนต่อตัวท่านเป็นอันขาด

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	ตรงกับ ลักษณะของฉัน	ไม่ตรงกับ ลักษณะของฉัน
1	ฉันชอบทุก ๆ อย่างที่มีอยู่ในตัวฉัน		
2	คุณครูมักจะชมเชยฉันเสมอ		

ข้อ	ข้อความ	ตรงกับ ลักษณะของฉัน	ไม่ตรงกับ ลักษณะของฉัน
1	มีหลายสิ่งหลายอย่างที่รบกวนทำให้ฉันรำคาญใจ ...		
2	ฉันรู้สึกลำบากใจมากที่ต้องออกไปพูดหน้าชั้นเรียน		
3	ฉันสามารถตัดสินใจได้โดยไม่รู้สึกลำบากใจจนเกินไป		
4	ใคร ๆ รู้สึกสนุกสนานเมื่ออยู่与我		
5	ฉันรู้สึกหงุดหงิดง่ายเมื่ออยู่ที่บ้าน		
6	ฉันต้องใช้เวลานานกว่าจะคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ ๆ		
7	พ่อ แม่ มักคำนึงถึงความรู้สึกของฉัน		
8	ฉันยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่าง ๆ อย่างง่ายดาย		
9	พ่อ แม่ ตั้งความหวังในตัวฉันสูงเกินไป		
10	ฉันค่อนข้างลำบากใจที่เกิดมาเป็นฉัน		
11	ชีวิตของฉันเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย		
12	ฉันรู้สึกว่าตัวเองต่ำต้อย		
13	บ่อยครั้งที่ฉันอยากหนีออกจากบ้าน		
14	ฉันรู้สึกหงุดหงิดบ่อย ๆ เมื่ออยู่ที่โรงเรียน		
15	เมื่อเทียบกับคนส่วนใหญ่แล้วฉันงามสง่าผู้อื่น ไม่ได้		
16	ถ้าฉันอยากจะพูดอะไรฉันมักจะพูดออกมาเลย		
17	พ่อแม่เข้าใจในตัวฉัน		
18	คนอื่น ๆ มักได้รับการชื่นชมมากกว่าตัวฉัน		
19	ฉันรู้สึกไม่ค่อยกล้าที่จะทำอะไร		
20	บ่อยครั้งที่ฉันอยากเป็นคนอื่น		
21	ฉันไม่สามารถเป็นที่พึ่งของใครได้		
22	ฉันไม่เคยวิตกกังวลใจเลย		
23	ฉันมีความมั่นใจในตนเอง		
24	ฉันมักเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น		
25	พ่อแม่กับฉันมีความสุขมากเมื่ออยู่ด้วยกัน		
26	ฉันนั่งใจลอยบ่อย ๆ		

ข้อ	ข้อความ	ตรงกับ ลักษณะของฉัน	ไม่ตรงกับ ลักษณะของฉัน
27	ฉันปรารถนาจะเป็นเด็กมากกว่านี้		
28	ฉันทำในสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น		
29	ฉันมีความภาคภูมิใจในผลงานที่โรงเรียน		
30	ต้องมีคนคอยบอกฉันเสมอว่าต้องทำอะไรบ้าง		
31	ฉันมักเสียใจในสิ่งที่ฉันทำไปแล้ว		
32	ฉันไม่เคยมีความสุขเลย		
33	ฉันทำดีที่สุดเท่าที่ฉันจะทำได้		
34	ฉันเป็นคนที่ค่อนข้างมีความสุข		
35	ฉันชอบทุก ๆ คนที่ฉันรู้จัก		
36	เวลาเรียนฉันอยากให้ครูเรียกฉันตอบคำถาม		
37	ฉันเข้าใจตัวเอง		
38	เมื่อฉันอยู่ที่บ้านไม่มีใครสนใจกับฉันมากนัก		
39	ฉันไม่เคยถูกตำหนิ		
40	ที่โรงเรียนฉันมักทำอะไรไม่ดีเท่าที่ฉันอยากให้เป็น		
41	ฉันสามารถตัดสินใจได้และยึดมั่นกับการตัดสินใจนั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง		
42	ฉันไม่อยากเป็นเพศดังที่ฉันเป็นอยู่ในขณะนี้		
43	ฉันเป็นคนไม่ขี้อาย		
44	บ่อยครั้งที่ฉันรู้สึกละอาย		
45	เด็ก ๆ ชอบหาเรื่องฉันบ่อย ๆ		
46	ฉันพูดแต่ความจริงเสมอ		
47	ครูทำให้ฉันรู้สึกว่าฉันไม่ดีพอ		
48	ฉันเป็นคนลึ้มเหลว		
49	ฉันอารมณ์เสียง่ายเมื่อถูกดูหรือตำหนิ		
50	ฉันรู้อยู่เสมอว่าควรพูดอะไรกับผู้อื่น		

แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
(สำหรับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง)

ชื่อ นามสกุล วันที่
โรงเรียน ชั้น อายุ ปี
ชื่อ พ่อ/แม่ หรือผู้ปกครองที่กรอกแบบสำรวจ

คำชี้แจง แบบสำรวจนี้ใช้วัดลักษณะพฤติกรรมของเด็ก โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับลักษณะของเด็กมากที่สุด คือ น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แบบสำรวจ
ฉบับนี้เป็นการสำรวจลักษณะพฤติกรรมของเด็กตามที่เป็นจริง จึงไม่มีคำตอบถูกหรือผิด
ซึ่งจะเก็บแบบสำรวจนี้เป็นความลับโดยไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อตัวเด็กเป็นอันขาด

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1	เมื่อเริ่มเรียนในชั้นต้น ๆ ดี มีแวว เฉลียวฉลาด แต่เมื่อผลการเรียน ที่ปรากฏ ได้คะแนนไม่ดีนัก					
2	เวลาทำอะไรแล้วมักจะชอบผลัดวัน ประกันพรุ่ง หรือทำงานประจำวัน ไม่เสร็จสมบูรณ์หรือทำได้ต่ำ					
3	ขาดความตั้งใจในการทำงาน ไม่ค่อย มีสมาธิ จิตใจออกแว่งง่าย					
4	มีลักษณะเป็นคนเจ้าระเบียบไม่ว่า จะเป็นการแต่งกาย การจัดเก็บ สิ่งของ ๆ ตน					
5	ชอบลืมหืมบ้าน ลืมงานที่ครูสั่ง ลืมน้ำที่ที่ตนเองต้องทำ และชอบ ทำสิ่งของหายเป็นประจำ					
6	ชอบเหม่อลอย ผันกลางวัน ชอบมอง ออกไปข้างนอก และชอบพูดขบขุย กับเพื่อน ๆ บ่อย ๆ					

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
7	มีความสนใจในหลาย ๆ เรื่อง และสนใจเรื่องการสำรวจและค้นคว้า					
8	มีความหวังในตนเองจนเกินความเป็นจริง บางครั้งสูง บางครั้งต่ำ					
9	ไม่ชอบทำงานที่ต้องท่อง จดจำ และบังคับเคี้ยวเชียว					
10	มีความพยายามในการทำงานสูง มีความมานะอดทนสูง					
11	เมื่อทำอะไรผิดพลาดมักจะโทษสถานการณ์หรือผู้อื่น เพื่อแก้ตัว					
12	จะเรียนรู้ได้ดีเฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ ซึ่งนอกเหนือจากวิชาที่เรียน					
13	เวลาทำอะไรมักไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง ชอบคิดไปก่อนว่าตนเองทำไม่ได้					
14	มีความสัมพันธ์กันเพื่อนร่วมชั้นและกับครูน้อย					
15	ชอบทำอะไรเมื่อตอนใกล้จะหมดเวลาแล้วจึงลงมือทำ					
16	ขาดเป้าหมายและทิศทางในการทำงาน ส่วนใหญ่พ่อแม่ ครู หรือบุคคลอื่น ๆ จะเป็นผู้กำหนดให้					
17	มีลักษณะความเป็นผู้นำ					
18	มักจะวิตกกังวล กลัวการทดสอบ และทำข้อสอบได้ไม่ดี					
19	มีลักษณะไม่ค่อยไว้วางใจคนอื่น					
20	มีความสนใจในกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่ากิจกรรมที่เรียน					

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อย มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
21	มีแนวโน้มที่จะมีนิสัยในการเรียน ที่ไม่ดี					
22	เวลาทำงานมักผิดพลาดบ่อย เนื่องจาก ไม่ค่อยมีความรอบคอบ					
23	มีบางครั้งที่ส่งงานช้า เพราะคิดว่างาน ที่ตนเองทำไม่ดีพอ					
24	มีผลงานจากการปฏิบัติไม่ดีพอ					
25	นักเรียนขาดความพยายามในการ ปรับปรุงตนเอง					

แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง
(สำหรับครูผู้สอน)

ชื่อ นามสกุล วันที่
โรงเรียน ชั้น อายุ ปี
ชื่อ พ่อ/แม่ หรือผู้ปกครองที่กรอกแบบสำรวจ

คำชี้แจง แบบสำรวจนี้ใช้วัดลักษณะพฤติกรรมของเด็ก โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับลักษณะของเด็กมากที่สุด คือ น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แบบสำรวจ
ฉบับนี้เป็นการสำรวจลักษณะพฤติกรรมของเด็กตามที่เป็นจริง จึงไม่มีคำตอบถูกหรือผิด
ซึ่งจะเก็บแบบสำรวจนี้เป็นความลับโดยไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อตัวเด็กเป็นอันขาด

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1	เมื่อเริ่มเรียนในชั้นต้น ๆ ดี มีแวว เฉลียวฉลาด แต่เมื่อผลการเรียน ที่ปรากฏ ได้คะแนนไม่ดีนัก					
2	เวลาทำอะไรแล้วมักจะชอบผลัดวัน ประกันพรุ่ง หรือทำงานประจำวัน ไม่เสร็จสมบูรณ์หรือทำได้ต่ำ					
3	ขาดความตั้งใจในการทำงาน ไม่ค่อย มีสมาธิ จิตใจวอกแวกง่าย					
4	มีลักษณะเป็นคนเจ้าระเบียบไม่ว่า จะเป็นการแต่งกาย การจัดเก็บ สิ่งของ ๆ ตน					
5	ชอบลืมทำการบ้าน ลืมงานที่ครูสั่ง ลืมหน้าที่ที่ตนเองต้องทำ และชอบ ทำสิ่งของหายเป็นประจำ					
6	ชอบเหม่อลอย ผันกลางวัน ชอบมอง ออกไปข้างนอก และชอบพูดชอบคุย กับเพื่อน ๆ บ่อย ๆ					

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
7	มีความสนใจในหลาย ๆ เรื่อง และสนใจเรื่องการสำรวจและค้นคว้า					
8	มีความหวังในตนเองจนเกินความเป็นจริง บางครั้งสูง บางครั้งต่ำ					
9	ไม่ชอบทำงานที่ต้องท่อง จดจำ และบังคับเคี้ยวไขวญ					
10	มีความพยายามในการทำงานสูง มีความมานะอดทนสูง					
11	เมื่อทำอะไรผิดพลาดมักจะโทษสถานการณ์หรือผู้อื่น เพื่อแก้ตัว					
12	จะเรียนรู้ได้ดีเฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ ซึ่งนอกเหนือจากวิชาที่เรียน					
13	เวลาทำอะไรมักไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง ชอบคิดไปก่อนว่าตนเองทำไม่ได้					
14	มีความสัมพันธ์กันเพื่อนร่วมชั้นและกับครูน้อย					
15	ชอบทำอะไรเมื่อตอนใกล้จะหมดเวลาแล้วจึงลงมือทำ					
16	ขาดเป้าหมายและทิศทางในการทำงาน ส่วนใหญ่พ่อแม่ ครู หรือบุคคลอื่น ๆ จะเป็นผู้กำหนดให้					
17	มีลักษณะความเป็นผู้นำ					
18	มักจะวิตกกังวล กลัวการทดสอบ และทำข้อสอบได้ไม่ดี					
19	มีลักษณะไม่ค่อยไว้วางใจคนอื่น					
20	มีความสนใจในกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่ากิจกรรมที่เรียน					

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
21	มีแนวโน้มที่จะมีนิสัยในการเรียนที่ไม่ดี					
22	เวลาทำงานมักผิดพลาดบ่อย เนื่องจากไม่ค่อยมีความรอบคอบ					
23	มีบางครั้งที่ส่งงานช้า เพราะคิดว่างาน ที่ตนทำไม่ดีพอ					
24	มีผลงานจากการปฏิบัติไม่ดีพอ					
25	นักเรียนขาดความพยายามในการ ปรับปรุงตนเอง					

ตาราง 3 ค่าอำนาจจำแนก (t) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	5.30	26	5.53
2	8.72	27	4.29
3	3.05	28	1.50
4	2.39	29	3.67
5	4.00	30	4.00
6	2.36	31	5.30
7	3.67	32	3.02
8	3.67	33	2.14
9	3.12	34	4.38
10	3.34	35	2.02
11	3.67	36	3.18
12	5.20	37	2.45
13	4.34	38	2.40
14	7.14	39	1.96
15	4.00	40	4.22
16	2.36	41	2.67
17	4.17	42	2.49
18	5.67	43	1.17
19	6.46	44	4.29
20	5.45	45	3.05
21	3.18	46	1.00
22	1.15	47	7.51
23	6.20	48	4.02
24	5.20	49	5.30
25	2.76	50	1.10

ค่าความเชื่อมั่น .8758

วิธีการให้คะแนนและการแปลผลแบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices
(Scoring and Interpretation)

หลังจากที่นักเรียนทดสอบด้วยการเลือกภาพของแต่ละข้อแล้ว นำมาตรวจคำตอบที่ถูกต้อง โดยให้คะแนนจากแบบทดสอบข้อละ 1 คะแนน นำคะแนนที่ตอบถูกต้องมารวมอีกครั้ง และผลรวมที่ได้จะนำไปเปรียบเทียบกับระดับของเชาวน์ปัญญา (I.Q.) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ระดับฉลาดมาก

ระดับที่ 2 ระดับฉลาด

ระดับที่ 3 ระดับปานกลาง

ระดับที่ 4 ระดับต่ำกว่าปานกลาง

ระดับที่ 5 ระดับปัญญาอ่อน

ผลของคะแนนจากการทดสอบโดยจัดจำแนกเป็นเกรดดังนี้

เกรด	การจัดจำแนก	อายุ 7 ปี	อายุ 8 ปี	อายุ 9 ปี	อายุ 10 ปี	อายุ 11 ปี	อายุ 12 ปี
1	ฉลาด	25+	31+	32+	34+	35+	36+
2	สูงกว่าปานกลาง	21	27	28	30	31	33
3+		15	19	20	22	23	26
3	ปานกลาง	13	16	17	19	20	23
3-		10	12	13	15	16	19
4	ต่ำกว่าปานกลาง	3	5	6	8	9	12
5	บกพร่อง	0	1 or less	2 or less	4 or less	5 or less	7 or less

ตาราง 4 รายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียน คนที่	ผลการทดสอบสถิติปัญหาจากแบบทดสอบ Coloured Progressive Matrices (คะแนน)	ระดับผลการเรียน (ปีการศึกษา) คิดเป็นร้อยละ			คะแนนพฤติกรรมของเด็กปัญหาเล็ดที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (คิดเป็นร้อยละ)	
		2539	2540	2541	ผู้ปกครอง	ครูผู้สอน
1	35 (ฉลาดมาก)	77.00	74.00	70.00	66.40	61.00
2	35 (ฉลาดมาก)	87.00	85.60	75.00	57.00	58.00
3	34 (ฉลาด)	84.80	84.00	83.17	53.20	54.00
4	35 (ฉลาดมาก)	82.00	75.60	74.83	77.00	50.00
5	34 (ฉลาด)	77.00	74.00	70.83	57.00	59.00
6	35 (ฉลาดมาก)	81.60	79.40	77.00	58.00	56.00
7	35 (ฉลาดมาก)	89.50	86.40	82.50	58.40	53.00
8	35 (ฉลาดมาก)	77.60	76.60	71.00	63.20	65.20
9	36 (ฉลาดมาก)	71.40	65.40	63.17	77.00	70.20
10	35 (ฉลาดมาก)	89.60	87.00	80.17	64.00	67.20
11	35 (ฉลาดมาก)	87.20	85.80	82.17	50.00	59.20
12	35 (ฉลาดมาก)	88.00	86.00	83.00	50.40	54.40
13	34 (ฉลาด)	91.60	90.00	86.00	56.40	57.20
14	34 (ฉลาด)	92.20	90.80	88.83	70.00	68.00
15	35 (ฉลาดมาก)	90.00	89.20	88.83	51.20	57.00

ภาคผนวก ข.

1. แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. ผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. แบบแผนโปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ครั้งที่ 17 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเขียนตอบแบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
 - รู้สึกสนุกสนาน ร่าเริง ได้รู้จักเพื่อน ๆ หลายคน
 - รู้สึกสนุกสนานและได้ความรู้
 - รู้สึกสนุกและอยากให้อัดกิจกรรมเช่นนี้อีก
 - รู้สึกกล้าแสดงออก
 - รู้สึกดี ทำให้ได้เพื่อนมากขึ้น และได้ประสบการณ์ต่าง ๆ
 - ชอบกิจกรรมนี้มาก เพราะสนุกและได้ความรู้
 - ชอบและอยากให้มีอีก
 - ได้ความสนุกสนานทุกครั้งที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
 - สนุก ได้รู้จักตนเอง
 - ชอบมาก
2. นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
 - ได้ความรู้ และรู้จักสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น
 - ได้ความรู้แปลกแหวกแนวออกไป
 - ได้มีความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อตนเอง และได้ความรู้
 - ทำให้กล้าแสดงออก และมีความกล้าหาญมากขึ้น
 - ทำให้เขาได้รับประสบการณ์มากขึ้น
 - ได้ความรู้และรู้จักเพื่อนหลายคน
3. เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง
 - ได้ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น
 - ได้เปลี่ยนแปลงความคิดที่ไม่ดีให้ดีขึ้น
 - รู้สึกว่าตัวเองฉลาดมากขึ้น
 - มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
 - ปรับปรุงความรู้สึกดีต่อตนเอง

- ตัวเองเปลี่ยนแปลงไป เพราะได้ความรู้มากขึ้น
- ปรับปรุงคือ ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น
- ได้รู้จักตัวเองมากขึ้น
- ทำให้เข้าสังคมได้ดีขึ้น
- ทำให้ฉันไม่ทำสิ่งที่ไม่ดีกับคนอื่น ๆ และได้มีเพื่อนมากขึ้น

4. นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้อีกหรือไม่

- อยากเข้าร่วมอีก เพราะได้ความสนุกสนานและรู้จักเพื่อน
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะได้ความรู้และสนุกสนาน
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะได้ความรู้หลากหลาย
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะเป็นกิจกรรมที่ผมชอบ
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะทำให้มีความสุข
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะต้องการความรู้
- อยากเข้าร่วมอีก เพราะกิจกรรมนี้สนุกมาก
- อยากเข้าร่วมอีก ผมไม่อยากจากเพื่อนที่เข้ากลุ่มนี้เลย

5. ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการจัด

ครั้งต่อไป

- อยากให้ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้ เพราะได้ประสบการณ์มากมาย
- อยากให้มาจัดกิจกรรมเช่นนี้อีก
- น่าจะจัดให้มีวันจันทร์ พุธ ศุกร์
- ควรเพิ่มเนื้อหาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย
- น่าจะไปจัดกิจกรรมที่เงียบ ๆ
- ไม่มีข้อเสนอแนะ แค่นี้ก็ดีอยู่แล้ว
- อยากให้มีจำนวนครั้งมากกว่านี้ สัปดาห์ 2 – 3 ครั้ง
- อยากให้มีงานกลุ่มเช่นนี้อีกเยอะ ๆ

แบบแผนโปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
1.	ปฐมนิเทศ	เกมสร้าง ความสัมพันธ์	1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนในกลุ่ม 2. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเอง 3. เพื่อให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น 4. เพื่อนัดหมายการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	1. ครูกล่าวทักทายและแนะนำตนเองแก่นักเรียน 2. ครูแจ้งจุดประสงค์วิธีการและข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 3. ครูแจกเอกสารและตารางเวลาแก่นักเรียนทุกคนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามถึงข้อสงสัย 4. ครูให้นักเรียนทุกคนทำแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง 5. ครูให้นักเรียนเล่นเกมสร้างความสัมพันธ์ ดังนี้ 5.1 ครูให้นักเรียนเข้าแถวเป็นวงกลม จากนั้นครูให้นักเรียนแนะนำตนเอง และพูดตามด้วยคำคุณศัพท์ เช่น ฉันชื่อรัศมิ์ ฉันเป็นคนดี พร้อมทั้งทำท่าทางประกอบเป็นสัญลักษณ์ของตนเอง โดยครูแนะนำตัวครู และสาธิตทำท่าทางประกอบต่อจากนั้นก็ให้นักเรียนแนะนำตัวต่อไปเรื่อยๆ

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
				5.2 ครูให้นักเรียนเต้นรำ ทำท่าทางประกอบเสียง เพลงไปเรื่อยๆ ถ้าหาก เพลงหยุดก็ให้นักเรียนรีบ จับคู่กล่าวทักทายกัน และ ให้สัมภาษณ์ หรือทำความ รู้จักเพื่อนสมาชิกทุกคน ให้ได้มากที่สุด เช่น ถามชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น จำนวนพี่น้อง อาหารที่ชอบมากที่สุด กีฬาที่ชอบมากที่สุด งานอดิเรก วิชาที่ชอบเรียนมากที่สุด เป็นต้น เมื่อเพลงดังขึ้น ก็รีบเดินไปสัมภาษณ์เพื่อน สมาชิกคนอื่นๆ ใช้เวลา 20 นาที 5.3 ครูซักถามถึงความรู้สึก ของนักเรียนในการเข้าร่วม กิจกรรม และถามคำถาม อื่นๆ ดังนี้ 5.3.1 เมื่อนักเรียนได้ ซักถามถึงสิ่งที่ตนต้องการ อยากรู้เกี่ยวกับตัวเพื่อนๆ ทำให้นักเรียนได้ประโยชน์ อะไรบ้าง 5.3.2 เมื่อนักเรียนได้บอก สิ่งที่ตนเองต้องการให้ผู้อื่นรู้ นักเรียนรู้สึกอย่างไร 5.3.3 การพบปะและ สนทนากับผู้อื่นดีอย่างไร 5.3.4 นักเรียนจะนำการ

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
				สนทนาพูดคุยไปใช้ในโอกาสใดบ้าง 5.3.5 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม 5.3.6 ครูสรุปประเด็นสาระสำคัญเพิ่มเติม 6. ครูนัดหมายการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งต่อไป
2.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป	เกมตัวฉัน	เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองภาคภูมิใจในตนเอง และมีความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง	ในการทำกิจกรรมตั้งแต่ครั้งที่ 2-16 ครูดำเนินการโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้ <u>ขั้นที่ 1 ขั้นนำ</u> ครูนำเข้าสู่กิจกรรม โดยการสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมที่จะกระทำเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้
3.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป	เกมสิ่งที่ฉันภาคภูมิใจ	เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนรักตัวเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและยอมรับตนเอง	<u>ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม</u> ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง
4.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป	กรณีตัวอย่าง "เรื่องของศรธรรม"	1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เห็นถึงความสามารถ และเห็นคุณค่า	<u>ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์</u> ครูให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น หลังจากที่ทำกิจกรรม โดย

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
5.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป	เกมสร้าง ความเชื่อมั่น	ในตนเอง 2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับตนเองและบอกวิธีปรับปรุงตนเองได้ 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครูและครอบครัว 1. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนมากขึ้น 2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกคลายเครียด และสนุกสนาน 3. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม 4. เพื่อให้นักเรียนได้รับการยอมรับซึ่งกันและกัน	ครูใช้คำถาม ถามนำเพื่อให้นักเรียนได้แยกแยะพฤติกรรมต่างๆ และนักเรียนร่วมกันอภิปราย ซึ่งในชั้นตอนนี้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ยอมรับในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น ได้รับการยอมรับจากสังคม กลุ่มเพื่อน และครอบครัว รวมทั้งมีความเชื่อมั่น และสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ <u>ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้</u> ขั้นนี้ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม เมื่อนักเรียนสรุปแล้วครูสรุปเพิ่มเติม หลังจากนั้นครูให้นักเรียนบันทึกผลจากการทำกิจกรรม <u>การประเมินผล</u> ครูประเมินผลโดย 1. การสังเกตการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการซักถาม
6.	การเห็นคุณค่าในตนเอง	เกมฉันรักตัวเองแม้กระทั่งเมื่อ...	1. เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการ	การตอบคำถาม การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
	ด้านตน โดยทั่วไป		การรักตนเอง อย่างไม่มีเงื่อนไข 2. นักเรียนสามารถ บอกได้ว่า เขา ชอบอะไร และ ไม่ชอบอะไรที่ เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งจะได้พิจารณา หาทางปรับปรุง แก้ไขตัวเองได้ 3. เพื่อให้ นักเรียน เกิดความรู้สึก ที่ดีต่อตนเอง มีความภาคภูมิใจ และเห็น คุณค่าใน ตนเอง	3. ประเมินผลจากสมุด กิจกรรมนักเรียน
7.	การเห็น คุณค่า ในตนเอง ด้านตน โดยทั่วไป	เกมชมตนเอง	1. เพื่อให้ นักเรียน ได้เห็นความ สำคัญของการ พูดในทางบวก 2. เพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึกการพูดทาง บวกกับตนเอง ซึ่งจะทำให้มีผล ต่อการกระตุ้นให้ ประสบความสำเร็จ	

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
8.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคมกลุ่มเพื่อน	เกมมองเห็นส่วนที่ดีของเพื่อน	ในชีวิตมากขึ้น 1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักมองหาข้อที่ดี หรือส่วนที่ดีของผู้อื่น 2. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นคนมองคนอื่นในแง่ดี	
9.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคมกลุ่มเพื่อน	เกมต่อรูปสี่เหลี่ยม : ความร่วมมือกันในการทำงานกลุ่ม	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือกันในการทำงาน 2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงปัญหา อุปสรรค และองค์ประกอบต่างๆ ในการทำงานร่วมกัน 3. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อความหมาย 4. เพื่อให้นักเรียนสามารถฝึกฝน	

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
10.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคมกลุ่มเพื่อน	บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเรื่อง "ความมีเมตตากรุณา"	ตนเองให้มีความไวต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น 1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีปฏิบัติตนให้เป็นที่รักของเพื่อนๆ ได้ 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำแนวทางที่ได้จากการทำแล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ 4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะทำดีต่อไป	
11.	การเห็นคุณค่า	เกมการทำงานร่วมกัน :	1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการ	

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
	ในตนเอง ด้านสังคม กลุ่มเพื่อน	ตัดถนนให้ ยาวที่สุด	ทำงานร่วมกัน 2. เพื่อฝึกให้นัก เรียนได้เรียนรู้ถึง การคิดแก้ไข ปัญหา	
12.	การเห็น คุณค่า ในตนเอง ด้านสังคม กลุ่มเพื่อน	เกมเมือง สวรรค์ เมืองหรรษา	1. เพื่อให้นักเรียน เกิดความคิด สร้างสรรค์ใน การแก้ไขปัญหา 2. เพื่อฝึกให้นัก เรียนเป็นคน ที่กล้าแสดงออก	
13.	การเห็น คุณค่า ในตนเอง ด้าน โรงเรียน- การศึกษา	เกมตั้ง เป้าหมาย	1. เพื่อให้นักเรียน ได้รู้จักฝึกการ ตั้งเป้าหมายใน ตัวเองให้ได้รับ ผลสำเร็จ 2. ให้นักเรียนได้ รู้จักนึกถึงความ สามารถ ความดี ของตน 3. เพื่อทำให้ตนเอง ได้รับความภาค ภูมิใจ และความ ชื่นชมจากบุคคล อื่น	

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
14.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียน-การศึกษา	เกมความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้น	1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างสร้างสรรค์จากสิ่งที่เคยทำผิดพลาด 2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่เคยทำผิดพลาด 3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจว่าความผิดพลาดนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นและเป็นสิ่งที่เรายอมรับได้	
15.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านทางบ้านครอบครัว พ่อ แม่	บทบาทสมมติแบบมีบท เรื่อง "ครอบครัวของสิริเยี่ยม"	1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว 2. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างตนเอง	

ครั้งที่	เน้นเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินกิจกรรม
16.	การเห็นคุณค่าในตนเองด้านทางบ้านครอบครัว พ่อ แม่	กรณีตัวอย่าง "เรื่องของเกริกพล"	กับสมาชิกในครอบครัว 1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีการที่ทำให้ตนเองได้รับการยอมรับจากทางบ้าน ครอบครัว พ่อ, แม่ เกี่ยวกับเรื่องความมีน้ำใจ ความกตัญญู กตเวทิต์	
17.	ปัจเจกนิเทศ	กิจกรรมอำลา	1. นักเรียนสามารถสรุปผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองได้ 2. นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้ 3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความประทับใจในการ	1. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง 2. ครูให้นักเรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 3. ครูสรุปเพิ่มเติม 4. ครูแจกกระดาษที่ตัดเป็นรูปผลไม้เล็กๆ ให้นักเรียนทุกคนเขียนบรรยายความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการเปรียบเทียบกับความรู้สึกก่อนมาเข้าร่วมกิจกรรม และ

ครั้งที่ 1

ปฐมนิเทศ

<u>กิจกรรม</u>	เกมสร้างความสัมพันธ์
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนในกลุ่ม 2. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเอง 3. เพื่อให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น 4. เพื่อนัดหมายการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

แนวคิด การได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ซึ่งทำให้เกิดความสนุกสนานคุ้นเคยกันมากขึ้น และเกิดเจตคติที่ดีต่อกันในกลุ่ม นอกจากนี้ยังทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน

<u>สื่อ</u>	1. กระดาษ A4 ที่ทำเป็นสมุดเล่มเล็ก 2. เอกสารชี้แจงความมุ่งหมาย ข้อควรปฏิบัติ และตารางกำหนดวันเข้ากลุ่มสัมพันธ์ 15 แผ่น 3. เทปเพลงและเครื่องบันทึกเสียง 4. สมุดกิจกรรมนักเรียน
-------------	--

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ครูกล่าวทักทายและแนะนำตนเองแก่นักเรียน
2. ครูแจ้งจุดประสงค์ วิธีการ และข้อควรปฏิบัติในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. ครูแจกเอกสารและตารางเวลาแก่นักเรียนทุกคน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้

ซักถามข้อสงสัย

4. ครูให้นักเรียนทุกคนทำแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง
5. ครูให้นักเรียนเล่นเกมสร้างความสัมพันธ์ ดังนี้

5.1 ครูให้นักเรียนเข้าแถวเป็นวงกลม จากนั้นครูให้นักเรียนแนะนำตนเอง และตามด้วยคำคุณศัพท์ เช่น ฉันชื่อ รัศมี ฉันเป็นคนดี พร้อมทำท่าทางประกอบ เป็นสัญลักษณ์

ของตนเอง โดยครูแนะนำตัวครู และสาธิตทำท่าทางประกอบ ต่อจากนั้นก็ให้นักเรียนแนะนำตัวต่อไปเรื่อยๆ

5.2 ครูให้นักเรียนเดินเต้นรำทำท่าทางประกอบเสียงเพลงไปเรื่อยๆ ถ้าหากเพลงหยุด ก็ให้นักเรียนรีบจับคู่ กล่าวทักทายกัน และให้สัมภาษณ์หรือทำความรู้จักเพื่อนสมาชิกทุกๆ คน ให้ได้รายละเอียดมากที่สุด เช่น ถามชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น จำนวนพี่น้อง อาหารที่ชอบมากที่สุด กีฬาที่ชอบมากที่สุด งานอดิเรก วิชาที่ชอบเรียนมากที่สุด เป็นต้น เมื่อเพลงดังขึ้นก็รีบเดินหรือเต้นรำทำท่าทางประกอบเสียงเพลง ถ้าเพลงหยุดก็ให้ทักทายและสัมภาษณ์เพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหมดเวลาที่ครูกำหนดไว้ ใช้เวลา 20 นาที

5.3 ครูซักถามถึงความรู้สึกของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม และถามคำถามอื่นๆ ดังนี้

5.3.1 เมื่อนักเรียนได้ซักถามถึงสิ่งที่ตนต้องการอยากรู้เกี่ยวกับตัวเพื่อนๆ ทำให้นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้าง

5.3.2 เมื่อนักเรียนได้บอกสิ่งที่ตนเองต้องการให้ผู้อื่นรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกอย่างไร

5.3.3 การพบปะและสนทนากับผู้อื่นได้อย่างไร

5.3.4 นักเรียนจะนำการสนทนาพูดคุยไปใช้ในโอกาสใดบ้าง

5.3.5 ครูให้นักเรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม

5.3.6 ครูสรุปประเด็นสาระสำคัญเพิ่มเติม

6. ครูนัดหมายการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งต่อไป

~~~~~

ครั้งที่ 2

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

<u>กิจกรรม</u>	เกมตัวฉันเอง
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า ความภาคภูมิใจ และมีความเข้าใจในตนเอง อย่างถูกต้อง

<u>แนวคิด</u>	ภาพลักษณ์ของคนเราสามารถพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้ถ้าเราตั้งใจ ที่จะปรับปรุง

<u>สื่อ</u>	1. กระดาษ A4 2. ใบความรู้ 3. ใบกิจกรรม

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาและทักทายนักเรียน จากนั้นครูซักถามถึงความ
พอใจเกี่ยวกับงานหรือการกระทำของตนหรือไม่ ถ้าหากไม่พอใจนักเรียนทำอย่างไร

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน จากนั้นครูแจกซองจิ๊กซอรูป
บ้านให้กลุ่มละ 1 ซอง ให้นักเรียนช่วยกันต่อจิ๊กซอให้เสร็จภายในเวลา 3 นาที

2.2 ครูให้นักเรียนแต่ละคนหลับตาและจินตนาการถึงบ้านในฝันของตน ตามที่ตนเอง
อยากให้เป็นอย่างไรก็ได้ ใช้เวลา 2 นาที

2.3 ให้นักเรียนวาดภาพบ้านในฝันตามที่ตนเองได้จินตนาการ แล้ววาดลงในกระดาษ
ที่ครูแจกให้โดยไม่คำนึงถึงความงาม วาดอย่างไรก็ได้ตามความต้องการของตนเอง ใช้เวลา 2
นาที

2.4 ครูให้นักเรียนเข้ากลุ่มเดิมที่แบ่งตั้งแต่ตอนแรก ให้แต่ละกลุ่มพูดคุยถึงภาพบ้าน
ในฝันของตน จากนั้นแลกเปลี่ยนกันดู ใช้เวลา 10 นาที

2.5 ครูให้นักเรียนปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงภาพบ้านในฝันของตนให้เป็นที่น่าพอใจยิ่งขึ้น หลังจากที่ได้พูดคุยกับเพื่อน ใช้เวลา 3 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มๆ ละ 3 คน ออกมานำเสนอภาพบ้านในฝันของตน

3.2 ครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนได้ทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถามนำดังนี้

3.2.1 ภาพที่นักเรียนแต่ละคนวาดมานั้น เหมือนกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.2.2 มีใครบ้างที่วาดออกมาแล้วเหมือนจริงตามที่ตนจินตนาการ

3.2.3 ภาพที่นักเรียนแต่ละคนวาดเสร็จแล้วนั้น สามารถวาดต่อเติมได้หรือไม่ เพราะอะไร

3.2.4 ตอนแรกทีวาดภาพเสร็จแล้วรู้สึกอย่างไร และต่อมาครูให้เวลานักเรียนได้ต่อเติมปรับปรุงรูปภาพที่วาดในครั้งแรกแล้วรู้สึกอย่างไร มีความสุขมากขึ้นหรือไม่ที่ได้ปรับปรุงบ้านของตน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการจัดกิจกรรมนี้จากใบความรู้

4.2 ครูสรุปเพิ่มเติม

4.3 ให้นักเรียนบันทึกผลการทำกิจกรรมลงในสมุดกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม อภิปราย และแสดงความคิดเห็น
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรม

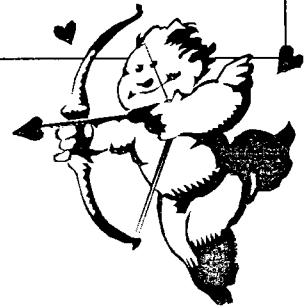

* ปรับปรุงจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต, ม.ป.ป.

ใบความรู้

(จากกิจกรรมเรื่อง ตัวฉันเอง)

สิ่งที่ประกอบกันขึ้นเป็นตัวตนของบุคคลไม่ว่าจะเป็นข้อดี ข้อเสีย เป็นสิ่งที่เราพอใจหรือไม่พอใจ ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่ได้ทั้งสิ้น หากเราได้มีโอกาสมองเห็นข้อบกพร่องของตนเอง และพร้อมยินดีที่จะแก้ไขในสิ่งนั้นๆ ก็ย่อมเป็นหนทางในการพัฒนาชีวิตตนให้ดีขึ้นได้เช่นกัน

ใบกิจกรรม

(จากกิจกรรมเรื่อง ตัวฉันเอง)

ให้นักเรียนเขียนถึงสิ่งที่ตนเองต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขมา 3 อย่าง

ครั้งที่ 3

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

กิจกรรม	เกมส์ที่ฉันภาคภูมิใจ
จุดมุ่งหมาย	เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนรักตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและยอมรับตนเอง

แนวคิด การรู้จักตนเองเข้าใจตนเอง และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองจะทำให้มองเห็นค่าความดีของตน ความมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนี้จะทำให้แผ่ไปยังบุคคลอื่นๆ ซึ่งการรักตนเอง รักบุคคลอื่น จะส่งผลให้มองเห็นคุณค่าในตนเองเป็นกำลังใจให้กับตนเองในการทำดี ทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

- สื่อ**
1. กระดาษ A4 (ทำเป็นเส้นบรรทัดสำหรับเขียนข้อความได้)
  2. ชองจดหมาย 15 ชอง

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นนำ 1 ขั้นนำ

- 1.1 ครูสนทนา และทักทายนักเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อสร้างความคุ้นเคยกัน
- 1.2 ครูสนทนา และซักถามนักเรียนว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับตนเองบ้างนักเรียนเคยคิดรักตัวเองหรือไม่

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

- 2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยใช้เพลง “ลมเพลมพัด” พัดคนที่มีภาพสิ่งของที่เหมือนกันเข้ากลุ่มโดยเร็ว
- 2.2 ครูให้นักเรียนทุกคนคิดถึงช่วงเวลาที่เราารู้สึกว่าไม่สบายใจ, หม่นหมอง, ทุกข์ใจ เช่น ขณะโกรธ, เศร้า, เสียใจ, น้อยใจ, อับอาย หรือทุกข์ อย่างในขณะเดียวกัน
- 2.3 ให้นักเรียนคิดจินตนาการต่อไปถึงอนาคตซึ่งเราอาจจะพบกับความรู้สึกเหล่านี้
อีก
- 2.4 ให้นักเรียนคิดจินตนาการถึงช่วงเวลาที่ตนเองมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน สมหวัง มีคนชื่นชมยินดี (ใช้เวลา 3 นาที) ครูซักถามความรู้สึก

2.5 ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่ม ช่วยกันพิจารณาว่า พวกเราควรจะทำอย่างไรเพื่อก้าวออกจากภาวะที่เราไม่สบายใจ รู้สึกหม่นหมอง ทุกข์ใจ เช่น ขณะโกรธ, เศร้า, เสียใจ, น้อยใจ, อับอาย เป็นต้น และมีอะไรที่จะช่วยเตือนใจเราได้ เช่น คำพูด พูดให้สติแก่ตนเองว่า ฉันเป็นคนดี และมีความสามารถเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนๆ และส่งตัวแทนกลุ่มออกมารายงาน คนละ 2 นาที

2.6 ครูแจกกระดาษ A4 และซองจดหมายให้นักเรียนทุกๆ คน แล้วให้นักเรียนทุกคน เขียนคำพูด, ข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่ทำให้ตนเองสบายใจ, ทำให้อารมณ์ขึ้น และเขียนในลักษณะความรักที่ตัวเองมีต่อตนเอง เมื่อเขียนเสร็จแล้วพับกระดาษที่เขียนข้อความเหล่านั้น ใส่ในซองจดหมายแล้วเขียนจ่าหน้าซองจดหมายว่า “ความลับ” ครูแนะนำให้เก็บไว้ในที่ที่ดี และปลอดภัยจนกว่าตัวเองต้องการ ก็เปิดอ่าน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูตั้งประเด็นคำถาม ถามนักเรียนดังนี้

3.1.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อคิดถึงช่วงที่รู้สึกไม่สบายใจ, หม่นหมองหรือทุกข์ใจ เช่น ขณะโกรธ, เศร้า, เสียใจ, น้อยใจ, อับอาย, เป็นต้น และรู้สึกอย่างไรขณะคิดหลับตาจินตนาการในอนาคตรา เราอาจจะพบกับความรู้สึกเหล่านี้อีก

3.1.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อได้เขียนเรื่องที่ทำให้ตนเองสบายใจ, ทำให้อารมณ์ขึ้นและหรือ เขียนในลักษณะความรักที่รักตัวเอง

3.1.3 นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากกิจกรรมนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุป โดยครูใช้คำถาม และให้นักเรียนบอกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

4.1.1 ถ้าในอดีตมีเหตุการณ์ที่ทำให้เรารู้สึกเสียใจ, ผิดหวัง, ห่อเหี่ยว, โกรธใครบางคน, หรือทำอะไรแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ เรายังจะคิดถึงเหตุการณ์เหล่านี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

4.1.2 ถ้าหากเราเลือกเอาเหตุการณ์เฉพาะแต่สิ่งที่ดี ๆ สิ่งที่ทำให้เราเป็นสุข เช่น ได้รับคำชมเชยจากบุคคลอื่น ๆ , ได้รับผลรางวัลต่าง ๆ สบได้คะแนนดี ๆ , เหตุการณ์ที่สนุกสนานกับเพื่อน ๆ และบุคคลในครอบครัว แล้วนำมาคิดในปัจจุบันด้วย นักเรียนคิดว่าน่าจะมีเกิดอะไรขึ้นกับความรู้สึกของเรา

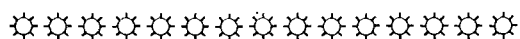
4.1.3 ถ้าหากให้นักเรียนเลือกคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นความรู้สึกที่ไม่ดี, อารมณ์โกรธ, เสียใจ, ผิดหวัง กับความรู้สึกที่ดีต่อตนเองคิดแต่เหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองเป็นสุข ดีใจ, สนุกสนาน, ประสบความสำเร็จ นักเรียนควรจะเลือกคิดแบบใดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

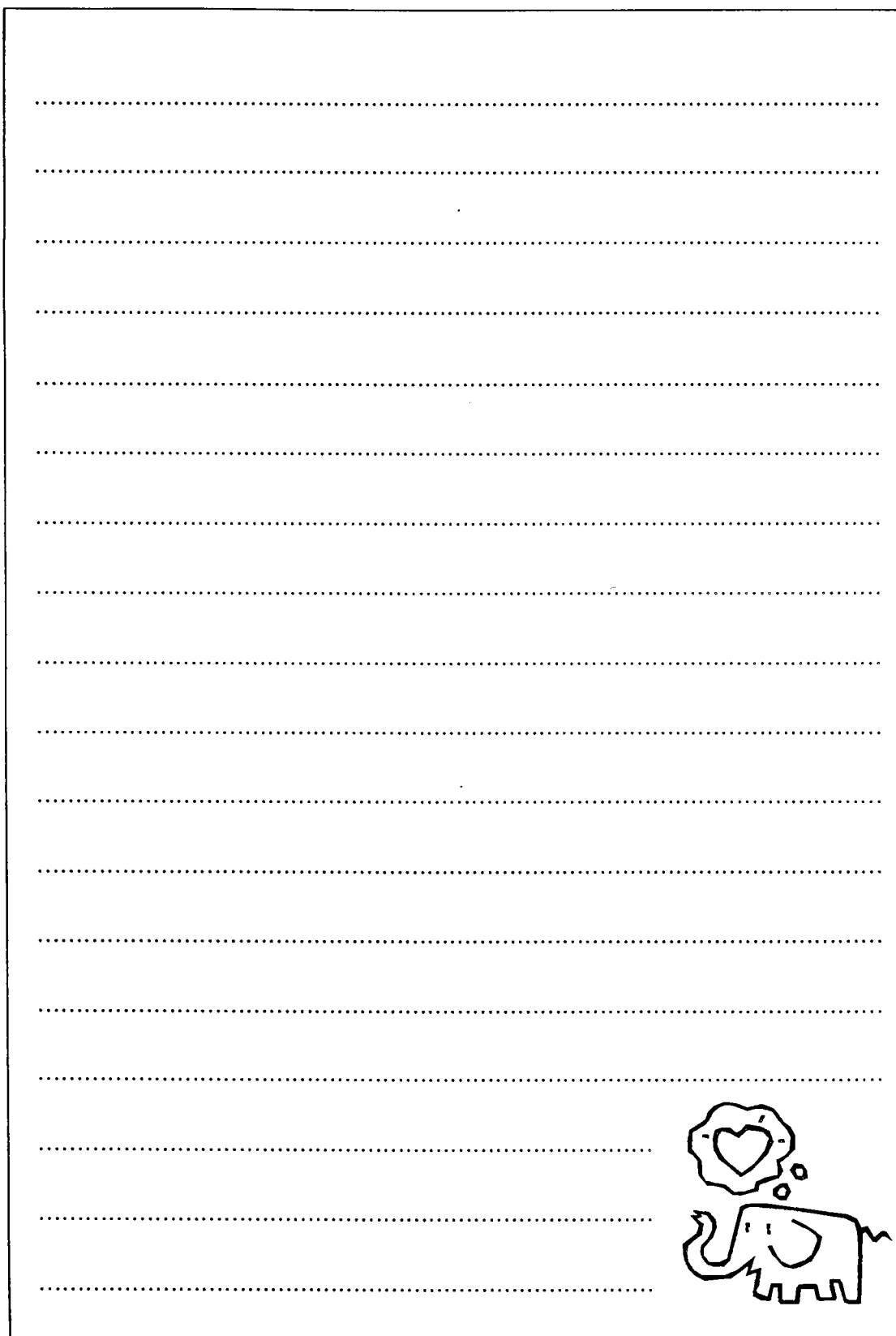
4.2 ครูสรุปเพิ่มเติม

4.3 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามถึงข้อสงสัย

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการซักถาม การตอบคำถาม การอภิปรายและแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. ประเมินผลจากสมุดบันทึกกิจกรรมนักเรียน

ครั้งที่ 4

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

- กิจกรรม   กรณีตัวอย่าง “เรื่องของศรราม”
- จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เห็นถึงความสามารถ และเห็นคุณค่าในตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถยอมรับตนเอง และบอกวิธีปรับปรุงตนเองได้
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครูและครอบครัว

แนวคิด   การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม รู้จักยับยั้งชั่งใจ ต้องมั่นคงในความคิดของตน รู้จักวิธีการ ปรับปรุงตัวเองซึ่งจะทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

- สื่อ   1. แผ่นข้อความ กรณีตัวอย่าง “เรื่องของศรราม” และบัตรคำสั่ง จำนวน 15 แผ่น

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูกล่าวนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการสนทนาและทักทายนักเรียน ชักถามนักเรียนถึงความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่ผ่านมา

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยใช้เพลง “ลมพัดพัด” เพื่อแบ่งกลุ่ม

2.2 ครูแจกแผ่นข้อความเรื่องของศรราม และบัตรคำสั่งจำนวน 15 แผ่น โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างโดยใช้เวลา 10 นาที ในหัวข้อคำถามจากบัตรคำสั่ง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานเกี่ยวกับผลการอภิปราย “เรื่องของศรราม”

3.2 ครูให้นักเรียนรวมเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วให้ร่วมกันแสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็น ในหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 ในชีวิตจริงของนักเรียน นักเรียนได้รับการยอมรับจากครู และครอบครัวหรือไม่ เพราะอะไร นักเรียนควรปรับปรุงตนเองอย่างไร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครู และครอบครัว

3.2.2 การวางแผนทางในการนำไปใช้ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครู และครอบครัว ในเรื่องความรับผิดชอบ และการประสบผลสำเร็จตามที่ตนเองตั้งเป้าหมายเอาไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม

4.2 ครูสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เน้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เห็นถึงความสามารถและเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถยอมรับตนเอง และรู้จักวิธีปรับปรุงตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตนเองต้องการได้ รวมทั้งเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครูและครอบครัว

การประเมินผล

1. สังเกตการร่วมกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม อภิปราย และแสดงความคิดเห็น

✌ เรื่องของศรธรรม ✌

ศรธรรมเป็นบุตรชายคนเดียวในบ้าน ครอบครัวของศรธรรมเป็นครอบครัวที่ร่ำรวย มีกิจการหลายแห่ง ศรธรรมเป็นเด็กที่มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาดแต่เป็นคนที่ชอบเอาแต่ใจตนเอง คบเพื่อนเกรง ไม่ตั้งใจเรียน และชอบใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มารดาของศรธรรมเป็นแม่บ้าน ส่วนบิดาของศรธรรมทำงานเพียงคนเดียว ต่อมาบิดาของศรธรรมล้มป่วยลง และต้องใช้จ่ายเงินเพื่อรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก ส่วนกิจการหลายแห่งของบิดาถูกปิดลง เนื่องจากเศรษฐกิจไม่ดี และในที่สุดครอบครัวของศรธรรมก็จนลง ศรธรรมก็ขาดเรียนบ่อยขึ้นจนกระทั่งสอบตกหลายวิชา ครูและมารดาก็คอยตักเตือนอยู่เสมอ ศรธรรมก็ไม่เชื่อฟังแต่ในจิตใจลึกๆ ของศรธรรมแล้ว ศรธรรมอยากเป็นทหาร อยู่มาวันหนึ่ง ศรธรรมก็นั่งคิดทบทวน เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาที่ตนเองทำไปนั้นว่าไม่ถูกต้อง และไม่มีอะไรดีขึ้นถ้าหากทำตัวเช่นนี้ต่อไป ศรธรรมก็นั่งนึกถึงความหวังที่ตนเองหวังไว้ คือเขาอยากเป็นทหาร เขาก็คิดว่าถ้าหากทำตัวเองเหมือนที่ผ่านๆ มา เขาอาจจะไปไม่ถึงเป้าหมายที่เขาตั้งใจไว้ ศรธรรมเริ่มทำตัวใหม่ ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ตั้งใจเรียน หมั่นศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและช่วยเหลืองานบ้าน ช่วยเหลือครูและเพื่อน จนกระทั่งเขาได้รับรางวัลเรียนดีเป็นนักเรียนดีเด่นของโรงเรียน ต่อมาเขาก็สอบเข้าศึกษาต่อโรงเรียนนายร้อย จปร. ได้สำเร็จได้เป็นทหารอย่างที่เขาตั้งใจไว้ ทำให้ครูและมารดารวมทั้งเพื่อน ๆ ต่างก็แสดงความดีใจกับศรธรรม

บัตรคำสั่ง

ให้นักเรียนในกลุ่มดำเนินการอภิปราย ร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นศรธรรมนักเรียนจะทำตัวอย่างไร
2. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ศรธรรมมีพฤติกรรมที่ไม่ดี
3. อะไรทำให้ศรธรรมบรรลุถึงเป้าหมายที่เขาได้ตั้งใจไว้
4. นักเรียนเคยตั้งความหวังอะไรบ้าง และทำอย่างไรจึงจะบรรลุถึงเป้าหมายที่นักเรียนต้องการ

ครั้งที่ 5

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

กิจกรรม เกมสร้างความเชื่อมั่น

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนมากขึ้น
  2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกคลายเครียด และสนุกสนาน
  3. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม
  4. เพื่อให้นักเรียนได้รับการยอมรับซึ่งกันและกัน

แนวคิด การเรียนหรือการทำงานอย่างมุ่งมั่น บางครั้งทำให้เราเกิดความเครียดได้ ฉะนั้นถ้าเราได้รู้จักการผ่อนคลายด้วยเสียงดนตรี ก็สามารถคลายเครียด และเกิดความสุขสนุกสนาน และยังทำให้เราเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้

สื่อ 1. เทปเพลงและเครื่องบันทึกเสียง

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเวลาที่เรารู้สึกเครียด เรามีวิธีคลายเครียดได้อย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนเข้าแถวเป็นรูปวงกลม ครูอธิบายวิธีการเล่นว่า ให้นักเรียนคิดและทำท่าทางประกอบเสียงเพลง โดยออกมาทำท่าทางตรงกลางวงกลม แต่ห้ามไม่ให้ทำซ้ำกัน เมื่อเพื่อนออกมาทำแล้วทุกคนที่เหลือจะต้องทำท่าทางเหมือนที่เพื่อนทำทุกอย่าง ถ้าทำเสร็จแล้วก็กลับเข้ามาประจำอยู่ที่เดิม

2.2 ครูสาธิตให้นักเรียนในกลุ่มดูเป็นคนแรก หลังจากนั้นให้นักเรียนคนใดออกมาก่อนก็ได้ แต่ห้ามแย่งกันออก ให้นักเรียนใช้สายตาหรือท่าทางสื่อสารกันว่า ใครจะออกมาก่อน ทุกๆ คนจะต้องจำท่าทางที่เพื่อนทำให้ได้ ถ้าใครทำซ้ำกับเพื่อนคนนั้นแพ้

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูให้นักเรียนกลับไปนั่งที่ตามกลุ่มเหมือนเดิม

3.2 ครูใช้คำถาม ถามนำดังนี้

- 3.2.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไร หลังจากทำกิจกรรมนี้
- 3.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไร ที่ต้องทำตามทางตามอย่างเพื่อน
- 3.2.3 การที่เราเป็นผู้นำและผู้ตามนั้น ดีหรือไม่ อย่างไร
- 3.2.4 นักเรียนมีวิธีการคลายเครียดอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการนำไปใช้

4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุป โดยครูใช้คำถาม ถามนำดังนี้

- 4.1.1. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากการทำกิจกรรมนี้
- 4.1.2. นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมนี้
- 4.1.3. เราจะนำแนวคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร
- 4.1.4. ครูสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

*****

ครั้งที่ 6

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

- กิจกรรม เกมฉันรักตัวเองแม้กระทั่ง เมื่อ.....
- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ เกี่ยวกับการรักตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไข
  2. นักเรียนสามารถบอกได้ว่าชอบอะไรเกี่ยวกับตัวเอง, ไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งจะได้พิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขตัวเองได้
  3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง

แนวคิด การรู้จักและเข้าใจตนเองช่วยให้พัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ารู้จักและเข้าใจส่วนที่บกพร่องหรือไม่ดีของตนเอง ก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ส่วนสิ่งที่ดีอยู่แล้วก็พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง

- สื่อ
1. รูปถ่ายของนักเรียนแต่ละบุคคล หรือภาพวาดที่เป็นรูปของตนเอง
  2. กระดาษ A4 15 แผ่น
  3. กาวลาเท็กซ์

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการขั้นที่ 1 ขั้นนำ

- 1.1 ครูกล่าวทักทายนักเรียนและสนทนากับนักเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง
- 1.2 ครูซักถามนักเรียนถึงการถ่ายรูปว่านักเรียนเคยถ่ายรูปหรือไม่ เมื่อถ่ายออกมาแล้วรู้สึกชอบรูปภาพของตนเองหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

- 2.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยใช้เพลง “รวมเงิน” อย่างรวดเร็ว

2.2 ครูแจกกระดาษ A4 ให้กับนักเรียนแต่ละกลุ่ม และแจกกาเวลาเท็กซ์ให้กลุ่มละ 1 กระป๋อง

2.3 ครูให้นักเรียนนำรูปถ่ายของตนเองที่ถ่ายใหม่ล่าสุดคนละ 1 รูป (ครูสั่งให้เตรียมมาล่วงหน้า) แล้วติดรูปถ่ายของตนเองแปะลงกลางของกระดาษ A4 ที่พับและตกแต่งให้สวยงาม

2.4 ครูให้นักเรียน เขียนสิ่งที่ชอบ, ชื่นชมหรือภาคภูมิใจอะไรในตัวเอง เขียนพิจารณาจากรูปร่าง หน้าตาของตนเอง สวย, น่ารัก หรือพอใจแค่ไหนตามใจชอบของนักเรียน, หรือมีพรสวรรค์อย่างไร, เขียนบุคลิกลักษณะอื่น ๆ ของตนเอง

2.5 ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ หรือเขียนถึงสิ่งที่ตนเองเคยทำผิดพลาด หรือบกพร่องเขียนใส่คนละข้างกับส่วนที่ชอบหรือภาคภูมิใจ

2.6 เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จแล้วให้นักเรียนสนทนา และแลกเปลี่ยนกันดู (ห้ามวิพากษ์วิจารณ์รูปภาพหรือข้อความที่เพื่อนเขียน)

2.7 ให้นักเรียนรวมกลุ่มกันติดหรือแสดงรูปภาพของตนเองที่ป้ายนิเทศน์หรือติดที่บอร์ดในห้อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูตั้งประเด็นคำถาม ถามนักเรียนดังนี้

3.1.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อเขียนถึงความรู้สึกหรือความภาคภูมิใจที่มีต่อตนเอง และรู้สึกอย่างไรเมื่อเขียนข้อผิดพลาด หรือเขียนสิ่งที่ไม่ชอบเกี่ยวกับตนเอง

3.1.2 ความภาคภูมิใจหรือส่วนที่ดี และไม่ดีของเราเหมือนหรือต่างจากของเพื่อน

3.1.3 มีนักเรียนคนใดบ้างที่ดีเยี่ยมพร้อมไปหมดทุกอย่างและทำอะไรไม่เคยผิดพลาด หรือบกพร่องเลย

3.1.4 ครูซักถามนักเรียนว่า นักเรียนยอมรับหรือไม่ว่า ความผิดพลาดนั้นคือสิ่งที่เราทำขึ้นเอง ไม่ใช่สิ่งที่เรามี เพราะเราเกิดมาแรกๆ เราไม่ได้เอาความผิดมาด้วย ความผิดพลาดนั้นเราทำต่อจากที่เราเกิด ความผิดพลาดเราสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ถ้าเรารู้และยอมรับ ตัวเราเองต่างหากที่มีคุณค่าควรแก่ความรัก

3.1.5 นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุป โดยครูใช้คำถาม ถามนำ และให้นักเรียนบอกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

4.1.1. เมื่อทำกิจกรรมนี้แล้วทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

4.1.2. คนเราทุกคนต่างก็มีข้อดีและข้อเสียบ้างแตกต่างกันไป ถ้าหากว่าเราทราบข้อบกพร่องของตนเองแล้ว เราควรจะทำอย่างไร จึงจะดีที่สุดในการพัฒนาตนเอง

4.2 ครูสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการซักถาม การตอบคำถาม การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

ครั้งที่ 7

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนโดยทั่วไป

กิจกรรม   เกมชมตนเอง

จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการพูดในทางบวก
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการพูดทางบวกกับตนเอง ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการกระตุ้นให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตมากขึ้น

แนวคิด   การพูดกับตนเองในทางบวกหรือทางที่ดี เป็นการแสดงออกถึงความรักตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จ ความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเอง

สื่อ   1. ใบความรู้ 15 แผ่น
2. ใบงาน 15 แผ่น

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูสนทนาและทักทายนักเรียน จากนั้นครูซักถามนักเรียนว่า นักเรียนเคยนึกคิดเกี่ยวกับอะไร แล้วมีความรู้สึกเหมือนว่าได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นหรือไม่ ครูอาจจะหยิบเอาภาพธรรมชาติ, ทะเล, ป่า, อาหารต่างๆ และอื่นๆ มาให้นักเรียนดู แล้วถามความรู้สึกว่ารู้สึกอย่างไร เมื่อดูรูปภาพเหล่านั้น

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนนั่งหลับตาแล้วจินตนาการว่าตัวเองกำลังเปิดตู้เย็นแล้วหยิบมะนาวขึ้นมา บีบลูกมะนาว ยกลูกมะนาวนั้นขึ้นมาดมกลิ่นของมะนาว จากนั้นใช้มีดผ่ามะนาวออกเป็น 2 ซีก แล้วบีบมะนาวที่ผ่านั้นเข้าปาก จากนั้นครูถามนักเรียนว่า รู้สึกเหมือนได้กลิ่นมะนาวไหม, เมื่อตอนที่นักเรียนบีบมะนาวที่ผ่าแล้วเข้าปาก รู้สึกอย่างไร (ใช้เวลา 2 นาที)

2.2 ครูเล่าเรื่องพลังความคิดทางบวกว่ามีผลดีอย่างไร ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 8 มิถุนายน 2533 ได้เสนอผลการทดลองใช้ “พลังความคิดทางบวก ที่เมือง

แซมเตอร์ เคาน์ทรี รัฐเซาท์แคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างน่าสนใจว่า “พลังความคิดทางบวก” สามารถแก้ปัญหาเด็กเรียนอ่อนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เด็กเกรงกลัวเรื่องวุ่นวายและติดยาเสพติดได้สำเร็จ ทำให้เด็กนักเรียนเก่งขึ้น และหวนกลับมาเป็นเด็กดีได้” และครูก็เล่าประสบการณ์จากความคิดทางบวกให้นักเรียนฟัง

2.3 ครูให้นักเรียนเข้าแถวเป็นวงกลมใหญ่ เพื่อเล่นเกมชมตนเอง โดยครูอธิบายวิธีการเล่นดังนี้

2.3.1 ให้นักเรียนที่ยืนตรงข้ามกับครูเป็นผู้เล่นคนแรก หรือครูกำหนดเอง

2.3.2 ครูเป็นผู้นำเกมพูดว่า “นับเพิ่มครั้งละ 4” ผู้เล่นคนแรก จะนับ 1 แล้วต่อด้วยคนที่ 2, 3 ตามลำดับ ผู้เล่นคนที่สี่ก็จะร้องไชโยและพูดชมตนเอง พูดอย่างไรก็ได้ที่เป็นคำพูดทางบวก เช่น ฉันทรง, ฉันทวย ต่อไปผู้เล่นคนที่ห้า หก เจ็ด จะนับ 5, 6, 7 ตามลำดับ ผู้เล่นคนที่แปดก็จะร้อง “ไชโย” และพูดชมตนเอง คนที่เก้า, สิบ ... ก็จะมี 9, 10 ... ต่อไปเรื่อยๆ ถ้าถึงจำนวนที่เพิ่มขึ้นครั้งละ 4 ก็จะต้องร้อง “ไชโย” เสมอ จนกว่าจะมีผู้นับผิด หรือเมื่อผู้นำเกมให้หยุด ผู้ที่นับผิดจะต้องออกจากการเล่น

2.3.3 เมื่อนับหมดไป ก็จะมีนับเวียนไปเรื่อยๆ ถ้าผู้นำเกมเปลี่ยนจำนวน การนับเพิ่มซึ่งอาจจะนับเพิ่มครั้งละ 2, 3, 5, 7 หรืออื่นๆ ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูซักถามนักเรียนโดยใช้แนวคำถามดังนี้

3.1.1 นักเรียนเคยเล่นเกมชมตนเองหรือไม่

3.1.2 เล่นกิจกรรมนี้แล้วรู้สึกอย่างไร

3.1.3 นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่พูดในทางบวกกับตนเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ และได้ประโยชน์อะไรบ้าง

4.2 ครูถามนำว่าเราจะนำแนวคิดและประโยชน์ไปใช้ในการเรียน การทำงาน และใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4.3 ครูให้นักเรียนบันทึกผลการทำกิจกรรมลงในสมุดกิจกรรม

4.4 ครูให้นักเรียนเขียนคำพูดชมตนเองในใบกิจกรรม เป็นการบ้าน

4.5 ครูสรุปเพิ่มเติม

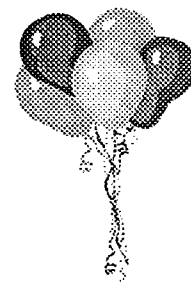
การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุป
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรม และใบกิจกรรม

*****

ใบความรู้

(แผนการจัดกิจกรรมเรื่อง “ชมตนเอง”)

ปรัชญาแห่งความสำเร็จ

ถ้าคุณคิดว่า คุณจะพ่ายแพ้แล้วละก็ คุณก็จะพ่ายแพ้

ถ้าคุณไม่คิดว่า คุณอยากจะทำอะไรแล้วละก็ คุณก็จะไม่ประสบความสำเร็จอะไรเลย

แม้แต่อย่างเดียว

แม้ว่าคุณคิดว่าอยากจะทำอะไร แต่คุณคิดว่าไม่สามารถจะทำได้ ชัยชนะก็จะเป็นของคุณ

ถ้าคุณเป็นคนที่ไม่พยายามตั้งใจทำแล้วละก็ คุณก็จะพบกับความล้มเหลว

สิ่งที่พวกเราค้นหาจากโลกนี้ก็คือ ความสำเร็จที่เริ่มจากกำลังใจของมนุษย์

ทุกสิ่งทุกอย่างคือการตัดสินใจจากสภาพจิตใจของมนุษย์

ถ้าคุณคิดว่าคุณเป็นคนชนะแล้วละก็ คุณก็จะไปตามนั้น

ถ้าคุณคิดว่า คุณจะก้าวไปในตำแหน่งที่สูงแล้วละก็ ก่อนที่คุณจะ
ก้าวไปถึงตำแหน่งนั้น คุณควรมีความเชื่อมั่นว่า คุณสามารถก้าวไป
ถึงอย่างแน่นอน

การต่อสู้ของชีวิต ไม่ใช่ว่าคนที่แข็งแรงและคนที่ทำงานเร็วจะได้
เปรียบเสมอไป ไม่ช้าก็เร็ว คนที่จะประสบความสำเร็จก็คือ คนที่เชื่อ
ว่า “ฉันสามารถทำได้”

นโปเลียน ฮิล

ชื่อ..... นามสกุล.....

ชั้น.....

ใบกิจกรรม

ให้นักเรียนเขียนคำพูดที่เป็นการชมตนเองต่อไปนี้

ดำเนินตนเอง	ฉันทำไม่ได้แน่นอน
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันไม่กล้าทำหรอก
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันทำอะไรมีแต่ล้มเหลว
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันขี้เกียจมาโรงเรียน
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันลายมือไม่สวยเลย
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันเล่นกีฬาไม่เป็น
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันหน้าตาไม่ดีเท่าคนอื่นเลย
ชมตนเอง	.....
ดำเนินตนเอง	ฉันอยากเป็นคนอื่น
ชมตนเอง	.....

ครั้งที่ 8

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม-กลุ่มเพื่อน

กิจกรรม   เกมมองเห็นส่วนที่ดีของเพื่อน

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักมองหาข้อที่ดีหรือส่วนที่ดีของผู้อื่น
  2. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นคนมองคนอื่นในแง่ดี

แนวคิด   บุคคลทั่วไปมีทั้งข้อดีและข้อเสียปะปนกันไป การที่เรารู้จักและสนใจมองหาเฉพาะส่วนที่ดีของผู้อื่น และหัดมองข้ามสิ่งที่ไม่ดีเล็กๆ น้อยๆ ไปบ้าง จะทำให้เรามีเพื่อนมาก และทำให้มีความสุขทั้งสองฝ่าย

- สื่อ
1. กระดาษ A4 ที่วาดเป็นรูปต่างๆ ด้านบน ส่วนด้านล่างมีเส้นบรรทัดให้
  2. ใบความรู้

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

1.1 ครูให้นักเรียนยืนเป็นวงกลม 2 วง (วงกลมวงนอก และวงกลมวงใน) ให้นักเรียนที่ยืนเป็นวงกลมวงในหยุดอยู่กับที่ ส่วนวงกลมวงนอกเดินจับคู่กัน และสนทนาถึงความประทับใจที่มีต่อเพื่อน (ความดี, ความประทับใจของตนนี้ ใครอยากจะบอกอะไรให้เพื่อนรู้จักให้บอกเพื่อนได้) ในขั้นตอนนี้ครูกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะบอกเพื่อน

1.2 เมื่อวงกลมวงนอกเดินบอกเพื่อนๆ หมดยุคทุกคนแล้วก็สลับให้วงกลมวงนอกหยุดให้วงกลมวงในเดินไปรอบๆ เพื่อน บอกความดี ความประทับใจของตนกับเพื่อนนักเรียนวงนอก

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมใหญ่หันหน้าเข้าหากัน จากนั้นครูแจกกระดาษ A4 ที่วาดเป็นรูปต่างๆ ด้านบน ส่วนด้านล่างมีเส้นบรรทัดให้เขียน และในกระดาษแผ่นนี้จะมีชื่อของนักเรียนในกลุ่ม แผ่นละ 1 ชื่อ

2.2 ครูแจกกระดาษที่มีรายชื่อนักเรียนอยู่ด้านบนของกระดาษ ออกมาตรงกลางวงกลม เมื่อออกมาแล้วเพื่อนๆ ประทับมือให้ คนที่อยู่กลางวงกลับมาที่นั่งเดิม คนที่เหลือเขียนส่วน

ที่ดีของเพื่อนตามรายชื่อบนกระดานด้านบน เขียนเสร็จแล้วส่งต่อไปยังเพื่อนคนอื่นๆ ตามเข็มนาฬิกา เมื่อทุกคนเขียนเสร็จแล้ว ก็ให้มอบกระดานแผ่นนั้นให้ตามเจ้าของชื่อ แล้วให้ทุกคนปรบมือแสดงความยินดีกับเพื่อน

2.3 ครูแจกใบสังเกตการณ์ให้กับนักเรียนที่ เป็นผู้สังเกตการณ์

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันอ่านข้อดีของเพื่อนแต่ละคน ดูว่าแต่ละคนเขียนเหมือนกับของเราหรือไม่

3.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มพูดคุยถึงความรู้สึกของแต่ละคน ที่ได้รับการเขียนความดี ความชื่นชม ความน่ารัก ของตนจากเพื่อน

3.3 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่ากิจกรรมนี้ให้ประโยชน์หรือข้อคิดอะไรกับเราบ้าง เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนสรุปร่วมกันว่า ได้ข้อคิดอะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมนี้

4.2 ครูสรุปเพิ่มเติมจากใบความรู้

4.3 ครูให้นักเรียนเขียนบันทึกจากการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตจากการเขียนส่วนที่ดีของเพื่อน
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

ใบความรู้

(แผนการจัดกิจกรรม เรื่อง “มองเห็นส่วนที่ดีของเพื่อน”)

คนทุกคนเกิดมามีทั้งข้อดีและข้อเสียด้วยกันทั้งสิ้น ในการค้นหาข้อดีของผู้อื่น โดยเฉพาะคนที่ไม่คุ้นเคย หรือไม่ชอบกัน จะทำให้เกิดความลำบาก เพราะฉะนั้นเราควรให้ความสนใจ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในการค้นหาข้อดีของผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย

ชื่อ .....

✿ ..... ✿ .....

✿ ..... ✿ .....

✿ ..... ✿ .....

✿ ..... ✿ .....

✿ ..... ✿ .....

✿ ..... ✿ .....

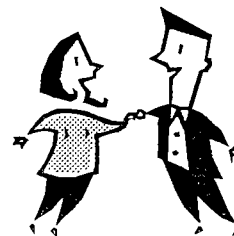
ใบสังเกตการณ์

1. ให้นักเรียนบันทึกคะแนน โดยวงกลมรอบคะแนนหน้าข้อความที่พบ (1 = พอใช้, 2 = ดี)

1.1 ในขณะที่ทำกิจกรรมพบว่านักเรียนแสดงอาการ

1   2   ให้ความร่วมมือดี

1   2   เต็มใจเขียนความดีให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ

2. นักเรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มเมื่ออ่านข้อความดีที่เพื่อนสมาชิกเขียนให้กับตนเองแล้วรู้สึก

1   2   เฉยๆ

1   2   ดีใจ

อื่นๆ _____

3. นักเรียนมีข้อคิด หรือข้อควรเสนอแนะอะไรบ้าง

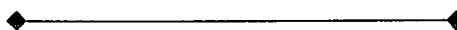

ครั้งที่ 9

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม-กลุ่มเพื่อน

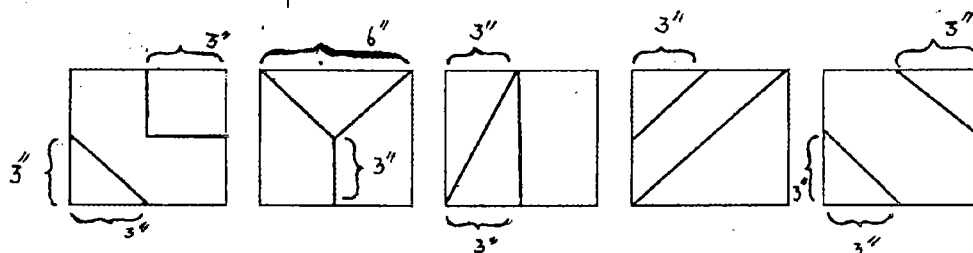
- กิจกรรม** เกม “การต่อรูปสี่เหลี่ยม” : ความร่วมมือกันในการทำงานกลุ่ม
- จุดมุ่งหมาย**
1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือกันในการทำงาน
  2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงปัญหา อุปสรรค และองค์ประกอบต่างๆ ในการทำงานร่วมกันทำงาน
  3. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อความหมาย
  4. เพื่อให้นักเรียนสามารถฝึกฝนตนเองให้มีความไวต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น

แนวคิด

ในการทำงานร่วมกัน ทุกคนมีความสำคัญทั้งสิ้น เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนจึงเป็นสิ่งสำคัญทั้งสิ้น การที่เราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างดีเราจำเป็นต้องเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ก็จะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปได้อย่างดี

สื่อ

1. กระดาษตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 5 รูป ขนาด 6 x 6 นิ้ว ตามลักษณะและขนาดต่างๆ กัน ดังนี้

2. แบบสังเกตการณ์

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูสนทนาและซักถามนักเรียนถึงการทำงานเป็นกลุ่มทำอย่างไรงานจึงจะสำเร็จเร็วขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยสามกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้เป็นผู้เล่น 4 คน และเป็นผู้สังเกตการณ์ 1 คน

2.2 ให้ผู้เล่นทั้ง 5 คน นั่งล้อมเป็นวงกลม และให้ผู้สังเกตการณ์นั่งอยู่วงนอก คอยสังเกตการณ์

2.3 ครูอธิบายวิธีดำเนินงาน ดังนี้

ให้นักเรียนทั้ง 4 คน ของแต่ละกลุ่มช่วยกันต่อชิ้นส่วนให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยที่แต่ละกลุ่มจะได้ของซึ่งมีชิ้นส่วนต่างๆ อยู่ ชิ้นส่วนต่างๆนี้เมื่อประกอบกันแล้วจะได้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 4 รูป ซึ่งมีขนาดเท่ากัน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจะได้ชิ้นส่วนคนละ 3 ชิ้น สิ่งที่แต่ละกลุ่มจะต้องทำคือ จะต้องช่วยกันต่อรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสให้ได้ ซึ่งจะถือว่างานของกลุ่มเสร็จสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนทุกคนมีรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสวางอยู่ตรงหน้าตนเองคนละ 1 รูป การทำงานครั้งนี้ มีกติกาดังนี้คือ ขณะเล่นห้ามพูด ห้ามลุกจากที่ ห้ามแย่ง

2.4 ครูแจกแบบสังเกตการณ์ให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่ม และครูอธิบายเพิ่มเติมจนนักเรียนเข้าใจ จากนั้นเริ่มจับเวลาและแจกของให้แต่ละกลุ่มทำงานร่วมกัน (ใช้เวลา 5 นาที)

2.5 เมื่อนักเรียนทั้งสามกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ให้กลับเข้ารวมเป็นกลุ่มใหญ่ หรือถ้ากลุ่มใดทำงานเสร็จเร็ว ครูอนุญาตให้กลุ่มที่เสร็จก่อนไปยืนดูกลุ่มที่เสร็จช้าได้ หรือจะให้ลองทำอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ให้ผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกเกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่มที่ตนสังเกต

3.2 ให้นักเรียนที่เป็นผู้เล่นของแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกเกี่ยวกับการทำงานของตน การทำงานของสมาชิกอื่นๆ ที่สังเกตได้ในขณะทำงานร่วมกัน ตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยที่ครูใช้คำถาม ตามดังนี้

3.2.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรในการทำกิจกรรมนี้

3.2.2 นักเรียนคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุให้กลุ่มของนักเรียนทำงานล่าช้าหรือไม่สำเร็จ

3.2.3 นักเรียนคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนทำงานเสร็จอย่างรวดเร็ว

3.2.4 มีสาเหตุใดบ้างที่ทำให้เราไม่สามารถช่วยเหลือคนอื่นได้

ใบสังเกตการณ์

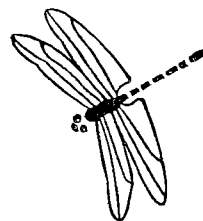
1. ให้นักเรียนบันทึกรายการ โดยทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับที่นักเรียนสังเกตเห็น และเขียนข้อความตามที่สังเกตเห็น

- ☐ นักเรียนในกลุ่มแย่งกัน
- ☐ นักเรียนให้ความช่วยเหลือกัน
- ☐ นักเรียนในกลุ่มทำตามกติกา

2. บรรยากาศในการทำงานกลุ่ม

- ☐ ยึดแน่นแจ่มใส
- ☐ เคร่งเครียด
- ☐ สมาชิกในกลุ่มทะเลาะกัน

3. สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทำงานเสร็จเร็ว

---

4. สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทำงานเสร็จช้า

---

5. อื่นๆ ที่สังเกตได้

ครั้งที่ 10

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม-กลุ่มเพื่อน

- กิจกรรม** บทบาทสมมติ แบบไม่มีบท เรื่อง “ความมีเมตตากรุณา”
- จุดมุ่งหมาย**
1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีปฏิบัติตนให้เป็นที่รักของเพื่อนๆ ได้
  2. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำแนวทางที่ได้จากการทำกิจกรรมแล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
  3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนๆ
  4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะทำดีต่อไป

แนวคิด การรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมทั้งการให้ความรัก ความเมตตาต่อผู้อื่น ทำให้คนเรานั้นอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ

- สื่อ**
1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง “ความมีเมตตากรุณา”
  2. สมุดกิจกรรม

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยการสนทนาซักถามนักเรียนว่า เคยสงสารและให้ความช่วยเหลือผู้อื่นบ้างหรือไม่ และให้ยกตัวอย่าง

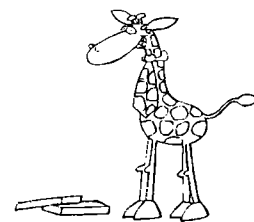
ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

- 2.1 ครูขออาสาสมัครที่จะแสดงบทบาทสมมติได้เตรียมการแสดงจำนวน 6 คน
- 2.2 ครูแจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่านและให้เตรียมตัวแสดง พร้อมจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง (ใช้เวลา 3 นาที)
- 2.3 ให้นักเรียนเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของตอนที่ได้รับ ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

สถานการณ์

ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

ตอนที่ 1

เวลาพักกลางวันในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง อยู่ในห้องเรียน 3-4 คน ซึ่งกำลังนั่งอยู่อยู่กับสมุดงานด้วยใบหน้าไม่ค่อยดี นักเรียนทั้ง 3-4 คน ยังคงทำงานต่อไป โดยไม่ลงไปรับประทานอาหารกลางวัน และก็ไม่ได้ไปเล่นกับเพื่อนๆ เวลาต่อมา ด.ญ.มนฤดี และ ด.ญ.ลลิตา ก็เดินเข้ามาในห้องเรียน ทั้งสองเห็นเพื่อนกำลังนั่งทำงานอยู่ ก็เข้ามาทักทายลลิตาพูดว่า "ทำงานไม่เสร็จอีกตามเคยละสิ ช่วยไม่ได้ อยากทำซ้ำเองอดไปเล่นเลย" มนฤดีก็พูดขึ้นว่า ลลิตาไปกันดีกว่าอย่าไปสนใจพวกเขาเลย ไปเล่นให้สนุกดีกว่า

ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

ตอนที่ 2

เวลาพักกลางวันในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนชายและนักเรียนหญิง อยู่ในห้องเรียน 3-4 คน ซึ่งกำลังนั่งอยู่อยู่กับสมุดงาน ด้วยใบหน้าไม่ค่อยดีนัก นักเรียนทั้ง 3-4 คน ยังคงทำงานต่อไป โดยไม่ลงไปรับประทานอาหารกลางวัน และก็ไม่ได้ไปเล่นกับเพื่อนๆ เวลาต่อมา ด.ญ.สุวนันท์ และ ด.ช. ศรธรรม ก็เดินเข้ามาในห้อง ทั้งสองเห็นเพื่อนกำลังทำงานอยู่ก็เข้ามาทักทาย ด.ญ. สุวนันท์ พูดขึ้นว่า "เฮ้ จารุณี ชลิตา ผันดี ผันเด่น ไม่ลงไปรับประทานอาหารหรือ" เพื่อนๆ เหล่านั้นต่างก็ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า "เรายังทำงานไม่เสร็จเลย เราไม่เข้าใจเรื่องที่ครูสอนเลย" สุวนันท์และศรธรรมเป็นเด็กฉลาดเรียนเก่ง ทั้งสองคนก็ช่วยอธิบายให้เพื่อนๆ ฟัง จนเพื่อนๆ เข้าใจ และไม่นานเพื่อนๆ ก็ทำงานเสร็จทุกคน เพื่อนๆ เหล่านั้นต่างก็ดีใจและมีสีหน้าดีขึ้น สุวนันท์ก็พูดขึ้นว่า "ทำเสร็จแล้วก็รีบไปทานข้าวเสียเถอะ เดี่ยวจะหมดเวลาก่อน" ศรธรรมก็พูดขึ้นอีกว่า "ต่อไปเราจะช่วยอธิบายให้พวกเธอฟังอีก ถ้าพวกเธอไม่เข้าใจ ตกหลังมัย" เพื่อนๆ รีบตอบตกลงทันที และก็พูดขึ้นว่า ดีจังเลยต่อไปเราจะขยันและตั้งใจเรียนเหมือนเธอ ศรธรรมและสุวนันท์ต่างก็ยิ้มด้วยความภาคภูมิใจ พวกเขาเหล่านั้นต่างก็มีใบหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส และกล่าวขอบคุณในความมีน้ำใจของเพื่อนทั้งสอง

ครั้งที่ 11

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม-กลุ่มเพื่อน

- กิจกรรม   เกมการทำงานร่วมกัน : ตัดถนนให้ยาวที่สุด
- จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกัน
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงการคิดแก้ไขปัญหา

แนวคิด   การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ถ้าหากเราเปรียบเทียบผลงานของเรากับของคนอื่นซึ่งดีกว่าเด่นกว่าจะทำให้เราไม่ค่อยสบายใจ และเกิดความกังวล ถึงแม้ผลงานที่ออกมานั้นจะไม่ดีที่สุด เราก็ควรภูมิใจว่าเราได้ทำให้ดีที่สุดแล้วในครั้งนี้

สื่อ   1. กระดาษ A4 3 แผ่น

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูสนทนาและซักถามนักเรียนถึงการทำงานกลุ่มให้ดี และมีประสิทธิภาพนั้น ควรทำอย่างไร

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน โดยให้กลุ่ม 1 เร่งเวลา กลุ่ม 2 ไม่เร่ง กลุ่ม 3 ทำไปเรื่อยๆ สบายๆ

2.2 ให้แต่ละกลุ่มออกมารับกระดาษ A4 กลุ่มละ 1 แผ่น ให้แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน

2.3 ครูอธิบายวิธีการตัดถนนให้ยาวที่สุด โดยให้นักเรียนใช้มือฉีกกระดาษ A4 ฉีกอย่างไรก็ได้ ให้มีความยาวที่สุด ซึ่งในการฉีกกระดาษนี้กระดาษจะต้องเป็นเส้นยาวต่อเนื่องกัน โดยไม่ให้กระดาษขาดออกจากกัน นักเรียนจะต้องช่วยกันคิดหาวิธีฉีก ในขณะที่ทำครูใช้คำถามกระตุ้น ถ้าหากเห็นว่ามีกลุ่มหนึ่งเสร็จแล้ว และพูดต่อว่าอีกกลุ่มหนึ่งเมื่อไหร่จะเสร็จ หากได้ยินสัญญาณแล้วให้ทุกคนหยุดการฉีกกระดาษ (ใช้เวลา 3 นาที)

2.4 ครูให้นักเรียนทุกคนดูผลงานที่ทำเสร็จแล้ว จากนั้นให้อาสาสมัครออกมาวัดความยาวของถนนที่ตัด ว่ากลุ่มใดตัดได้ยาวที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

- 3.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้ยื่นสัญญาณหมดเวลาขณะที่งานยังไม่เป็นที่พอใจ
- 3.2 ให้นักเรียนบอกความรู้สึก และวิธีการทำ และบอกถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น
- 3.3 ครูซักถามกลุ่มที่ชนะสามารถตัดถนนได้ยาวที่สุด เล่าถึงวิธีการทำอย่างไรจึงทำได้ดี ชนะ
- 3.4 ให้ผู้สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มออกมารายงานสิ่งที่สังเกตเห็นให้กลุ่มอื่นๆ ฟัง
- 3.5 ครูซักถามถึงการทำงานร่วมกันว่าเรามีแนวคิด,วิธีการทำงาน และการแก้ไขปัญหาอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

- 4.1 ครูให้นักเรียนสรุปร่วมกันว่า ได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการทำกิจกรรมนี้
- 4.2 ครูสรุปเพิ่มเติมจากที่นักเรียนสรุป
- 4.3 ครูให้นักเรียนเขียนบันทึกกิจกรรมที่ทำ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการอภิปราย และตอบคำถาม
3. ประเมินจากสมุดบันทึกการทำกิจกรรม

ครั้งที่ 12

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านสังคม-กลุ่มเพื่อน

กิจกรรม   เกมเมืองสวรรค์ กับ เมืองหรรษา

จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นคนที่กำลังแสดงออก

แนวคิด   ในการทำงานทุกอย่างเมื่อเกิดปัญหาขึ้นนั้นย่อมมีทางแก้ไขได้เสมอ หากเรารู้จักคิดและพยายามแก้ไข

สื่อ   ขวจากหนังสือพิมพ์, เพลงบรรเลง

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ และการเผชิญกับปัญหา และการตัดสินใจแก้ปัญหาของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป ครูยกตัวอย่างจากข่าวเกี่ยวกับการเผชิญกับปัญหาแล้วหาทางแก้ไขใหม่ให้ได้ดี หรือข่าวเกี่ยวกับคนที่มีปัญหาแล้วแก้ไขตัดสินใจผิด

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูอธิบายกิจกรรมเมืองสวรรค์ เมืองหรรษา โดยให้นักเรียนเข้าแถวไว้อยู่ฝั่งเมืองสวรรค์ จากนั้นก็ให้นักเรียนเคลื่อนไหว โดยทำท่าทางไม่ให้ซ้ำกัน จนกระทั่งไปถึงเมืองหรรษา จากนั้นก็มาเข้าแถวที่เมืองสวรรค์ ทำเช่นนี้เรื่อยๆ ถ้าใครซ้ำกันคนนั้นแพ้

2.2 เมื่อนักเรียนเข้าใจวิธีเล่นเกมเมืองสวรรค์กับเมืองหรรษาแล้ว ครูให้นักเรียนเริ่มเล่น โดยครูเปิดเพลงเบาๆ ประกอบ ใช้เวลา 30 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูซักถามความรู้สึกของนักเรียนที่ได้ทำกิจกรรมนี้ว่า มีความรู้สึกอย่างไร

3.2 ครูซักถามนักเรียนต่อไปว่า เมื่อเราคิดท่าทางไว้แล้ว แต่มีคนทำท่าทางของเราแล้ว เราารู้สึกอย่างไร และนักเรียนทำอย่างไร

3.3 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่า เราได้แนวคิดอะไรจากการทำกิจกรรมนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนสรุปร่วมกันว่า ได้แนวคิดอะไรจากการทำกิจกรรมนี้ และสามารถนำเอาหลักการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4.2 ครูสรุปเพิ่มเติม

4.3 ครูให้นักเรียนเขียนบันทึกกิจกรรมลงในสมุดกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกัน
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

ครั้งที่ 13

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียน-การศึกษา

- กิจกรรม   เกมตั้งเป้าหมาย
- จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักฝึกการตั้งเป้าหมายให้กับตัวเองให้ได้รับผลสำเร็จ
2. ให้นักเรียนได้รู้จักนึกถึงความสามารถ ความดี ของตน
3. เพื่อทำให้นักเรียนได้รับความภาคภูมิใจ และความชื่นชมจากบุคคลอื่น

แนวคิด   การเข้าใจและรับรู้ถึงความสามารถของตน และการตั้งเป้าหมายให้กับตนเอง

                             เปรียบเสมือนมีเข็มทิศนำทางเพื่อให้ตนเองได้ดำเนินชีวิตไปอย่างถูกต้อง

                             และไม่หลงทาง

- สื่อ   1. กระดาษ A4 ที่ทำเป็นสมุดเล่มเล็ก
2. กระดาษ A4 ที่ทำเป็นเส้นบรรทัด

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

1.1 ครูแจกกระดาษ A4 ที่ทำเป็นสมุดเล่มเล็กให้กับนักเรียนทุกคน จากนั้นครูสนทนากับนักเรียนถึงความดีของบุคคลที่ได้ทำไว้ แล้วเสียดชีวิตไปแล้ว ยังมีคนกล่าวถึงอยู่เสมอ เช่น เอดิสัน, พ่อขุนรามคำแหง และอื่นๆ

1.2 ครูสมมติว่าถ้านักเรียนสูญเสียชีวิตไปจากโลกนี้แล้ว นักเรียนอยากให้คนอื่นๆ พูดถึงคุณงามความดี ความสามารถของตนอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนเขียนลงในสมุดเล่มเล็กที่ครูแจกให้

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูซักถามนักเรียนว่า นักเรียนเคยอ่านประวัติของบุคคลสำคัญบ้างหรือไม่ ถ้าเคยให้เล่าให้เพื่อนฟัง จากนั้นครูเล่าเพิ่มเติม คนที่ประสบผลสำเร็จนั้น ก่อนทำอะไรมักจะมีคิด, ตั้งเป้าหมาย และมีมานะ มุ่งมั่น และอดทนเป็นส่วนใหญ่ จึงจะประสบผลสำเร็จ

2.2 ครูแจกกระดาษ A4 ให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น แล้วให้นักเรียนฝึกตั้งเป้าหมาย และวางแผนสำหรับตัวเอง เช่น วางแผนในด้านการเรียน, การเล่นดนตรี, กีฬา, การปรับปรุงนิสัย อื่นๆ ว่าตนเองอยากให้บรรลุเป้าหมายอย่างไร และเขียนวิธีการด้วยว่าทำอะไร

2.3 ในขั้นแรก ให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในระยะสั้นก่อนเป็น 1 สัปดาห์, 1 เดือน, 3 เดือน ก่อนแล้วค่อยตั้งเป้าหมายระยะยาว นักเรียนลองคิดว่าตัวเองอยากจะทำอะไรก่อนหลัง เช่น จะตื่นนอนให้เช้ากว่าเดิม แล้วเขียนวิธีการ เมื่อนักเรียนเข้าใจวิธีเขียนแล้ว ให้ลงมือเขียน

2.4 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน โดยครูให้กลุ่มที่ 1 เขียนเป้าหมาย และวางแผนในการเรียน กลุ่ม 2 เขียนเป้าหมายและวางแผนในการปรับปรุงพฤติกรรม การเรียน และกลุ่มที่ 3 เขียนเป้าหมายและวางแผนในชีวิตข้างหน้า ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิดและแสดงความคิดเห็น เลือกเลขาสำหรับเขียนสิ่งที่เพื่อนบอก 1 คน

2.5 ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูซักถามความรู้สึกลูกของนักเรียนหลังจากทำกิจกรรมนี้

3.2 การวางแผนและการตั้งเป้าหมายในการเรียนและการทำงานดีหรือไม่ เพราะอะไร

3.3 ครูให้นักเรียนช่วยวิเคราะห์แนวคิดและประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปหลักการและแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

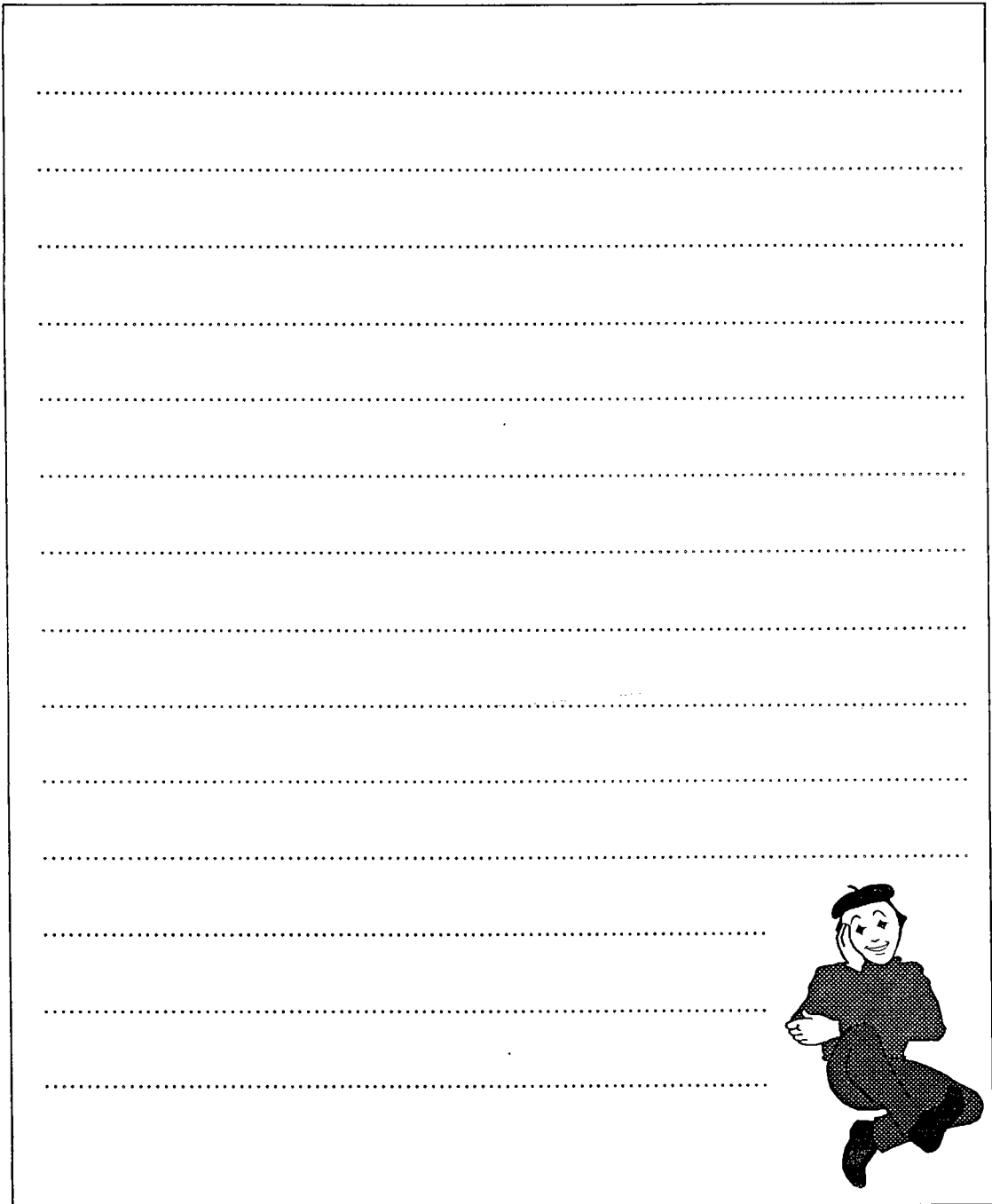
4.2 นักเรียนจะนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการเรียน, การทำงาน ได้อย่างไร

4.3 ครูสรุปเพิ่มเติมหลักการและประเด็นสำคัญของกิจกรรมนี้

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็น
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

ครั้งที่ 14

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านโรงเรียน-การศึกษา

- กิจกรรม   เกมความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้น
- จุดมุ่งหมาย   1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างสร้างสรรค์จากสิ่งที่เคยทำผิดพลาด
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่เคยทำผิดพลาด
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจว่า ความผิดพลาดนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น และเป็นสิ่งที่เรายอมรับได้

แนวคิด   ความผิดพลาดไม่ใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป ถ้าเรารู้จักหรือมองไปในอีกแง่มุมหนึ่ง บางครั้งเราอาจจะต้องทำผิดพลาดก่อนที่จะเรียนรู้ถึงสิ่งใหม่ๆ ต่อไป และในความผิดพลาดนี้อาจจะทำให้เราได้ประโยชน์จากสิ่งนั้นได้ ถ้าเรารู้จักคิดและมองให้เป็น

สื่อ   1. บัตรรูปภาพข้อความตัวอย่างความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้น

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยสนทนาและซักถามนักเรียนว่า นักเรียนเคยทำอะไรแล้วเกิดความผิดพลาดบ้างหรือไม่ ครูเล่าประสบการณ์ของครูให้นักเรียนฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน จากนั้นครูแจกบัตรรูปภาพข้อความตัวอย่างความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้นให้แต่ละกลุ่มศึกษา

2.2 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนที่เคยทำผิดพลาดมาแล้วให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

2.3 ให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมาเล่าให้กลุ่มอื่นๆ ฟัง

2.4 ให้นักเรียนเขียนบันทึก “ความผิดพลาดที่ยิ่งใหญ่ของฉัน” จากใบกิจกรรม

ใบกิจกรรม

(แผนการจัดกิจกรรม เรื่อง “ความผิดพลาดที่น่าตื่นเต้น”)

ความผิดพลาดที่ยิ่งใหญ่ของฉัน

ชื่อ ด.ช. / ด.ญ.

1. สิ่งที่คุณเคยทำผิดพลาด คือ .....

2. สิ่งที่คุณได้เรียนรู้จากความผิดพลาด คือ .....

3. ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นทำให้เกิดผลดีต่อคุณ คือ .....

ครั้งที่ 15

ความรู้สึกที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับจากทางบ้าน ครอบครัว พ่อ แม่

- กิจกรรม   บทบาทสมมติแบบมีบทเรื่อง “ครอบครัวของสิริเยม”
- จุดมุ่งหมาย   1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว
2. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างตนเองกับพ่อ แม่ พี่ น้อง ได้

แนวคิด   พ่อ แม่ เป็นบุคคลที่มีพระคุณต่อเรา เป็นผู้ให้กำเนิดเรา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัวเรามากเป็นพิเศษ ท่านให้ความรัก ความจริงใจ คอยช่วยเหลือ ส่งเสริม และให้กำลังใจเรา ฉะนั้นเราจำเป็นต้องตอบแทนพระคุณท่าน โดยการทำความดี มีความรับผิดชอบ ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของท่าน และพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพี่ๆ น้องๆ ซึ่งจะทำให้เราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

- สื่อ   1. สถานการณ์กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ครอบครัวของสิริเยม”
2. กระดาษ A4

จำนวนสมาชิก   15 คน

เวลา   60 นาที

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยการสนทนาและซักถามว่า ถ้านักเรียนมีมโนทัศน์พิเศษที่ขอได้ 3 อย่าง นักเรียนอยากจะขออะไรเกี่ยวกับครอบครัวของนักเรียน โดยครูแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่ขอนั้น บอกเหตุผลด้วยว่าเพราะอะไร จากนั้น ครูกระตุ้นนักเรียนและพูดว่าเห็นมั๊ยเรายังมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัวของเรา เราทำอย่างไรจึงจะทำให้ครอบครัวเรามีความสุข

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้อาสาสมัครที่จะแสดงบทบาทสมมุติเตรียมการแสดง จำนวน 5 คน

2.2 ครูแจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงแสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจชม

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เรื่องราวที่ได้ชมจบแล้ว

3.2 ครูให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทการแสดงในหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 สิริเยม คิดถูกต้องหรือไม่ ที่คิดว่าคุณพ่อ คุณแม่รักตนเองน้อยกว่าน้องเพราะเหตุใด

3.2.2 ทำไมสิริเยมจึงแกล้งน้อง

3.2.3 ทำไมผลการเรียนของสิริเยมจึงต่ำลง

3.2.4 การที่สิริเยมจำคำสอนของคุณครูที่บอกว่า “คนเรามีความทุกข์เพราะคิดไม่เป็น” ถ้านักเรียนเป็นสิริเยม นักเรียนจะคิดให้เป็นนั้นคิดอย่างไรจึงจะทำให้ตนเองมีความสุข

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

4.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

4.2 ครูซักถามนักเรียนว่า เราจะนำแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4.3 ครูสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน
3. ประเมินจากสมุดกิจกรรมนักเรียน

สถานการณ์

(แผนการจัดกิจกรรม บทบาทสมมุติเรื่อง “ครอบครัวของสิริเรียม”)

ครอบครัวของสิริเรียม

บ้านของสิริเรียมมีสมาชิกทั้งหมด 4 คน คือ คุณพ่อ คุณแม่ สิริเรียม และน้องสาว สิริเรียมเป็นพี่สาวคนโตของครอบครัว สิริเรียมคิดว่า พ่อ แม่ รักตัวเองน้อยกว่าน้อง เพราะพ่อ แม่ คอยซักถามถึงน้องในลักษณะให้ความห่วงใยน้องเสมอ ทั้งที่น้องสาวของสิริเรียมเป็นเด็กที่มี สุขภาพไม่ค่อยดีเท่าไร และมีโรคประจำตัว ด้วยเหตุนี้พ่อ แม่ จึงห่วงใยน้องเป็นพิเศษ ซึ่ง สิริเรียมก็ทราบดี แต่ก็อดที่จะแกล้งน้องไม่ได้ วันหนึ่ง สิริเรียมก็แกล้งน้องอีก แล้วน้องก็ร้องไห้ พ่อ แม่ เห็นก็เข้าข้างน้อง จึงตักเตือนสิริเรียม สิริเรียมก็เสียใจ แล้วก็เดินไปแอบร้องไห้ในห้อง คนเดียว สิริเรียมก็คิดว่าต่อไปจะไม่สนใจเรียน และสิริเรียมก็ไม่ใส่ใจเรียนจริงๆ จนกระทั่งผลการ เรียนแยลง ซึ่งธรรมดาแล้วสิริเรียมเป็นเด็กฉลาด เรียนเก่ง แต่ที่ทำเช่นนี้เพราะต้องการให้พ่อ แม่ หันมาสนใจตัวเองบ้าง พอสิ้นเทอมผลการเรียนของเขาก็ต่ำลง คุณพ่อ คุณแม่ ก็เรียกมา ถามว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมผลการเรียนจึงต่ำลงมากอย่างนี้ เรียนยากขึ้นหรือมีปัญหาอะไร สิริเรียมไม่ตอบได้แต่ร้องไห้เสียใจ ครูเองก็เสียใจ วันหนึ่งสิริเรียมมานั่งอยู่ใต้ต้นไม้คนเดียว พอดี ศิรลักษณ์เพื่อนของสิริเรียมเดินผ่านมาจึงเข้ามาทักทาย และถามถึงเรื่องที่ทำให้สิริเรียมไม่สบาย ใจ สิริเรียมจึงเล่าให้ฟัง เพื่อนก็ปลอบใจว่า “ไม่เป็นไรหรอกสิริเรียม ถ้าเรารู้จักสำนึกผิดแล้วทำตัว ใหม่ ปรับปรุงตัวใหม่ เพราะการทำตัวเช่นนี้ย่อมไม่เป็นผลดีทั้งต่อตนเอง พ่อ แม่ และคุณครู ด้วย มีแต่จะทำให้ตนเองทุกข์ใจมากขึ้น เธอจำคำที่ครูเคยบอกไว้ได้หรือไม่ว่า” ความสุขทำได้ ไม่ยากนัก ถ้าเรารู้จักคิดให้เป็น สิริเรียมจึงขอบใจเพื่อน แล้วก็กลับไปคิดทบทวนคำที่ครูเคย สอนไว้ คิดได้แล้วสิริเรียมก็สบายใจ

ฉา : สิเรียนกับน้องกำลังทะเลาะกัน เพราะว่าสิเรียนเอาตุ๊กตาที่น้องเล่นอยู่ทุกวันไป
 คลุกขี้โคลนจนสกปรกหมด พอน้องเดินมาเห็นเข้า ก็เข้าไปซักถามถึงสาเหตุว่า
 ทำไมตุ๊กตาจึงเลอะอย่างนี้ ทั้งสองก็ตอบได้กันไปได้กันมา

น้อง : พี่เอาตุ๊กตาของน้องไปคลุกขี้โคลนใช่ไหม บอกมาซะดีๆ

สิเรียน : พี่ไม่ได้ทำนะ มันเลอะเอง

น้อง : อยู่ดีๆ มันจะเลอะเองได้อย่างไร

สิเรียน : เอ๊ะ! บอกไม่ได้ทำก็ไม่ได้ทำสิ

น้อง : เดี่ยวน้องจะไปฟ้องคุณพ่อ คุณแม่

สิเรียน : เดินเข้าไปหยิกแขนน้องแรงๆ และก้ทุบตีน้อง

น้อง : อ๊วย! เจ็บจังเลย ก็เลยร้องไห้ ฮือๆๆๆ

พ่อ : สิเรียน หนูทำอะไรน้องนะ

สิเรียน : หนูไม่ได้ทำ อยู่ดีๆ ก็มาหาเรื่องหนู

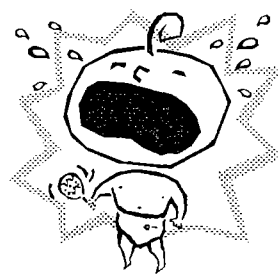
แม่ : เอาอีกแล้ว ทำไมจึงชอบแกล้งน้องอยู่เรื่อยเลย

พ่อกับแม่ : เรียกสิเรียน เข้ามาในห้อง แล้วก็ตักเตือน

แม่ : ตักเตือนว่า พี่หลังอย่าทำอย่างนี้สิ เป็นพี่ก็ต้องรักน้อง

พ่อ : ถ้าทำอย่างนี้อีกพ่อจะไม่สนใจเลย

สิเรียน : เดินไปแอบร้องไห้อยู่ในห้อง แล้วพูดว่า ต่อไปนี้ฉันจะเรียนให้แยะลง
 ฉันจะไม่สนใจเรียนเลย

จาก : พ่อสิ้นเทอม สิเรียนก็ไปดูประกาศผลสอบ ปรากฏว่าสิเรียนสอบตก ไม่ผ่านหลายวิชา

สิเรียน : ตายแล้ว! เราสอบไม่ผ่านตั้งหลายวิชา

พ่อ : สิเรียน มานี่สิ ไหนลองบอกพ่อมาซิว่า ทำไมจึงตกหลายวิชา มันเรียนยากเกินไปใช่ไหม

แม่ : แม่เสียใจจริงๆ ที่ลูกทำอย่างนี้ ไหนลองบอกแม่มาซิทำไมจึงเป็นอย่างนี้

สิเรียน : ไม่ตอบ ได้แต่นั่งร้องไห้

พ่อ-แม่ : ที่หลังอย่างทำอย่างนั้นะลูก รู้มั้ยว่าพ่อกับแม่เสียใจมากนะที่ลูกทำอย่างนี้ พ่อกับแม่นะรักลูกมากนะ

สิเรียน : ฉันเดินไปแอบร้องไห้อยู่ใต้ต้นไม้ ฮือ ฮือ ฮือๆๆๆ

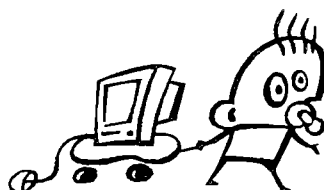
ศิริลักษณ์ (เพื่อนสิเรียน) : เดินเข้าไปถามสิเรียนว่า สิเรียนเป็นอะไรไปหรือ ทำไมมานั่งร้องไห้อยู่คนเดียว ไหนลองเล่าให้ฉันฟังซิ

สิเรียน : ฉันก็เล่าเรื่องทั้งหมดให้ศิริลักษณ์ฟัง แม้กระทั่งฉันสอบตก

ศิริลักษณ์ : ไม่เป็นไรหรอกนะสิเรียน ถ้าเรารู้จักสำนึกผิด ทำตัวใหม่ ปรับปรุงตัวใหม่ เพราะการกระทำเช่นนี้มันไม่เป็นผลดีต่อตัวเธอมากเลยนะ นอกจากเธอจะเสียใจแล้ว พ่อ แม่ และคุณครูก็เสียใจด้วย เธอจำคำที่ครูเคยสอนได้ใหม่ว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก ถ้าเรารู้จักและคิดให้เป็น

สิเรียน : ฉันขอบใจเธอมากนะที่ช่วยปลอบใจฉัน

จาก : สิเรียนก็กลับไปคิดทบทวนคำที่ครูเคยสอนไว้ว่า “ความสุขเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากนัก ถ้าเรารู้จักและคิดให้เป็น”

ครั้งที่ 16

ความรู้สึกที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับจากทางบ้าน ครอบครัว พ่อ แม่

กิจกรรม   กรณีตัวอย่าง “เรื่องของเกริกพล”

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีการที่ทำให้ตนเองได้รับการยอมรับจากทางบ้าน หรือครอบครัว พ่อ แม่ เกี่ยวกับเรื่องความมีน้ำใจ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวางแผนการปรับปรุงตนเอง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว

แนวคิด การที่เราจะทำให้ผู้อื่นรักและยอมรับในตัวเรานั้น ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ พี่ น้อง และเพื่อนๆ ได้นั้น เราต้องทำตัวเราให้ดี ให้เป็นที่รักของบุคคลอื่น

สื่อ แผ่นเอกสารกรณีตัวอย่าง “เรื่องของเกริกพล”

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนในการทำกิจกรรม

ชั้นที่ 1 ชั้นนำ

ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการนำเอาข่าวที่เกี่ยวกับเรื่อง ความกตัญญูทดเวทย์ ของคนที่ มีต่อพ่อ แม่ ในเรื่องความมีน้ำใจ ช่วยเหลือพ่อ แม่

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน

2.2 ครูแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง “เรื่องของเกริกพล”ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มได้ศึกษาและให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่มย่อยจากกรณีตัวอย่าง ใช้เวลา 15 นาที ในหัวข้อต่อไปนี้

2.2.1 การกระทำของเกริกพลควรได้รับการยอมรับจากครอบครัว พ่อ แม่ ในเรื่องความมีน้ำใจหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 การที่เกริกพลสั่งสอนน้องๆ ทุกคนนั้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.3 ถ้านักเรียนเป็นน้องของเกริกพล นักเรียนจะอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานเกี่ยวกับผลการอภิปรายกรณีตัวอย่าง “เรื่องของเกริกพล”

3.2 ครูให้นักเรียนรวมเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วให้ร่วมกันแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นในหัวข้อดังต่อไปนี้

3.2.1 ในชีวิตจริงของนักเรียน นักเรียนได้รับการยอมรับจากครอบครัวในเรื่องความมีน้ำใจ ความกตัญญู กตเวที หรือไม่

3.2.2 นักเรียนจะวางแผนปรับปรุงตนเองอย่างไรให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

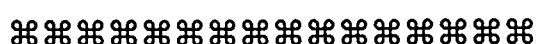
4.1 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

4.2 ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าทำอย่างไรบ้านเราจะมีความสุขมากกว่าเดิม

4.3 ครูสรุปเพิ่มเติมและเน้นหลักการที่สำคัญ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครอบครัวในเรื่อง ความมีน้ำใจ ความกตัญญู

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการซักถาม การตอบคำถาม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. ประเมินผลจากสมุดกิจกรรม

กรณีตัวอย่าง “เรื่องของเกริกพล”

เกริกพลเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกริกพลเป็นพี่ชายคนโต และมีน้องอีกสองคน เป็นชายหนึ่งคนชื่อ เรืองศักดิ์ และน้องสาวอีกหนึ่งคนชื่อ อาริยา พ่อของเกริกพลมีอาชีพขับรถแท็กซี่ ส่วนแม่มีอาชีพรับจ้างทำงานบ้าน ทุกๆวันคุณพ่อและคุณแม่ของเกริกพลจะต้องออกไปทำงานแต่เช้า และก่อนไปก็จะให้เงินซื้อข้าวมารับประทานกันเอง มีเป็นบางวันที่แม่ทำกับข้าวไว้ให้ เกริกพลจะเป็นคนหุงข้าวและไปซื้อกับข้าวเป็นถุงที่ทำเรียบร้อยแล้วมารับประทานกับน้อง นอกจากนั้นเกริกพลยังซักเสื้อผ้าช่วยพ่อ แม่ พร้อมทั้งกวาดบ้าน ถูบ้านด้วย พอตอนเย็นคุณแม่ของเกริกพลกลับมา เกริกพลจะรีบไปหยิบเอาแก้วน้ำเติมน้ำเย็นๆ เอามาให้แม่ดื่ม พร้อมถามแม่ว่า “เหนื่อยไหมครับ ผมจะนวดให้แม่นะครับจะได้หายเหนื่อย” พ่อของเกริกพลก็กลับบ้านดีก เนื่องจากพ่อของเกริกพลคิดว่าจะทำงานมากๆ จะได้เก็บเงินไว้ให้ลูกเรียนหนังสือ พอกลับมาเกริกพลและน้องๆ ก็กลับไปแล้ว ส่วนน้องๆ ของเกริกพล ทุกๆ วันก็จะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ โดยไม่ได้ช่วยพ่อ แม่ และพี่เลย เอาแต่เล่นอย่างเดียว และนอกจากนั้นยังเล่นแล้วก็ไม่เก็บของเล่น พ่อเกริกพลบอกให้ช่วยกันเก็บก็โกรธพี่ เกริกพลจึงเรียกน้องทั้งสองมาสั่งสอนว่าเรารักพ่อ แม่มี๊ย ถ้ารักเราควรจะช่วยกันดูแลบ้านแทนพ่อ แม่ ของเรานะ เพราะท่านทำงานมาเหนื่อยๆ ถ้าท่านเห็นบ้านรกเต็มไปด้วยของเล่น และบ้านสกปรก ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร ท่านต้องเหนื่อยมาทำอีก พ่อ แม่ นะรักเรานะ ท่านถึงยอมทำงานหนักเพื่อพวกเรา ทำไมเราไม่คิดที่จะทำอะไรดีๆ เพื่อพ่อ แม่ของเราบ้างละ

ครั้งที่ 17
ปัจฉิมนิเทศ

กิจกรรม “อำลา”

- จุดมุ่งหมาย**
1. นักเรียนสามารถสรุปผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองได้
  2. นักเรียนสามารถสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้
  3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความประทับใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

แนวคิด เมื่อเรามาพบกันแล้วก็ต้องมีสักวันหนึ่งที่จากกัน และเมื่อจากกันเราก็ควรสร้างความประทับใจให้แก่กันและกัน ซึ่งจะทำให้เราได้นึกถึงเรื่องราวหรือภาพเหตุการณ์ดีๆ ที่ผ่านมา

- สื่อ**
1. กระดาษที่ตัดเป็นรูปผลไม้, ดินไม้ใหญ่ๆ
  2. เทปเพลงก่อนจากกัน และเครื่องบันทึกเสียง
  3. แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
  4. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

จำนวนสมาชิก 15 คน

เวลา 60 นาที

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ครูให้นักเรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. ครูสรุปเพิ่มเติม
4. ครูแจกกระดาษที่ตัดเป็นรูปผลไม้เล็กๆ ให้นักเรียนทุกคนเขียนบรรยายความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการเปรียบเทียบกับความรู้สึกก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
5. ครูนำข้อความที่นักเรียนเขียนติดลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ที่ทำเป็นรูปต้นไม้ใหญ่
6. ครูให้นักเรียนเขียนตอบการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม
7. ครูให้นักเรียนทำแบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง

8. ครูให้นักเรียนเข้าแถวเป็นรูปวงกลมสองวง โดยให้วงกลมวงในหยุดอยู่กับที่ ส่วนวงนอกให้เดินเวียนไปทางขวาตามเข็มนาฬิกา กล่าวอำลาซึ่งกันและกัน พร้อมด้วยกันนี้ครูเปิดเพลง “ก่อนจากกัน”

9. ครูกล่าวปิดโปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

*****

ภาคผนวก ค
การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

คนที่	คะแนน Self-Esteem ก่อนการทดลอง		คะแนน Self-Esteem หลังการทดลอง		ผลต่างของคะแนน Self-Esteem ก่อนและหลังการทดลอง	
	X	X ²	Y	Y ²	(Y-X) = D	D ²
1	37	1369	38	1444	1	1
2	34	1156	36	1296	2	4
3	31	961	37	1369	6	36
4	37	1369	40	1600	3	9
5	27	729	29	841	2	4
6	25	625	37	1369	12	144
7	34	1156	38	1444	4	16
8	22	484	31	961	9	81
9	17	289	29	841	12	144
10	31	961	33	1089	2	4
11	30	900	32	1024	2	4
12	26	676	30	900	4	16
13	22	484	30	900	8	64
14	25	625	34	1156	9	81
15	31	961	39	1521	8	64
ΣX	429	12745	513	177755	84	672
$\bar{X}$	28.6	849.67	34.2	1183.67	5.6	44.8
S		5.83		3.88		
t						5.71**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวรัศมี โพนเมืองหล้า
 วัน เดือน ปีเกิด 12 มิถุนายน 2511
 ที่อยู่ปัจจุบัน 77/200 หมู่บ้านอินทราภิรักษ์ ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม
 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน
 ตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2529 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุสรณ์การศึกษา
 ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2535 ครุศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกการประถมศึกษา)
 วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
- พ.ศ. 2542 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ
 (สาขาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศ)
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

บทคัดย่อ

ของ

รัศมี โพนเมืองหล้า

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ

กุมภาพันธ์ 2543

๑๗/๑๕๖
๕๖๕๖
๕๖

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน โรงเรียนไผทอุดมศึกษา เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวมทั้งสิ้น 17 ครั้ง

การศึกษานี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้คือ 1. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับผู้ปกครอง) 2. แบบสำรวจเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง (สำหรับครูผู้สอน) 3. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง 4. โปรแกรมการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการตรวจสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองใช้ t – test statistics

ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

A STUDY ON SELF – ESTEEM OF GIFTED UNDERACHIEVERS THROUGH
GROUP DYNAMICS

AN ABSTACT
BY
RASMEE PHONMUANGLAR

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Special Education
at Srinakharinwirot University
February 2000

The purpose of this study were to compare the self-esteem of the gifted underachievers before and after through group dynamics.

The sample for this study were to 15 gifted underachievers in prathomsuksa 4, the second semester of the year 1999, at Pataiudomsuksa school Bangkhen district, Bangkok.

The study continued for 17 sessions. Each session took 60 minutes, 3 times a week, for 6 experimental weeks.

The One Group Pretest - Posttest design was applied in this study. The instruments were the 'Gifted Underachievers Inventory for Parents,' The Gifted Underachievers Inventory for Teacher, Self – Esteem Inventories Test and Group Dynamics Program. The collected data were analyzed using mean, standard deviation and t – test statistics.

It was found that the self – esteem of the gifted underachievers in the group dynamics program well increased, significantly at .01 level.